

**Univerzita Karlova v Praze
Katolická teologická fakulta**

Terezie Mertlíková

**Dějiny farnosti Rtyně v Podkrkonoší
v letech 1918 -1939**

Vedoucí diplomové práce práce: PhDr. Tomáš Petráček

Praha 2006

Poděkování

Na tomto místě považuji za svou milou povinnost poděkovat všem, kteří při přípravě a vlastním psaní měli se mnou trpělivost a snažili se mi jakkoliv pomoci:

Dík patří především mé rodině, která mi nechávala dostatek prostoru k mému bádání. Děkuji mému konzultantovi Dr. Tomášovi Petráčkovi, který se nad rámec svých povinností angažoval a svými radami mi dopomohl se dobrat výsledku, kterým je tato moje diplomová práce, za jeho trpělivost, pochopení a porozumění, které projevil v rámci našich konzultací při vlastní tvorbě této práce.

Chtěla bych poděkovat pracovníkům Městského úřadu Rtně v Podkrkonoší, pracovníkům v muzeu ve Rtni, Úpici, ve státním okresním archivu v Náchodě a Trutnově. Děkuji také duchovnímu správci v Malých Svatoňovicích faráři Václavu Hejčlovi za poskytnuté informace a jeho pomoc při vyhledávání dalších pramenů a zdrojů, které mi pomohly v psaní této práce, panu Vratislavu Chmelíkovi, který mi poskytl velmi hodnotné informace o československé církvi zde ve Rtni ze svých vlastních studií. Nechci opomenout poděkovat také svým spoluobčanům pí. Kubové Růženě, Augustině Prouzové, Antonii Škodové, Elišce Škodové, Antonínu Borůvkovi, Adolfu Grécovi, kteří se podělili o své vzpomínky, ať už jsou zdokumentovány písemně nebo nahrané na CD. Děkuji za poskytnuté dobové fotografie od pana Miroslava Kafky, Josefa Otty, Josefa Hetflejše a dalších obyvatel Rtně v Podkrkonoší. Při bádání o P. Sigismundovi Bouškovi děkuji obyvatelům Machova a Děkanskému úřadu v Polici nad Metují za poskytnutí velmi cenných informací a zdrojů, které jistě poslouží k doplnění faktů o tomto velikém spisovateli a překladateli 20. století.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracovala samostatně a veškerá literatura a prameny, z nichž jsem čerpala, jsou řádně zapsány v průběhu celé této práce.

V Praze dne 20. září 2006

vlastnoruční podpis

1. Úvod

Ve své diplomové práci jsem se zaměřila na rozšíření své bakalářské práce, kterou jsem obhajovala na UK KTF v roce 2004. Práce je především doplněna o materiál, který se mi podařilo zajistit již po sepsání bakalářské práce (především chci upozornit na velmi důležitý dokument, který přímo souvisí se vznikem nové církve zde ve Rtyni v Podkrkonoší) a rozšíření o dějinný vývoj rtyňské farnosti v období Československé republiky od roku 1929 až po období před II. světovou válkou zakončé úmrtím faráře Emila Nováka roku 1939. Pokud je mi známo, tak doposud nikdo období tzv. první republiky ve vývoji politickém, kulturním a náboženském ve Rtyni v Podkrkonoší nezpracoval.

Nejsem rodačkou Rтынě, a proto si myslím, že bylo pro mne snazší se vyrovnat s otázkou objektivnosti, která bude v této práci velmi důležitá s přihlédnutím k dramatickosti oné doby.

Hlavní význam využití této diplomové práce vidím v uceleném pohledu na místní vývoj katolické a československé církve právě v období „první republiky“. Zdejší situace byla místy velmi napjatá až dramatická. Posléze v druhém desetiletí svobodné republiky jde o zmapování života v již relativně uspořádaném soužití obou církví.

Navštívila jsem všechny dostupné instituce v trutnovském a náhodském regionu, kde by bylo možné hledat materiály k tomuto tématu. Postupně jsem začala skládat mozaiku z jednotlivých informací a faktů, které se mi během mého bádání podařilo zjistit, a výsledkem je tato práce. Určitě existují i jiné informace, které nejsou zahrnuty v této studii. To ale není důsledek mého hodnocení, zda se mi fakta líbí či nikoliv. Pouze mi nebylo dopřáno se s nimi seznámit. Vše, co jsem objevila, alespoň z části mi bylo umožněno konfrontovat z více pramenů. Objektivnost a pravdivost mi byly prvořadé. Bohužel ne vždy se mi podařilo všechno takto ověřit. Po přečtení farní kroniky by se dalo uvažovat, že je to zdroj na fakta velmi cenný a bohatý. O pravdivosti v ní zachycené se nedá pochybovat. Možná že jedině laik se může pozastavit nad ideovým zaměřením, které nechápe v dějinné souvislosti ve vývoji v církvích a jistoty či nejistoty oné doby.

Po nastudování veškeré literatury, která mi byla v průběhu zpracování dostupná, jsem došla k závěru, že pro správné pochopení problematiky, která ve zdejší farnosti nastala po roce 1918, je nutné se podívat, co vlastně způsobilo rozklad katolické církve v této malé obci. Podle mých informací, které v průběhu práce blíže rozvedu, se jedná bezpochyby o rok 1910. V tomto roce se ukazuje, jak se pomalu vkrádá nejistota mezi katolické obyvatelstvo. Je to nejistota, která vychází z tradic a dlouhé historie. Zda jsem docílila objektivnosti a pravdivosti, musím ponechat na zhodnocení těch, kteří mou práci budou číst a nebo jim poslouží k dalšímu bádání.

Terezie Mertlíková

2. Použité prameny

V rámci práce s historickými prameny jsem bádala v různých institucích, kronikách, pamětních knihách a dalších materiálech, které jsem se snažila využít při psaní daného tématu. Při přípravě této práce jsem zjistila, že k období první republiky pro obec Rtyně v Podkrkonoší existuje jen velmi malé množství historických zápisů písemné povahy.

2.1 Římskokatolická duchovní správa v Malých Svatoňovicích

Základním pramenem k získání informací se mi stala Pamětní kniha Římskokatolické farnosti Rtyně v Podkrkonoší. Kniha zatím nebyla odevzdána do okresního archivu, jelikož existuje dohoda mezi Krajskou správou ministerstva vnitra v Hradci Králové a Biskupským ordinariátem v Hradci Králové ze dne 11. března 1960.

V této Pamětní knize jsem našla informace, které jsem ve velké míře mohla využít k napsání této práce. Pisatel knihy farář Emil Novák dosti přesně a jasně sepsal vše, co se týkalo bezprostředně dění kolem kostela a fary ve sledovaném období. O obecních záležitostech se zmiňuje jen velice stručně a okrajově.

Je velmi smutné, že při krátkém působení jednoho kněze v konci 80. let došlo ve Rtyni v Podkrkonoší na faře k jakémusi úklidu, který bohužel nebyl nikterak šetrný k materiálům, které byly součástí farního archivu a měly tam zůstat. Pamětní kniha zaznamenává velmi podrobně všechny události kolem kostela a další náležitosti bezprostředně související s touto farností (překlady korespondence s hejtmánstvím v Trutnově, písemnosti pro zachování zvonů za 1. světové války, dokumenty ze soudních procesů atd.). Jsou tam zapsány takové informace, které přímo naváděly, kde daný materiál na faře hledat.

Ovšem ani v Pamětní knize některé události, které byly určitě součástí katolického obyvatelstva, nejsou zaznamenány. Například vznik Orly – katolické tělovýchovné organizace, kterou kniha zmiňuje při vítání TGM, dokonce je zde umístěna fotografie s místními Orly pod sochou sv. Jana Nepomuckého. Stejně tak zde chybí jakákoli evidence křtů, svateb, pohřbů, počty prvně přistupujících věřících ke svátostem, slavení Božího těla, poutí a průběh procesí, které v té době byly velice časté – blízkost poutního místa Malé Svatoňovice, Vambeřice. Také zde nejsou zmíněny sváteční poutě společenské a duchovní, které lidé využívali k tomu, aby byli navzájem v bližším vztahu. Z rozhovorů s pamětníky

vyplývá, že tyto slavnosti byly prožívány celou farností bez ohledu na vyznání, národnost či sociální postavení. Zřejmě zdejší farář neměl důvod tuto evidenci vést, jelikož přijímání svátosti a průběh slavení církevního roku byly samozřejmostí. Zachytil jen dění, které se vymykalo běžnému životu věřících ve farnosti.

Po prostudování knihy musím jen konstatovat, že se jedná o velmi vzácnou knihu a důležitý zdroj informací pro ucelený pohled na vývoj již od počátku vzniku této obce.

Počátek Pamětní knihy je datován k roku 1840. V roce 1836 vyšlo usnesení o zavedení a povinnosti vést pamětní knihy.¹ Byl vytvořen řád stránek, které jsou zpočátku číslovány římskými číslicemi po listech a od 140 listu je číslování po stránkách arabskými číslicemi. Má celkem 325 stran. Vazba je v kůži, mírně poškozená. Kniha je v současné době uložena na duchovní správě v Malých Svatoňovicích.

První zápis je sice z roku 1840, ale předcházející čas je dopsán podle zachovalých zpráv, vzpomínek a dochovaných dokumentů. Končí se nadepsáním roku 1937 – i když zdejší duchovní Emil Novák zemřel až roku 1939. V době, kdy končí poslední zápis, byl farář Novák již velmi stár a nemocen.

V roce 2003 byla celá kronika ofotografována a převedena do digitální podoby, tak aby byla dostupná pro další bádání nebo pro potřeby a zájmy nejen věřících obyvatel zdejší farnosti.

2.2 Římskokatolická duchovní správa v Polici nad Metují

Hlavním pramenem pro získání informací ve svém bádání o faráři Sigismundovi Bouškovi jsem využila Pamětní knihu Police nad Metují expozitury Bezděkov, která obsahuje sepsaný život pátera Boušky. Jedná se o vlastní rukopis, který Bouška sepsal v době působení na Bezděkově nad Metují jako farář. K posouzení objektivnosti jeho vlastního životopisu mi poskytly informace další dvě pamětní knihy Polická farní pamětní kniha z roku 1860 a Pamětní kniha farní úřad Bezděkov, která nemá rok vzniku udán. Tyto kroniky jsou uloženy v archivu farního úřadu Police nad Metují.

---

¹ Pamětní kniha, s.1, viz příloha č.1

2.3 Státní okresní archiv Trutnov

Ve své badatelské činnosti jsem nejvíce spoléhala na prameny a zdroje v okresním archivu. Domnívala jsem se, že nikde jinde nemůže být více archivních dokumentů než právě zde ve Státním okresním archivu Trutnov. Rtyně politickým uspořádáním spadala do soudního okresu Úpice. Hejtmanství, které několikrát zasahovalo při nepokojích ve rtyňské farnosti, však bylo v Trutnově. Bohužel ale i zde jsem našla jen velmi málo informací. Přesto jsem zde našla materiály, které posloužily k vysvětlení událostí a byly zachyceny v Pamětní knize neúplně nebo jen okrajově. Nalezla jsem zde fakta k několika soudním sporům kolem zabírání kostela. Potvrdily se také informace z Pamětní knihy o oslavách svátku M. Jana Husa, které byly v tomto regionu velmi populární.

V trutnovském archivu jsou archivní fondy ve velmi dokonalém přehledu, takže nebyl velký problém z přítomných dokladů vybrat to, co bylo potřebné k tématu mé diplomové práce. Postrádala jsem zde, tak jako jinde, regionální noviny. Bohužel ani tady se regionální noviny nezachovaly.

2.4 Státní okresní archiv Náchod

Rtyně k roku 1918 majetkem spadala pod náchodský velkostatek, který prosperoval až do roku 1945, a proto by bylo samozřejmostí prameny k potřebným informacím hledat také na Náchodsku. Podle sdělení Státního okresního archivu v Náchodě byly veškeré materiály týkající se majetku rtyňské farnosti odvezeny do Státního oblastního archivu v Zámrsku. Mou snahou bylo dopátrat se i těchto dokumentů v Zámrsku. Bohužel mi bylo sděleno, že tyto materiály, které skutečně byly dovezené do Zámrsku, jsou zpracovány jen do roku 1901.

V tomto archivu jsem našla pouze zbytek neoznačených a nezařazených týdeníků „Pokrok“, který je zmiňován ve farní kronice. Podařilo se mi potvrdit obavy kněze Emila Nováka o farní majetek. V novinovém článku z 9. června 1920 nejmenovaný pisatel zdůraznil nárůst československé církve ve Rtyni a nutnost ustanovení československého faráře. Podotýkal, že katolický farář by byl zbytečný a fara by se uvolnila pro novou církev.²

---

² Viz příloha č. 2

2.5 Městský úřad Rтынě v Podkrkonoší

Fond městského úřadu ve Rтынi v Podkrkonoší je na písemnosti týkající se období let 1918-1938 velmi chudý. Písemnosti, které by se dotýkaly přímo problémů kolem „boje o kostel“, řešení soudních sporů a zápisy z vyšetřování napadení kněze Emila Nováka, se na obecním úřadě nedochovaly. Průběh života 1. republiky ve Rтынi je zpracován v Pamětních knihách, ale tyto knihy, které slouží jako kroniky, se nezabývají děním ve farnosti. Dokonce tak pohnutou dobu, jakou byl vznik československé církve, nekomentují více nežli je potřeba. Je zde pouze strohý zápis, že církev vznikla, postavila si faru a poté kostel. Antonín Vorlický, zdejší učitel v roce 1936 s učitelským sborem napsal knihu Rтынskou vlastivědu. Zde velmi podrobně popisuje život v této obci. Ani on se nezmiňuje o faktech, které vedly ke vzniku československé církve zde ve Rтынi. V jeho knize jsem našla jediný zdroj, který jsem mohla použít, a sice o založení tělovýchovné organizace Orel.

Další zdroje ve fondu městského úřadu jsou velmi strohé. Nabyla jsem dojmu, že pokud nešlo opravdu o velmi zásadní problém, který by se dotýkal i jinověrců, tak se o náboženském životě ve Rтынi ostatní dokumenty vůbec nevyjadřují.

Statistické údaje, které uvádím dále, jsou především vzaty z matričních knih městského úřadu Rтынě v Podkrkonoší, Fond správní odbor, oddělení matriky. Jedná se o data, která se bezprostředně dotýkají dění ve farnosti v daném období.

Index narozených, oddaných a zemřelých římskokatolického farního obvodu Rтынě, Strážkovice, Vodolov, Bohdašín 1895-1949.

Index k matrice narozených, oddaných a zemřelých církve československé ve Rтынi v Podkrkonoší 1920.

2.6 Muzeum Rтынě v Podkrkonoší

Toto muzeum má velké množství zdrojů, které se sice dotýkají života ve Rтынi, ale o náboženském životě 1. republiky zde nic není. Jsou to prameny popisující a dokumentující

dobu před rokem 1918 a pro období po roce 1918 se dokumenty specializují na hornickou činnost.

2.7 Muzeum Úpice

Rtyně v Podkrkonoší v letech 1918 – 1929 spadala do soudního okresu Úpice, a proto jsem předpokládala, že další prameny k mému bádání naleznu zde. Opět jsem zjistila, že nikde v záznamech nejsou dochovány žádné dokumenty, které by se vyjadřovaly k této době. Údajně byly veškeré materiály ze soudu převezeny do Státního okresního archivu v Trutnově.

2.8 Farní úřad církve československé ve Rtyni v Podkrkonoší

Písemnosti na této faře byly velmi necitlivě zlikvidovány místním nájemníkem, který zde pobýval v 80. letech 20. století. Archiv s písemnostmi i farní kroniku znehodnotil a spálil. Bohužel se podařilo zachránit jen několik nevýznamných dokumentů této církve.

2.9 Farní úřad církve československé v Červeném Kostelci

Farní úřad církve československé ve Rtyni v Podkrkonoší spadá pod farní úřad církve československé v Červeném Kostelci a zde se mi podařilo najít, prostřednictvím zdejší farářky dokument, který obsahuje „Výpis z kroniky náboženské obce ve Rtyni v Podkrkonoší“.³

2.10 Antonín Vorlický, Rtyňská vlastivěda

Kniha byla sestavena učitelským sborem, který řídil ředitel zdejší školy Antonín Vorlický. Jedná se o rukopis, který má sloužit jako doplněk k „Pamětní knize obce Rtyně v Podkrkonoší“. Byla sestavena ve třech stejnopisech. Bohužel však zůstal pouze jeden výtisk této historické práce, a proto v roce 1979 byla kniha třikrát opsaná, bez jakýchkoliv úprav.⁴

---

³ Příloha č. 42 přepis dokumentu „Výpis z kroniky náboženské obce ve Rtyni v Podkrkonoší“, autorem je Karel Koleta, hudební skladatel a vynikající houslista, sepsáno od roku 1920, kronikář Československé církve – v mládí byl vážně nemocen a pro svoji chorobu nemohl navštěvovat školu. Základní vzdělání mu poskytl jeho bratr Čeněk, který jej rovněž učil hře na housle. Karel byl mimořádně hudebně nadaný. Ve svých 13 letech byl dobrým houslistou a z této doby pocházejí i jeho drobné skladatelské pokusy. Ve svém odkaze zanechal 1 500 skladeb, které se hrají dodnes. Karel Koleta zemřel 17. října 1948.

⁴ Životopis Antonína Vorlického

Narodil se v Ličně u Rychnova nad Kněžnou dne 6. dubna 1878. V roce 1911 se stal ve Rtyni učitelem a působil zde až do roku 1938, kdy odešel na zasloužený odpočinek. Po svém odchodu z místa ředitele zdejší školy se věnoval zejména vlastivědné práci. V roce 1956 byl vyznamenán jako zasloužilý vlastivědný pracovník. Tento učitel ve výslužbě se zasloužil o shromáždění historických dokumentů k postavě Antonína Nývlt Rychetského,

2.11 Pamětní kniha obce Rtyně v Podkrkonoší

Jedná se o kroniku, která je rozepsána do šesti dílů. Každý díl obsahuje dějiny určitého období. Pro zadání mé práce jsem našla historické prameny v díle II. 1921 – 1925 a v díle III. 1926 – 1933.

2.12 Kronika obce Strážkovice od roku 1922

Kronikář obce velmi důsledně zaznamenával události, které se udály v obci Strážkovice. V této kronice zachytil vše bez rozdílu obsahu. Popisuje nejen počasí, ale i obyčejný život malé vesničky, politický i náboženský dopad všech nepokojů a změn, které přinesla získaná svoboda v roce 1918.

2.13 Pamětní kniha obce Odolov

Kniha popisuje velmi krátce jednotlivé události. Zároveň jsou záznamy vedeny velmi výstižně. Kronikář události zbytečně nekomentuje. Tím spíše je možno spoléhat na správnost a pravdivost údajů. Zde jsem našla velmi zajímavý zápis z roku 1920, kde je velmi zdařilou češtinou popsán život nejen v Odolově, ale především ve Rtyni. Je to doklad o tom, jakým způsobem se vyvíjela Československá církev od roku 1920-1922.⁵

2.14 Pamětní kniha školy Rtynské 1865 – 1924

Tato pamětní kniha má ve svém názvu zapsán sice rok 1924 jako poslední rok zápisu, ale je zde pokračováno dále až do období po II. světové válce. Zdařilým způsobem kronikář vystihl podstatné dění, které bylo spjaté se školou. Nové náboženské poměry, tak jak postupně ovlivňovaly vývoj ve školství, jsou zde zachyceny dostatečně. Prolínají se zde údaje o dětech,

---

vůdce selského povstání v Podkrkonoší v roce 1775. Stal se zakladatelem a prvním správcem muzea Antonína Nývltva Rychetského, které je umístěno ve Rtyni v památné rychtě, vystavěné v letech 1748 – 1750 Antonínem Nývltem. U příležitosti 180. výročí povstání, v roce 1955, byla uspořádána jeho zásluhou výstava o selském povstání a rtyňském gubernu z roku 1775. Zorganizoval zapálení vater ve všech obcích, odkud byli členové guberny, aby připomenul zdejším obyvatelům důležitost selského povstání. V tomto se dal inspirovat románem Aloise Jiráska Skaláci. Důkazem o jeho lásce ke zdejšímu kraji a lidu je kniha „Rtyňská vlastivěda“, kde velmi působivou češtinou popisuje život a události tohoto kraje.

⁵ Viz příloha č.9

rodinách, různé akce pořádané školou, řešení všech problémů, které každodenní život zde na vesnici přinesl. Tato kniha je velkým zdrojem informací v jakémkoliv směru.

2.15 Pamětní kniha měšťanské školy ve Rtyni

Jedná se o svědectví chodu měšťanské školy zde ve Rtyni, kde bylo možno pro účely této práce použít velmi přehledný stav žáků vždy na počátku školního roku dle svého náboženského přesvědčení. I když tyto zápisy nejsou úplné, jelikož nebyly povinné, přesto jsou dostatečně vypovídající k daným problémům v této době. Zachycují každodenní problémy této školy. V knize jsou otisky razítek, která vznikla z důvodu změny názvu obce, a k porovnání zde jsou zanechány i otisky razítek, které vystřídaly nové razítka.⁶

2.16 Můj životopis, Václav Kut'ák

Knih paměti rodáka ze Rtyně, který si vedl v průběhu svého života poznámky o dění ve vlastní rodině. Mimo jiné jsou zde velmi důkladné poznámky i o dění ve Rtyni, které se dotýkalo jeho vlastního života nebo jeho rodiny. Zde jsem mohla nalézt upřímnou výpověď starého člověka, tak jak viděl kněze Emila Nováka a měl možnost promluvit jako řečník nad rakví Emila Nováka.

2.17 Pamětní kniha 1892, Sbor dobrovolných hasičů ve Vodolově

Tato Pamětní kniha vypovídá o dění v obci, která spadala do sledované farnosti. V záznamech není možno vystopovat řešení problému zde ve Rtyni a celé farnosti, jelikož zápisy jsou úzce směřovány k činnosti hasičů na Odolově. Hledala jsem zde zdroj informací, které by bylo možno konfrontovat se zápisy pátera Nováka ohledně požáru, které ve farnosti nebyly úplnou výjimkou. Bohužel jsem v této knize nenašla zmínku ani o jednom požáru, kde by tento hasičský sbor zasahoval. Je zde ale velmi hezky popsán zábor pohraničí v roce 1938 a pozdější vytvoření oblasti sudet.

---

⁶ Viz příloha č. 45

3. Použitá literatura

Pro napsání diplomové práce jsem vycházela především z regionální historické literatury, která mi byly v době sepisování dostupná.

3.1 Šedesát let občanské záložny ve Rtyni v Podkrkonoší 1871 - 1931

Tato publikace obsahuje podrobný popis vzniku, vývoje a významu občanské záložny a mimo jiné je zde zpracován přehled historie Rтынě – paměti Rтынě, historie školství, tělovýchovné jednoty Sokol. Tato brožura je doplněna fotografiemi, které zobrazují Rтынi tak, jak vypadala v průběhu první republiky. Byla vytištěna nákladem zdejší záložny v roce 1932, prostřednictvím tiskaře a vydavatele V. J. Ehla v Úpici.

3.2 Vilém Schreiber, Sborník soudního okresu úpického

Z oblasti regionální literatury jsem využila výborné souborné dílo. Je to precizním způsobem podaný popis tehdejšího soudního okresu Úpice, který obsahuje veškerá tehdy dostupná statistická a místopisná data, týkající se tohoto okresu. Je zde obsažen popis a vývoj samosprávného soudního okresu Úpice, přírodní, geografický a historický popis jednotlivých obcí, statistický přehled s údaji o populačním, hospodářském, kulturním a politickém stavu v těchto jednotlivých obcích. Tato kniha byla vydána roku 1929 úpickým tiskařem a nakladatelem V. J. Ehlem.

3.3 Adolf Gréc, Zvony, zvonice a kostely ve Rtyni v Podkrkonoší

Je to kniha, která se velmi podrobně zajímá o vznik, zachování a udržování nejen zvonice, ale i zvonů, právě zde na rтынském kostele. Zvony prošly velmi strastiplnou cestou od svého vzniku až do dnešních dnů. Kniha byla vydána v roce 2003, proto jsou zde zachyceny poslední průzkumy ohledně zvonice a byl potvrzen rok vzniku zvonice na vědeckém základě.

3.4 Hana Benešová– Jaromír Kohl a kolektiv, Jak šly dějiny Bezděkovem nad Metují

Brožura, která vyšla v Bezděkově nad Metují k oslavám 600 let od vzniku Bezděkova nad Metují. Zde jsem našla některé informace k doplnění života faráře Sigismunda Boušky.

3.5 Regionální časopisy

Regionální časopisy jsou velmi dobrým zdrojem pro bádání místních dějin. Došla jsem ke skličujícímu zjištění, že se tyto časopisy dochovaly velmi neúplně. Podařilo se mi vypátrat jen nepatrná fakta.

Pokrok – týdeník republikánské strany československého venkova, redakce a administrace v Jaroměři.

Lidové proudy – týdeník, vycházel v Náchodě od roku 1902 do roku 1939. Řešil národnostní otázky na Náchodsku, kde získala značný vliv strana národně sociální a časopis se stal orgánem východočeských organizací.

Od kladského pomezí – měsíčník - vlastivědný časopis vycházel od roku 1922 a obsahoval drobné i závažnější články z celých severovýchodních Čech. Zanikl za okupace roku 1939.

4. Rtyně a farnost k roku 1918

Sledovat dějiny farnosti bez znalosti základních výchozích údajů o ní, jejím stavu a vybavení, o situaci obce a jejích obyvatel v té době nelze. Proto se s nimi musíme seznámit:

4.1 Obec a farnost

Obec Rtyně v Podkrkonoší se rozkládá ve východní polovině Rtyňsko-svatoňovické kotliny.⁷ Svým vznikem sahá až do 13. století. Náboženský život v této obci je doložen od poloviny 14. století, kdy zde byl již kostel s plebánem. V roce 1918 patřily do farnosti tyto obce – Rtyně, Strážkovice, Vodolov, Bohdašín.⁸

První zmínky budoucích vnitřních náboženských sporů ve Rtyni se projevily již roku 1910. „Dne 5. července 1910 byl zorganizován a náležitě oslaven 1. Husův den. Zástupy lidí od dětí až po nejstarší chvátaly uctít Husovu památku na kopec za školní budovu (nedaleko kostela, tzv. „V Lipce“), kde po celý následující den (6. července má svátek Jan Hus) vlál černý prapor s kalichem a hlavním řečníkem byl Josef Nepokoj, učitel z Prahy. Téma přednášky - o povaze hnutí husitského, učenost a lidovost“.⁹

Na těchto přednáškách se začíná projevovat uvědomování si odkazu Jana Husa, který je pro národ zcela ojedinělý. Hus zemřel za své přesvědčení. Národ byl vychováván v Husově odkazu a ani v jezuitizmu protireformační doby se nepodařilo Husovu památku vymýtit. Zde se projevila česká vlastnost - srdečné zastání se nespravedlivě odsouzeného. Náš národ je v této době obecně znám jako národ Komenského a Husův.

O této události vypovídá jediný zdroj a tím je Pamětní kniha. Z toho lze usuzovat, že tato událost velmi zasáhla náboženskou komunitu. Pro chod obce nebyla zřejmě patřičně důležitá, když ji místní kronikář nezapsal. Byl to katolík, ale asi nepřipustil si důležitost onoho projevu husitství ke vztahu ke katolické církvi. To, že pro další vývoj byl tento akt velmi důležitý, se dozvíme v další kapitole.

---

⁷ Viz příloha č. 24

⁸ Index narozených, oddaných a zemřelých římskokatolického farního obvodu Rtyně, Strážkovice, Vodolov, Bohdašín 1895-1949.

⁹ Pamětní kniha, s. 246

Kromě válečných útrap let 1914 - 1918, které sužovaly celou Evropu, byl život ve Rtyni vcelku poklidný a bez významných změn. I ze Rtyně někteří muži byli v legiích. Za osvobození jich padlo celkem 68. Zpět se vrátilo jen několik legionářů, kteří se po svém návratu stali velmi váženými občany s penzí. „A to už něco znamenalo“.¹⁰

Za této situace vstupuje obyvatelstvo rtyňské farnosti 28. října 1918 do svobodného a samostatného Československa.

4.2 Kostel a zvonice

Rtyně měla v této době farní kostel zasvěcený svatému Janu Křtiteli. Původně zde byl gotický dřevěný kostel pocházející z poloviny 14. století, který byl několikrát vypálen a přestavěn. Podobu, jakou měl kostel v roce 1918, dostal v roce 1679, kdy byl starší dřevěný nahrazen zděným kostelem s výraznými prvky baroka.¹¹

Je to jednolodní stavba s pravoúhle zakončeným presbytářem, se dvěma sakristiemi – jižní a severní. Loď je plochostropá,¹² s dřevěnou kruchtou na dvou kamenných sloupcích. Presbytář je sklenut jedním polem křížové hřebínkové klenby a v sakristiích jsou valové klenby s výsečemi. Vnitřní zařízení je z počátku 20. století, kdy byl kostel vymalován a postupně byl vyměněn hlavní oltář a postranní oltáře. (Datum přestavby hlavního oltáře nebylo doposud zjištěno, dostupné zdroje neuvádějí žádný záznam. V Pamětní knize se píše o výměně bočních oltářů roku 1910. Podle tehdejších zvyklostí se dá předpokládat, že před výměnou bočních oltářů muselo dojít k výměně hlavního oltáře). Obrazy sv. Jana Křtitele – hlavní oltář, sv. Jana Nepomuckého - levý boční oltář a Panny Marie – pravý boční oltář, pocházejí od Gustava Vacka.¹³ Raně barokní kazatelna, štafirovaná Václavem Nývlttem z roku 1700. Na její čelní stěně byly sošky čtyř evangelistů Marka, Matouše, Lukáše a Jana. Pod kazatelnou stála renesanční cínová křtitelnice. Ostatní zařízení bylo nevýznamné.¹⁴

---

¹⁰ Vilém Schreiber, Sborník soudního okresu úpického. Úpice, V. J. Ehl, 1929, s. 106

¹¹ Viz příloha č. 12, 18, 21

¹² Viz příloha č. 38

¹³ Viz příloha č. 36, 37

Gustav Vacek (*21. 8. 1821 v Červeném Kostelci - 1. 10. 1894 v Praze) akademický portrétista a malíř, vrstevník Boženy Němcové, malíř oltářních obrazů i dvorní malíř posledních Habsburků, pochován na hřbitově v Červeném Kostelci.

¹⁴ Emanuel Poche, Umělecké památky Čech, díl 3., Academia Praha, 1. vydání 1980, s. 262

U tohoto kostela byla zvonice, která v této době, ale dalo by se říci že vždy, přinášela farníkům a obyvatelům zprávy dobré i zlé. Její zvony se rozléhaly do dáli. Tento unikát a skvost našich předků stojí za bližší pozornost.

Zvonice stála na západní straně kostela na hřbitově. Zčásti se jednalo o farní pozemek a zčásti o obecní pozemek. Její vznik byl datován podle posledních průzkumů do let 1592-1594 (po roce 2000 byla provedena dendrochronologická zkouška určující stáří dřeva Ing. Kinclm z laboratoře v Průhonicích). Jedná se o starobyrou polygonální dřevěnou stavbu, jednu z nejcennějších českých dřevěných zvoníc vůbec a nejhodnotnější stavbu tohoto druhu v kraji. Jde o doklad archaické konstrukce zvonice a ztělesnění principu gotické vertikality.¹⁵ Při stavbě nebyl použit jediný kovový hřebík. Vše bylo spojeno dřevěnými hřeby. V Pamětní knize je velmi zdařilý technický popis této stavby.

Ve zvonici byly zachovány díky Emilu Novákovi tři starobylé zvony¹⁶, které měly být v průběhu války několikrát odevzdány pro válečné účely. Nejstarší se datuje rokem 1471, nazývaný podle tehdejšího majitele panství zvon Jiřího z Poděbrad, druhý zvon - poledník, středně velký z roku 1545, byl zavěšen pravděpodobně až po postavení zvonice roku 1592 a třetí – největší a nejmladší zvon z roku 1644. Zvony sanktusník (1836) a umíráček (1722) byly dne 21.11.1916 zrekvírované a do Rtyně se již nevrátily.¹⁷

Rtyňská farnost v této době měla ještě další skvosty, na které mohla být hrdá. U hřbitovních vrat po pravé straně stála barokní socha krále Davida z dílny Matyáše Bernarda Brauna,¹⁸ datována rokem 1730. K tomuto kostelu byla tato socha pořízena na počest Davida Antonína Nývlt (1696 - 1772),¹⁹ který v té době zastával místo ředitele panství náchodského,

---

¹⁵ Karel Kuča, České, moravské a slezské zvonice, s.199

¹⁶ Zvony umístěny ve zvonici jsou označené kulturní památkou

¹⁷ Pamětní kniha, s. 288

¹⁸ Emanuel Poche, Umělecké památky Čech, díl 3., Academia Praha, 1. vydání 1980, s. 262

¹⁹ David Antonín Nývlt (Neiwelt, Nywelt, 1696-1772), strýc Antonína Nývlt "Rychetského", pocházel ze svobodnického rodu. Roku 1713 se stal zámeckým hospodářským písařem v Náchodě, ve třicátých letech byl jmenován zámeckým důchodním a v roce 1761 správcem náchodského panství. V roce 1736 vydal tiskem česky v Praze a německy v Kladsku knížku "Prospěšný potok vod na nejvyšších pahrbcích panství Jeho Milosti knížecího náchodského vprostřed polí svatoňovských, všem potřebným a chudým hledajícím vod mariánské pomoci hojně prýstící, v prospěšnosti jednoho každého zde vyhledávajícího, která je popisem poutního místa s léčivým, zázračným pramenem ve Svatoňovicích. V letech 1738-1739 sepsal rozsáhlý urbář Urbar-Buch der fuerstlichen Piccolominischen Herrschaft Nachod, pozemkové knihy s rozpisem robotních povinností poddaných, platů a dávek. Zachytil v něm původ a historii piccolominského rodu, zejména náchodského dominia do roku 1731. Je mu připisováno i autorství dnes nezvěstného rukopisu Náchodské starožitnosti (starobylosti) a je považován za prvního historika Náchodska. Roku 1768 štědře přispěl na obnovu kostela sv. Jana Křtitele ve Rtyni.

vizmburského a rýzmburského a byl strýcem rychtáře Antonína Nývlta (vůdce Selského povstání 1775). Po levé straně byla pískovcová socha svatého Jana Nepomuckého z roku 1904.²⁰ Rok 1904, který je vytesán na zadní straně sochy se neshoduje s datem Emanuela Pocheho, který udává rok 1862.

Na severní straně od kostela byly hřbitovní schody, na jejichž konci byl kamenný kříž s reliéfem Panny Marie z roku 1797.²¹ Roku 1889 byl tento kříž zrestaurován.²²

Ke každému farnímu kostelu přináležela fara. Ani ve Rtyni tomu nebylo jinak. Farní budova, která stála v roce 1918, byla třetí v pořadí, o které víme, že existovala od založení plebánie ve Rtyni. Roku 1837 došlo k rozhodnutí, aby byla postavena kamenná fara, která zde stála i v době vzniku Československé republiky. Jak bylo v té době zvykem, majetkem farnosti byly tzv. „zádušní pole“ a les.

4.3 Duchovní správce

Informace o duchovním správci, který byl jediným v období od roku 1918 – 1938, jsem získala z farní kroniky a ze vzpomínek některých občanů, kteří jej jako kněze ještě pamatovali.

Duchovním správcem rtyňské farnosti byl v roce 1918 P. Emil Novák.²³ Tento kněz se narodil 15. srpna 1871 v Metličanech u Nového Bydžova. Ve Rtyni působil již od roku 1912. Do zdejší farnosti přišel z Úpice, kde zastával místo administrátora. 1. prosince 1912 na 1. adventní neděli byl uveden v úřad biskupským vikářem Celestinem Skalickým, polickým děkanem, za přítomnosti zástupce náchodského patronátního úřadu²⁴, duchovního Renížka.²⁵

Měl teologické vzdělání, uměl několik jazyků a stal se pisatelem Pamětní knihy od počátku svého působení, a tak navázal na tuto tradici až do roku 1936. Byl biskupským notářem. Jeho první zápisy zachycovaly hrůzy 1. světové války, které prožíval se svými farníky vždy, když některý z nich ztratil někoho blízkého na frontě. Jeho největším snažením po celou 1. světovou válku byl vyhraný boj o zvony, které měly pro farnost neobyčejnou duchovní hodnotu. Tento vlastenec tělem i duší popisoval své útrapy velmi podrobně v Pamětní knize. Obzvláště těžce nesl prohraný boj o dva zvony – sanktusník a umíráček, které, ač se sebe více

---

²⁰ Emanuel Poche, Umělecké památky Čech, díl 3., Academia Praha, 1. vydání 1980, s. 262

²¹ Tamtéž, s. 262

²² Viz příloha č. 19

²³ Viz příloha č. 54

²⁴ Patronát nad rtyňskou farností měl Friederik, princ Schamburg – Lippe, majitel náchodského panství

²⁵ Pamětní kniha, s. 278

snažil, nezachránil. V průběhu svého dalšího působení ve Rtyni přece jen se mu podařilo některé křivdy 1. světové války napravit. V době, kdy se snažil vzácný majetek ochránit proti zlořádu války, netušil, že ve velmi krátké době bude opět chránit a bojovat za církevní hodnoty.

S tímto kreditem „kněze – vlastence“ vstupoval do samostatného Československa s nadějami na lepší život. Brzy však prožil velmi těžké období plné zkoušek, zármutku, ale i radosti.

Pro svou pečlivost a důslednost nebyl příliš oblíben u obecních radních této obce. Každý problém chtěl dořešit v pravdě a spravedlnosti. Nebojoval sám za svou osobu, aby měl snazší život, ale vždy to byly problémy někoho jiného nebo problémy církevního charakteru (pokus o zabránění kostela příslušníky československé církve). Několikrát se musel zúčastnit soudních jednání kolem napjatých a vyhocených vztahů, potyček a porušení práv při utváření Československé církve ve Rtyni. Vždy se snažil obstát tak, aby jeho svědomí mohlo zůstat čisté.

Žil velmi skromně a chudě. Pomáhal všem, kdo o jeho pomoc stál. Jeho podpora nebyla jen duchovní ale i hmotná. Především dával těm nejchudším. Paní Antonie Škodová²⁶ na něj vzpomíná jako na ohromného člověka, který měl rád chudinu, staré lidi. I jeho měli všichni rádi bez rozdílu ve vyznání. Nikdy nepochopila, proč peníze dával lidem, kteří chudobou netrpěli a měli víc než on. Paní Augustina Prouzová má ve svých vzpomínkách zapsaného Emila Nováka jako velice slušného a hodného pána, který byl oblíben a lidé k němu vzhlíželi jako „ke svátosti“. V hodinách náboženství vedl děti k víře a k tomu, aby se lidé k sobě navzájem chovali dobře. Stejně vypovídal i pan Josef Borůvka, který jej hodnotil jako horlivého, věřícího a mírného člověka, který všude chodil pěšky.

Toto je výpověď nejen mi známá z Pamětní knihy, kde k jeho činnosti a životu bylo napsáno více stran, ale jsou to i vzpomínky pamětníků, kteří jej znali z doby svého dětství nebo jej

---

²⁶ Antonie Škodová – narozená 11. června 1913 Adolfu a Anně Kobrovým na Bohdašíně čp. 8. Měla čtyři sestry a dva bratry. Ve svém rodišti chodila osm let do školy. Pak nastoupila do obchodu v Červeném Kostelci jako prodavačka textilu. V roce 1934, ve 22 letech, se provdala za Jana Škodu ze Rtyně v Podkrkonoší. Je matkou čtyř dětí. Většinu času byla v domácnosti a před důchodem pracovala v JZD. Pochází z katolické rodiny a po provdání zůstali oba manželé věrní katolické církvi.

zažili jako učitele náboženství a duchovního. Chtěla bych upozornit, že se jedná o výpovědi nejen katolíků, ale i představitelů církve československé.²⁷

V průběhu kritických let první republiky ve Rtyni neustále byla proti němu vedena křivá obvinění a žaloby, kterým musel oponovat a bránit se. Ne vždy odešel od soudu očištěn.

Na závěr lze říci, že jeho život byl naplněn službou bližnímu. Bohužel, ale ne všichni dokázali ocenit jeho práci a přínos nejen pro farnost, ale i pro současnou Rtyň (např. záchrana zvonů, které jsou dnes kulturní památkou).²⁸

Emil Novák zde působil až do roku 1939. 20. května 1939 bylo ve zdejší farnosti biřmování. Při této slavnosti se Emilu Novákovi udělalo nevolno. Byl odvezen do náchodské nemocnice, kde 3. září zemřel. Byl uložen do hrobu proti bočnímu vchodu do kostela.

Při zajišťování materiálu o tomto faráři jsem dospěla k názoru, že i v dnešní době se zachovává určitá úcta k jeho osobě nejen mezi pamětníky, ale i lidmi, kteří znají Emila Nováka jen z vyprávění.

4.4 Život obce a farnosti

Pokud chceme mít nějaké porovnání ve vývoji farnosti v průběhu zkoumaného desetiletí, musíme se podívat na statistické údaje nám známé před rokem 1918. V roce 1910 bylo při sčítání lidu celkem 426 domů s 2800 obyvateli. Nacházela se zde obecná škola postavená v roce 1875, měšťanská škola z roku 1911, živnostenská škola pokračovací založená 1905. Ve Rtyni bylo celkem 160 řemesel.²⁹

K majetku farnosti v roce 1918 patřil především kostel, zvonice, fara, část hřbitova, 16 ha, 63 a, 14 m² lesů a polí, inventář kostela, socha krále Davida, socha sv. Jana Nepomuckého, hřbitovní schody, kamenný kříž u hřbitovních schodů.³⁰

---

²⁷ Viz autentické nahrávky / Josef Borůvka - katolík, Růžena Kubová československá církev, Augustina Prouzová – katolička, po provdání přestoupila k československé církvi/ na CD nosiči, CD je součástí diplomové práce. Nahrávky byly pořízené v období leden – březen 2004

²⁸ Pamětní kniha, s. 278-291

²⁹ Vilém Schreiber, Sborník soudního okresu úpického, s. 107 - 117

³⁰ Informace z duchovní správy Malé Svatoňovice

5. Rok 1918 -1920

5.1 Celostátní poměry

Celostátně napjatý vztah mezi Němci a Čechy v pohraničí se zatím ve Rtyni neprojevoval. Ani napětí mezi Čechy a Slováky, kteří kritizovali Čechy za protináboženské chování. Zato ekonomická situace obce ve shodě se státem byla neúnosná až bouřlivá, stejně tak i situace politická, především úspěch socialistických stran.

5.2 Církevní poměry.

Pohyb v náboženské oblasti nastal až v roce 1919 v souvislosti s novými návrhy ústavy a zákonů. Odluka církve od státu neprošla, ale slovenští luďáci požadovali autonomii pro Slovensko.³¹

V té době bylo v ČSR ještě 95% katolického obyvatelstva. V Československu však vznikaly silné protikatolické nálady zejména proto, že katolická církev byla dlouho věrná monarchii a na Slovensku byli mnozí církevní hodnostáři Maďaři.

Silné reformní tendence podporoval i Tomáš Garigue Masaryk (katolicismus = protinárodní), byl pro rozluhu církve od státu. Proto jej lidovci při prezidentských volbách podpořili již s velkými výhradami. Zákonem byl povolen zeh, rozluha manželství, úřední sňatek zrovnoprávněn s církevním sňatkem.³²

Škol se týkalo zejména státní opatření odstraňující náboženské obrazy, modlení před vyučováním, učitelský doprovod ke zpovědi atp.³³

Roztržka byla dovršena založením církve československé 8. ledna 1920 a jejím uznáním v září 1920. Projevilo se to zejména bojem o kostely, ztrátou příslušníků katolické církve a růstem ateistů v celém Československu (1920 – 700 tisíc).³⁴

---

³¹ Zdeněk Kárník, *České země v éře první republiky (1918-1938)*, díl I., Vznik, budování a zlatá léta republiky (1918-1929), s. 78-79

³² Tamtéž, s. 323

³³ Pamětní kniha, s. 316

Zdeněk Kárník, *České země v éře první republiky (1918-1938)*, díl I., Vznik, budování a zlatá léta republiky (1918-1929), s. 316

³⁴ Tamtéž s. 318

5.3 Poměry ve Rtyni

Do roku 1918 vstupuje Rtyň s určitými problémy, které jsem již naznačila v předešlé kapitole. Vyhlášení samostatnosti republiky se nikterak nedotklo chodu farnosti. V Pamětní knize byl tento okamžik dějin Československé republiky zmíněn jen velice krátce jako důležitý prvek nové svobody a určitého očekávání lepšího života. Již ale záhy se objevily problémy, které farníci neočekávali. Nové situace byly pro ně někdy velmi bolestné. Válečné útrapy byly veliké, bylo draho, hlad a nemoci.

Začala chudoba, a tím i důsledky, které chudoba s sebou nesla – krádeže. Kradlo se všechno. Byl vykraden dokonce i kostel. Bohužel při krádeži došlo k zneuctění svatostánku. Tento hanebný čin byl vykonán z 16. na 17. března 1919. Proto farář Emil Novák odnesl vše cenné na faru, aby ochránil majetek.³⁵

V tomto období začínají první signály o odpadu věřících od katolické církve i ve Rtyni. Hrobař, který šlapal měchy, vypověděl faráři službu, ve školách se učitelé odmítali s dětmi modlit. Dne 3. června 1919 byla kanonická vizitace na faře a v kostele 6. vikářem Skalickým. Jeho návštěva se obešla bez zkoušky z náboženství³⁶.

Farnost žila a snažila se co nejvíce si vylepšit své kaple a kostely. Nejdříve v létě roku 1919 přišla na řadu kaple na Bohdašíně. Byla uvnitř vymalována ze sbírky od dobrodinců malířem Suchardou z Červeného Kostelce a o pouti ještě v témže roce vysvěcena. Na Bohdašín měl zájem se dostat za fundatistu pensiovaný brusnický farář Slavík, ale nový obecní výbor na radu zdejšího učitele Celbovi, který nebyl přívržencem katolictví, žádosti nevyhověl.³⁷

Stále více se projevovaly snahy vytěsnit katolickou církev z dění běžného života nejen ve Rtyni, ale i v obcích, které příslušely ke rtyňské farnosti. Jistě záviselo zase na konkrétních lidech, i když v úvahu musíme brát revolučnost doby. Byla to doba, která po 1. světové válce přinesla odpor ke spojení římskokatolické církve s dynastií Habsburků. Československý stát a jeho identita samostatnosti přinesla nový český termín pokrok – pokrokový člověk a tento nový pojem nešlo sloučit s dobou před první světovou válkou.

---

³⁵ Pamětní kniha, s. 293

³⁶ Tamtéž.

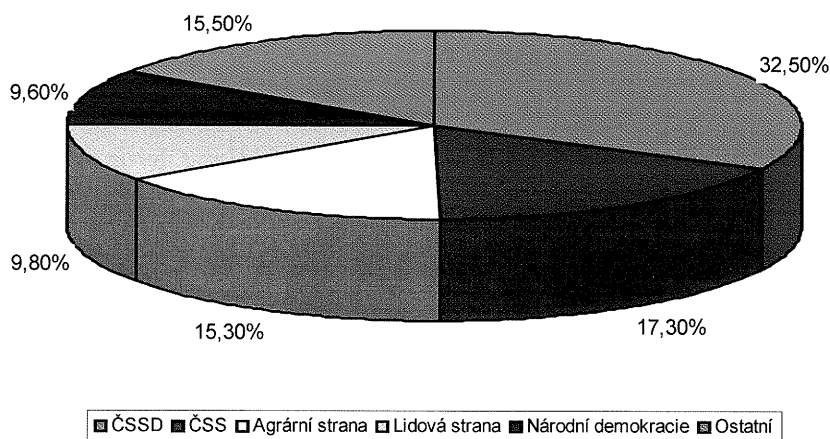
³⁷ Tamtéž.

Ve dnech 15. – 16. června 1919 se v českých zemích konaly první volby do obecního zastupitelstva.

V jejich rámci docílily rozhodující politické strany českých zemí těchto výsledků:

ČSSD	32,5%
ČSS	17,3%
Agrární strana	15,3%
Lidová strana	9,8%
Národní demokracie	9,6%
Ostatní	15,5% ³⁸

Celostátní výsledky voleb z 15. -16. června 1919 do obecního zastupitelstva

Ve Rtni v Podkrkonoší byl výsledek voleb následující:

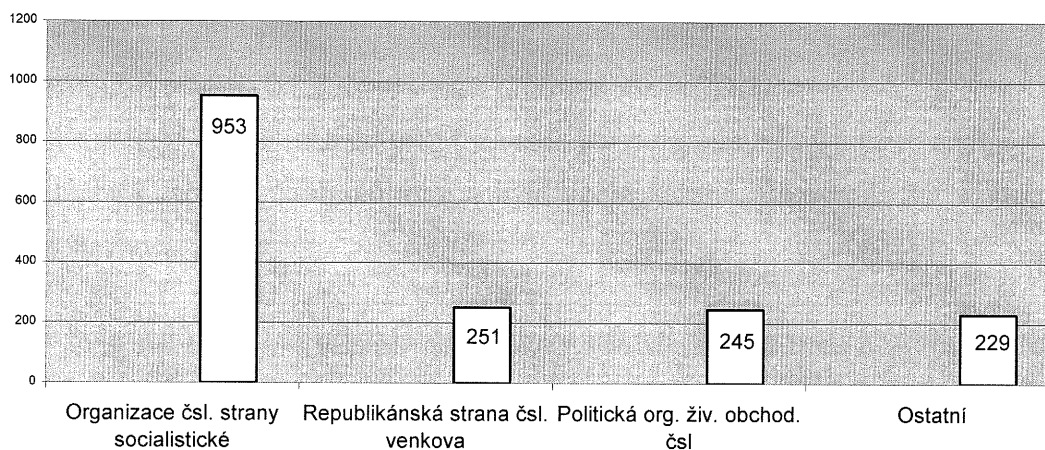
Zapsaných voličů v seznamech:		volilo:	
mužů	789	mužů	664
žen	818	žen	788
celkem	1 607	celkem	1 452

³⁸ Antonín Klimek, Velké dějiny zemí Koruny české, díl XIII. 1918-1929, Paseka 2000, s. 118

Výsledek:

Organizace čl. strany socialistické	953 = 20 mandátů
Republikánská strana čl. venkova	251 = 5 mandátů
Politická org. živ. obchod. čl	245 = 5 mandátů
Ostatní	229 ³⁹

Výsledky místních voleb 15. - 16. června 1919

Tyto první volby v nově vzniklém československém státě se staly objektivním veřejným ukazatelem politického rozvržení společnosti a zároveň ukazatelem jejího sociálního smýšlení. Z výsledku je patrné, že převážná většina obyvatel v nově ustanoveném státě byla orientována poměrně výrazně doleva. Ve Rtyni se ve volbách ukázalo, že i zde je velmi silné socialistické smýšlení.

Začátek školního roku 1919 ve Rtyni proběhl bez vzývání Ducha sv., dětem byl zakázán křesťanský pozdrav „Pochválen buď Ježíš Kristus“. Rovněž se upustilo od zvyku, aby učitel doprovázel žáky ke zpovědi.⁴⁰

V Pamětní knize je sice zapsán křesťanský pozdrav, ale hlavně šlo o to, že tento pozdrav byl jezuitský a to se nelíbilo tehdejším představitelům školství.

To vše bylo důsledkem nového systému a především opatření ministra školství sociálního demokrata Gustava Habrmana⁴¹ a jeho výnosu „Volné myšlenky.“ Ten ustanovil náboženské

³⁹ Pamětní kniha obce Rtyň v Podkrkonoší, díl II., s. 58

⁴⁰ Pamětní kniha, s. 293

⁴¹ GUSTAV HABRMAN (1864 – 1932) – českořebovský rodák, novinář, politik, prvorepublikový ministr školství a ministr sociální péče. V mládí sbíral zkušenosti ve Vídni, Francii a USA (v New Yorku a Chicagu). Jako politik prosazoval myšlenky sociální demokracie.

úkony ve školách za dobrovolné a doporučil odstranění křížů ze tříd.⁴² Gustav Habrman podporoval nejen „Volnou myšlenku“, ale podporoval i novou církev československou.

Podle zachovaných zápisů z Pamětních knih se dovídáme o podobné situaci v okolních obcích. Učitelská jednota v Úpici se dne 27. srpna 1919 usnesla na některých reformních krocích.

1. Stejně jako ve Rtyni byl zakázán jezuitský protireformační pozdrav.
2. Vyučování náboženství bylo ponecháno výhradně duchovním.
3. Modlitba před vyučováním a po něm byla nahrazena národními hymnami, recitacemi, atd.
4. Bohoslužba k zahájení školního roku nebyla sice zakázána, ale musela být v jinou hodinu než školní slavnost.

„Opatření bylo jednomyslně přijato, ale již brzy někteří učitelé měli k usnesení výhrady a nastal mezi nimi rozkol.“⁴³

Rtyňský školní kronikář popisoval tuto situaci obdobně. Dodával, že účast nebo neúčast na náboženských úkonech se nesměla promítnout do známky z mravů, tím méně do známky z náboženství jako předmětu, který dle výnosu zůstává tímto nedotčen.⁴⁴

Závěr roku byl ve zdejší Pamětní knize popisován velmi smutně: „Drahota čím dál větší a větší, tím končíme tento první rok naší samostatnosti s nadějemi do budoucna pochmurnými. Židovstvo a vliv jeho roste, skupuje kde který kus pole a louky a chystá pro nás otročení.“⁴⁵

Emil Novák zde použil termín „židovstvo“, i když ve Rtyni židé nebyli. Jednalo se o obecný jev tehdejší doby ve vztahu k Židům. Nejspíš šlo o obavy před rozšířením této komunity, která byla v okolních obcích a městech dosti silná. Celý výrok je řečen dobově s citovým zabarvením a k situaci jaká byla ve Rtyni byl spíš přehnaný a z odstupem doby lze říci, že byl neadekvátní.

Nový rok 1920 přinesl do zdejší farnosti přece jen naději. Počet přijatých svátostí ukazoval na to, že obec zatím zůstala katolickou. Dokladem toho je, že hned z kraje roku, dne 17. ledna 1920 dopoledne, bylo 7 svateb a odpoledne byl pohřeb maminky faráře Emila Nováka Marie

---

⁴² Zdeněk Kárník, České země v éře První republiky, díl I., s. 315

⁴³ Kronika obce Strážkovice od roku 1922, s. 159

⁴⁴ Kronika pamětní školy Rtyňské, s. 130

⁴⁵ Pamětní kniha, s.294

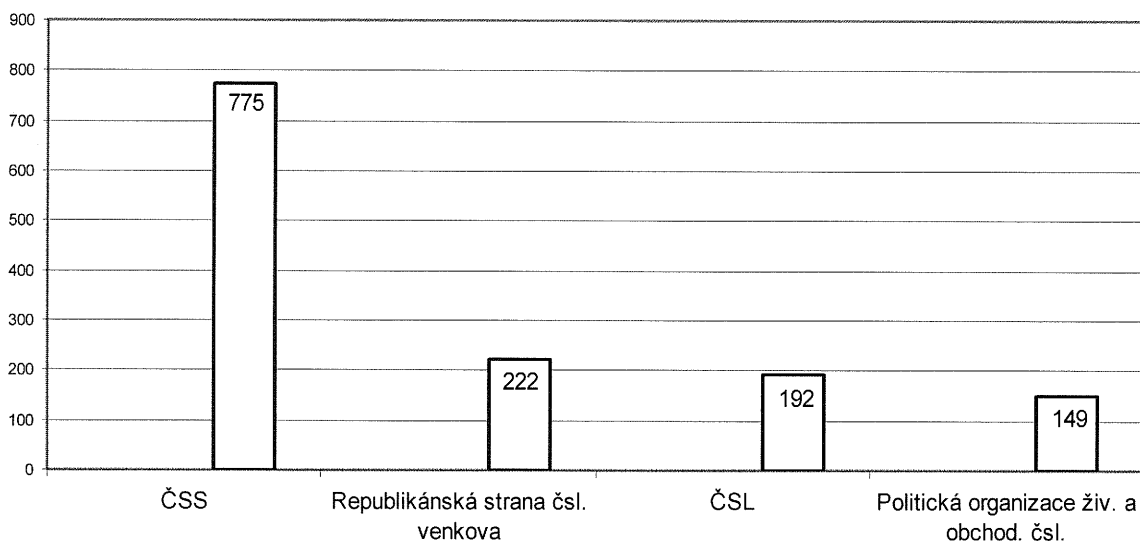
Novákové, která zemřela 28. ledna 1920 a byla pochována na zdejším hřbitově.⁴⁶ Je s podivem, jak v této době bylo možné zvládnout tolik svateb během několika málo hodin, které měl farář k dispozici. Buď šlo pouze o obřady beze mše svaté nebo se jednalo o hromadnou svatbu s více páry najednou. Bohužel v Pamětní knize není popisován způsob provedení oddavek.

První volby do Národního shromáždění Poslanecké sněmovny se konaly dne 17. dubna 1920 a 26. dubna 1920 do Senátu, které vypovídají, že ve Rtyni byla silná strana lidová, která získala 192 hlasů do Poslanecké sněmovny a 217 hlasů do Senátu. Výsledek voleb ve Rtyni byl následující:

Poslanecká sněmovna:

ČSS	775
Republikánská strana čsl. venkova	222
ČSL	192
Politická organizace živ. a obchod. čsl.	149

**Celostátní volby do Poslanecké sněmovny dne
17. dubna 1920**

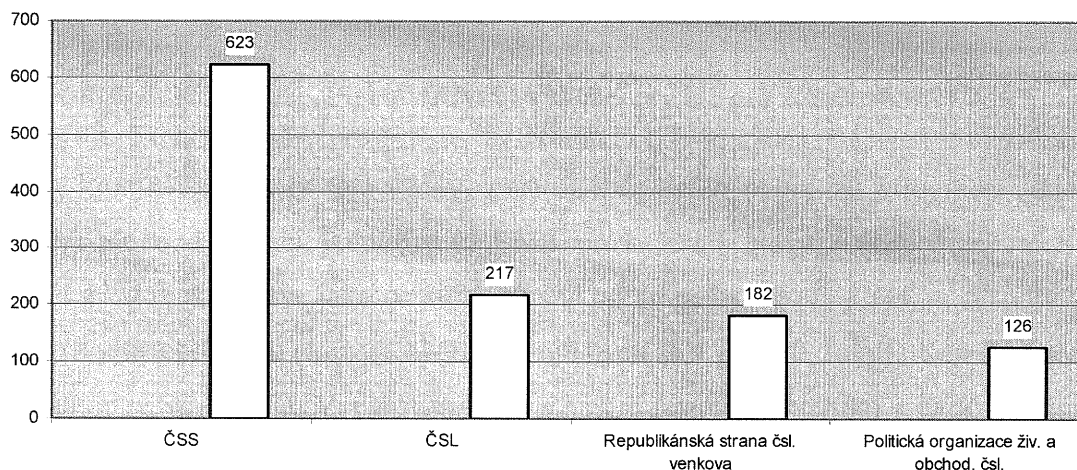

⁴⁶ Pamětní kniha, s.294

Senát:

ČSS	623
ČSL	217
Republikánská strana čsl. venkova	182
Politická organizace živ. a obchod. čsl.	126 ⁴⁷

Celostátní volby do Senátu 26. dubna 1920

Tyto parlamentní volby přece jen poněkud oslabily politickou pozici československých socialistů nejen ve Rtyni, ale v celém úpickém okrese. Na vesnicích zdejšího okresu si značný vliv získala Československá strana lidová.

Také v přífařených obcích Strážkovice a Vodolov⁴⁸ bylo zvoleno celkem 16 lidovců. Tento výsledek voleb ovšem velmi pobuřoval místní zastupitelstvo a chování farníků považovali za troufalost a opovážlivost.

Proto musela následovat odezva. Byly svolávány schůze, na nichž odpůrci lidovců nadávali na papeže, biskupy, kněze a účastníci byli vybízeni k okamžitému odpadnutí od církve.

„Zvláště se vyznamenali učitelé Antonín Grunt⁴⁹ a Antonín Hájek^{50, 51} z Úpice ve svých agitačních projevech. Rovněž byl pozván kněz československé církve z Jaroměře Alois

⁴⁷ Pamětní kniha, s.294

⁴⁸ Vodolov – obec, která spadala pod rtyňskou farnost. Název Vodolov se změnil v 30. letech 20. století na dnešní název „Odolov“.

⁴⁹ Antonín Grunt – odborný učitel na měšťanské škole v Úpici

⁵⁰ Antonín Hájek – učitel na obecné škole v Úpici

⁵¹ Vilém SCHREIBER, Sborník soudního okresu úpického. Úpice, V. J. Ehl, 1929, s 19

Kuřík,⁵² aby pomohl v boji proti místnímu faráři Emilu Novákovi.⁵³ Nejsmutnější na tom všem bylo, že tato nenávist k církvi byla přednášena i dětem ve škole. Msta a zloba došla tak daleko, že 22. srpna byl vypálen statek Adolfa Kašpara „Na písku“⁵⁴. Shořelo tam vše – nářadí, ošacení, dobytek, obilí.⁵⁵ Podařilo se mi dohledat v dalším pramenu informaci, že skutečně statek byl zapálen a vše shořelo, ale důvod je uváděn jiný. Strážkovický kronikář tuto událost zachytil v odlišném podání: „Dne 28. července 1920 neustaly nepokoje v Úpici. Srocený a poštvaný lid táhl na Havlovice, kdež zbil několik sedláků, že zdražili mléko ze 60 h – 85 h. Sedlák A. Kašpar na „Písku“ (Rtyně) vyhořel prý též pro zdražování.“⁵⁶

Těžce se kronikářům psaly tato řádky, protože zde nešlo o boj za víru mezi katolíky a odpadlíky, ale o existenci jednotlivců. Snad proto Emil Novák cítil reakce těch, kteří vystoupili z katolické církve jako nevděk a stejně tak tragedii Adolfa Kašpara si spojil s tímto vývojem. Podle tehdejšího ekonomického vývoje bych se v případě Adolfa Kašpara ztotožnila s kronikářem ze Strážkovic. Vypalování bylo v širším územním měřítku a tudíž lze usuzovat, že i jmenovaný sedlák doplatil na davovou reakci a byl vypálen.

V sousedním městě Červeném Kostelci se ujal místa faráře církve československé bývalý katolický kněz Hynek Široký, rodák z České Skalice, bývalý vojenský kněz.⁵⁷ Církev československá ve Rtyni své bohoslužby konala v tělocvičně sokolovny, kam docházel zmíněný farář z Červeného Kostelce.

Situace se začala vyhrocovat a nabývat na dynamičnosti. Dějinný vývoj již nebylo možno zvrátit, snad jen zmírnit dopady, které ve Rtyni nebyly nikterak bezbolestné. Například 50%ní výstup z katolické církve, boj o kostel, narušené sousedské vztahy. Ještě však chvíli trvalo, než se vše uklidnilo a obyvatelstvo této krásné podhorské vesnice našlo k sobě opět cestu a klid ve svých srdcích.

---

⁵² Stručná charakteristika osobnosti Aloise Kuříka:

Narodil se 23.1.1887 ve Studenci, okr. Jilemnice. Studoval v Hradci Králové, kde byl také vysvěcen na kněze římskokatolické církve. Kaplanoval na různých místech od roku 1910 – 1920. Od roku 1921 byl farářem československé církve v Jaroměři do 16.4. 1929. V této době byl z církve suspendován. Poté byl přijat do českobratrské církve evangelické. 10.4. 1930 složil zkoušky a od 1. 8. 1930 byl ustanoven vikářem ve Velenicích.

⁵³ Viz příloha č. 45 „Výpis z kroniky náboženské obce ve Rtyni v Podkrkonoší“

⁵⁴ Jedná se o název části Rtyně, kde jsou domy postaveny na pískovcovém podloží

⁵⁵ Pamětní kniha, s. 294

⁵⁶ Kronika obce Strážkovice od roku 1922, s. 171

⁵⁷ Pamětní kniha, s. 295

Starosta Petr Pavlásek, Václav Rubáček spolu s dalšími přívrženci obcházeli domy a přemlouvali lidi k přestoupení do víry „československé“. K přesvědčování používali různé způsoby. Ne vždy se jednalo o klidné a pokojné přestupy. Hudebník a skladatel Karel Koleta však vstup nových členů do československé církve popisuje v dokumentu v příloze č. 45 Výpis z kroniky náboženské obce ve Rtyni v Podkrkonoší zcela odlišně. A sice, že lidé dobrovolně vystupovali z římské církve a ti, kteří nechtěli, tak je nepřesvědčovali.

Lidé se pozastavovali nad tím, že i T. G. Masaryk je vyzýval k přestupu k jiné víře. Masaryk ve svém svolání k národu vyzval občany k přestupu do Církve československé. Ti, co přestoupili, nemuseli platit v nové církvi žádné poplatky. Nebylo výjimkou, že především horníci v zaměstnání podepsali přestupní lístek a manželka s dětmi zůstala u římskokatolické církve.

Nová církev si své postavení budovala nejen v politických šarvátkách, ale i v kulturním životě zdejších obyvatel. Své pozice začala stavět na tradici a v tom slavila velký úspěch. Dne 6. července 1920 byly velkolepé oslavy mistra Jana Husa, nejen ve Rtyni, ale např. kronika Strážkovic zaznamenala: „promluvil Antonín Grunt, odborný učitel z Úpice. Na „Kábrtově kopci“ za zvuku strážkovické hudby „Hranice vzplála“, došlo ke spálení školních obrazů rodu Habsburského, dvouhlavých orlů a dalších symbolů Rakouska – Uherska.“⁵⁸

Počet dětí na náboženství v průběhu roku 1920 klesl na třetinu, což byl silně vypovídající fakt oné doby v Podkrkonoší. Věrnými katolické církvi zůstali jen chudí chalupníci, tkalci a rolníci. Z živnostníků to byl obuvník Jaroslav Cvrček a truhlář Adolf Kašpar „Na písku“.⁵⁹ Určitě stojí za citaci beznadějný pohled kněze Nováka, který se nemohl s touto situací smířit: „Poznamenání hodné je, že mnohé z odpadlíků jsem naprosto, ač žijí zde 9 let, neznal, přemnohým jsem pak mnoha dobrodiní prokázal a za to dnes soptí proti mně i jejich děti, které jsem měl vždycky rád, nenávisti. Víra naše ukládá nám vážné povinnosti a ty vyžadují velkou duševní sílu. Lid náš pak ji nemá, a proto mu přišla víra, která sama neví, co chce a jež žádných povinností neukládá a velmi pohodlná jest, velmi vhod a to, že českoslovenští kněží, jak samo socialistické „Právo lidu“ o nich napsalo, nevynikají ničím, se jim velmi hodí a líbí.“⁶⁰

---

⁵⁸ Kronika obce Strážkovice od roku 1922, s. 157

⁵⁹ Pamětní kniha, str. 295

⁶⁰ Tamtéž

Emil Novák vyjádřil obavy z doby, která byla. Je nutné se zamyslet nad tím, že „odpadlíci“ byli považováni za lidi bez víry a pohnutých mravů. Jenže zde se jednalo o lidi, kteří chtěli v nové církvi vidět oprostění se od Říma a poslušnosti k papeži. Poukazovali na nedostatky v římskokatolické církvi. Chtěli vnést do své církve myšlenky M. Jana Husa a myšlenky svobody ducha, vše, co jim bylo blízké z pohledu národa.

O tom, že zde byla obrovská snaha odvést lidi z římskokatolické církve, svědčí i fakt, že v jaroměřském časopise „Pokrok“ byl neustále napadán a zastrašován zdejší kněz Emil Novák.⁶¹ Jeho existence byla natolik ohrožena, že byl nucen poslat na trutnovské hejtmanství dopis, ve kterém vylíčil situaci, kde nehájil jen svůj život a své zdraví, ale také líčil starost o církevní majetek, kostel a faru. Okresní politická správa vzala tento dopis na vědomí a Emilu Novákovi zaslala ujištění, že v případě jakéhokoliv konfliktu se bude jednání útočníků posuzovat jako trestný čin.⁶²

---

⁶¹ Důkazem je fotokopie novinového článku v příloze č. 2.

⁶² Pamětní kniha, str. 295

6. 1921 - 1924

6.1 Celostátní poměry

Přiosťovala se národnostní otázka jak v politickém životě, tak v organizacích, zejména v tělovýchovných (národní a branná tradice Sokola, Orel založený roku 1902 nemá zatím velkou váhu).

Vyhrocovaly se rozpory mezi lidovci a Hlinkovými luďáky, stupňovaly se útoky socialistů proti klerikům, v Československé socialistické straně byl silný tlak na odluku církve od státu. Byly velmi silné rozpory mezi CČS a katolíky⁶³.

6.2 Poměry ve Rtyni

Rtyňská farnost vstupovala s velkými obavami z následujících dnů do roku 1921. Tento rok byl pro katolickou církev v této farnosti vlastně rozhodující, především v tom, jak se zachovali věrní katolíci ke knězi Novákovi. Na obou znesvářených stranách bylo velké napětí, jak rok 1921 skončí. Začínalo období velkého dramatu, ve kterém bylo mnoho smutku a beznaděje do budoucna.

Hned od počátku roku byly dostatečně jasné signály pro zdejšího faráře, že brzy nastane rozřešení napjaté situace. Sčítání lidu z 15. na 16. února 1921 jen potvrzuje, jaký byl na zdejší obyvatele vyvíjen nátlak ze strany čechoslováků.

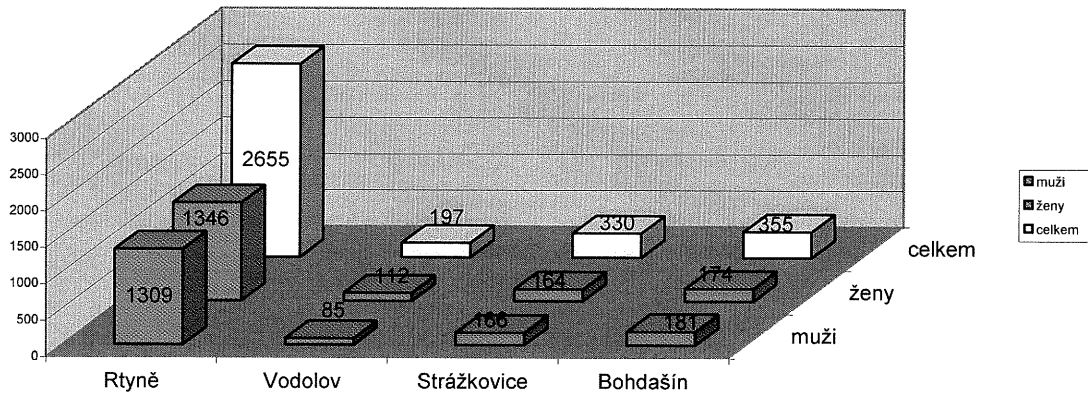
Celkový počet obyvatel:

	Muži	ženy	celkem
Rtyně	1309	1346	2655
Vodolov	85	112	197
Strážkovice	166	164	330
Bohdašín	181	174	355

---

⁶³ Zdeněk Kárník, České země v éře První republiky, díl I. , s. 317 - 324

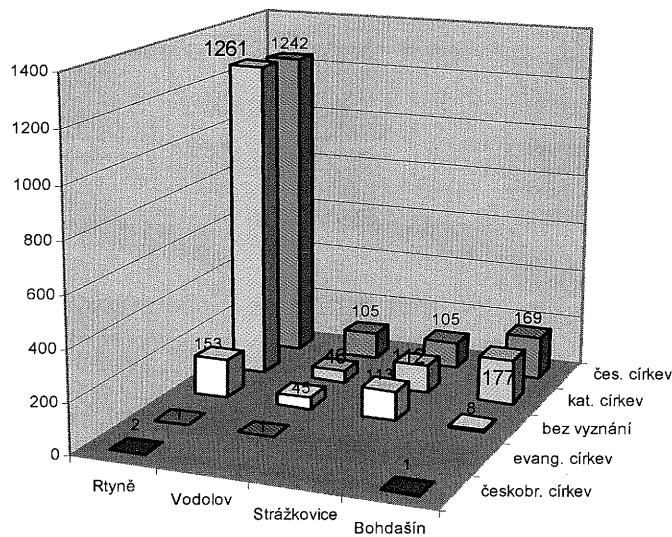
Sčítání lidu z 15. na 16. února 1921. Celkový počet obyvatel.

Rozdělení obyvatelstva podle náboženství:

	čes. kat. církev	čes. církev	českobr. církev	evang. církev	bez vyznání
Rtně	1261	1242	2	1	153
Vodolov	46	105		1	45
Strážkovice	112	105			113
Bohdašín	177	169	1		8

Rozdělení obyvatelstva podle náboženství

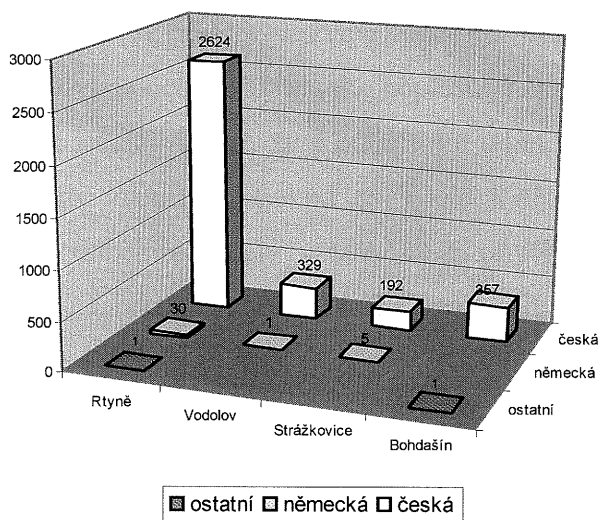

českobr. církev
  evang. církev
  bez vyznání
  kat. církev
  čes. církev

Rozdělení obyvatelstva podle státní příslušnosti:

	ostatní	německá	česká
Rtyně	1	30	2624
Vodolov		1	329
Strážkovice		5	192
Bohdašín	1		354 ⁶⁴

Rozdělení obyvatelstva podle státní příslušnosti

Došlo k úplnému rozkladu zdejší farnosti, především díky dobře připraveným agitacím, přemlouvání, obcházení po domech, ale i častým schůzím, které vyzývaly k odpadu od katolické církve. Výsledek byl katastrofální, více jak 50% obyvatel odpadlo od katolické církve, ale ne všichni vstoupili do nové církve, řada obyvatel zůstala bez vyznání.⁶⁵

Pokud budeme vycházet z údajů ze sčítání lidu, musíme dojít k závěru, že sice hodně lidí odpadlo z katolické církve, ale neodpadlo od víry. Vždyť přestoupili do nové církve, která vycházela v mnohém z tradic katolické církve.

„V této době nastal převrat ve vyznání náboženském. Lid přestupoval hromadně od církve římskokatolické k církvi československé, k Volné myšlence, nebo zůstal úplně bez vyznání. (To neznamena však, že ztratil víru, nýbrž jen zůstal nečlenem korporace náboženské zvláště

⁶⁴ Vilém Schreiber, Sborník soudního okresu úpického, s. 93, 106, 125,

⁶⁵ Pamětní kniha, s. 296

církevní a ponechal si víru svému rozumu přístupnou). Nepopírám však, že se nerozšiřuje duch moderního materialismu.“⁶⁶

Zápis kronikáře ze Strážkovic je kritičtější k situaci, jaká v této době byla. Nevidí až tak velkou tragédii v přestupech do nové církve, ale zaujímá pozornost k novému fenoménu doby – modernímu materialismu, který přináší s sebou odpad od víry.

Duchovní Emil Novák dostával časté zprávy o možném útoku na kostel, ale ani o Velikonocích roku 1921 se tyto zprávy nepotvrdily, jelikož podle zachovaných zdrojů ve farní kronice se nic nedělo. Farář Novák bral ale všechna dosavadní varování velmi vážně a žádnou ze zpráv nezlehčoval a nebo dokonce nezavrhl jako poplašnou zprávu. O tom, že Emil Novák nechtěl nechat nic náhodě, svědčil i fakt, že z kraje roku odjel do Trutnova na hejtmanství požádat o případnou pomoc četnictva, pokud by došlo k nějakému násilí. Asi tušil, že skutečnost, v jaké se v té době nacházely vztahy mezi obyvatelstvem navzájem a vztah Čechoslováků k jeho osobě, nebude nikterak pokojná a vstřícná. Jeho obavy se měly již brzy naplnit.⁶⁷

V Pamětní knize farář velmi podrobně a věrohodně popisoval dění kolem kostela takto: 1. května 1921, byla neděle, se dostaly k Emilu Novákovi zprávy, že v místní tělocvičně (tam se konaly bohoslužby nové církve) se připravovali výtržníci k obsazení kostela a vyhození kněze z fary. Okamžitě odcházel ke kostelu, aby zabránil proniknutí výtržníků do kostela. Zůstal stát před kostelem s několika ženami. Uviděl několik podezřelých osob, jak přicházejí ke kostelu. Rychle uzamkl sakristii a boční vchod do kostela. Avšak počet příznivců nové církve narostl na veliký dav. Ocitli se v kostele hlavními dveřmi, které si otevřeli paklíčem. Emil Novák se protlačil do popředí kostela až k oltáři. Tam stál starosta a představený církve československé Petr Pavlásek, obchodník Jan Mach a listonoš ze Rtně Václav Rubáček. Nejhuře se k faráři začal chovat Václav Rubáček, který jej začal vystrkávat ven z kostela. Bohužel, ale farář Novák upadl. Vtom jej uchopili legionáři a začali do něj kopat, tlouct jej a tahat za vlasy. Když už byl zmíněný kněz před kostelem, tak mu ještě násilím vyrvali klíče z ruky.⁶⁸ Byl celý zakrvavělý a poškrábaný. Při odchodu ze hřbitova se stal svědkem smutné scény. Alois Rubáček ze Rtně č.p. 240 pod křížem na hřbitově bil svou vlastní sestru, která

---

⁶⁶ Kronika obce Strážkovice od roku 1922, s. 176

⁶⁷ Pamětní kniha, s. 295-296

⁶⁸ Příloha č. 42 „Výpis z kroniky náboženské obce ve Rtni v Podkrkonoší“

byla katolička. V tuto dobu přišel ke kostelu zástup lidí ze širokého okolí, aby se zúčastnili bohoslužby nové církve, kterou tam sloužil farář Hynek Široký z Červeného Kostelce. Václav Rubáček okamžitě vyměnil zámky tak, aby kostel nemohli používat katolíci. Emil Novák poslal pro četníky, protože nesouhlasil s výměnou klíčů. Místní četník nic nezmohl. Klíče nebyly navráceny katolickému faráři. Večer přijeli četníci z Trutnova. Dlouho do noci (podle kroniky do 23. hodiny) se vyšetřovalo za přítomnosti faráře Hynka Širokého, starosty a Jana Macha. Emil Novák neustoupil nátlaku a žádal o vydání klíčů.⁶⁹ Takto skončil první a ne poslední den boje o kostel a postavení katolíků a přívrženců nové církve ve Rtyni. Kronikář nové církve Karel Koleta tuto situaci staví do jiné časové roviny, ale obsahově lze konstatovat určitou objektivitu ze stran všech aktérů.⁷⁰

Další důkaz potvrzení objektivnosti zápisu v Pamětní knize jsem našla v Kronice obce Strážkovic od roku 1922.⁷¹ Kronikář objektivně popisuje, že ne vše bylo ze strany členů nové církve v pořádku. S lítostí konstatuje, že některé zákroky byly vůči faráři zbytečné a nepříspěly k dobrému kreditu nové církve. V chování některých lidí je potřeba hledat odpověď v mentalitě lidí této podhorské oblasti. Tak jako je tady drsnější podnebí, tak i lidé mají vystupování a chování tvrdší a přímočařejší. Z toho lze odvodit, že některá hrubost vůči faráři nebyla projevem likvidace jeho osoby, ale vyjádřením nesouhlasu s katolickou církví. Další zdroj vypovídá, že zabránění kostela mělo neblahé následky na provoz školy. Jaké to byly důsledky, se bohužel nezmiňuje.⁷² V dokumentu sepsaného Karlem Koletou, který patřil k příslušníkům československé církve se o událostech při zabírání kostela vyjadřuje mírněji. Přesto se zde zmiňuje o určitém napětí a davovému tlaku při domáhání se sloužit mši v kostele. Dokument obsahuje i fakta, která následovala při vyšetřování a konečné stanovisko soudu nejen v Hradci Králové, ale i potvrzení rozsudku z Brna. Tento rozsudek byl stanoven v neprospěch příslušníků nové církve.⁷³

Druhý den 2. května 1921 v pondělí byla katolická mše u postranního oltáře P. Marie a po ní procesí ke kapličce nad Rtyní,⁷⁴ kterého se zúčastnilo neobyčejně velké množství katolíků nejen ze Rтынě. Farář Novák již nestál o další vyjednávání kolem kostela, přesto se musel ještě zúčastnit zasedání, z kterého vzešlo písemné prohlášení. Podle tohoto dokumentu se

---

⁶⁹ Pamětní kniha, s. 296

⁷⁰ Viz příloha č. 42 „Výpis z kroniky náboženské obce ve Rtyni v Podkrkonoší“

⁷¹ Viz příloha č. 9

⁷² Kniha pamětní školy Rтынské, s. 135

⁷³ Viz příloha č. 42 „Výpis z kroniky náboženské obce ve Rtyni v Podkrkonoší“

⁷⁴ Viz. příloha č. 25

příslušníci československé církve dne 1. května nedopustili žádného násilí a nátlaku na kněze Nováka. Vše se mělo konat v souladu s veřejným pořádkem, dokonce i farář Novák ochotně předal klíče od kostela na četnickou stanici, aby i on dokázal, že chce zachovat pokoj. Závěrem bylo konstatováno, že kostel bude sloužit oběma církvím ve Rtyni, přesně vymezeno, kdy a jak se budou podílet na provozu kostela. Poté byly opět klíče a zámky uvedeny do původního stavu.⁷⁵ Karel Koleta ve své zprávě v dokumentu „Výpis z kroniky náboženské obce ve Rtyni v Podkrkonoší“ podotýká, že je nutno počkat na schválení biskupské konzistoře, zda budou obě církve sloužit bohoslužby v jednom kostele. Mezi zápisy kronikářů Karla Kolety a Emila Nováka jsou určité časové, ale i obsahové nesrovnalosti. Je možno usuzovat, že Karel Koleta nemusel být ve věcech katolické strany úplně přesně informován, proto ta odlišnost v čase.

V úterý 3. května byl úpický kaplan v Hradci Králové na konzistoři nahlásit, že rtyňský duchovní uzavřel s odpadlíky smlouvu. Proto ve středu 4. května sám katolický farář odjel na konzistoř, aby zde vše vysvětlil a poradil se, jak má dále postupovat. Samotný kancléř po přečtení smlouvy a vyslechnutí Emila Nováka, jak ke všemu došlo, jej povzbudil a ztotožnil se s jeho chováním při jednáních.⁷⁶

Závěr z jednání mezi Novákem a konzistoří v Hradci Králové sdělil jmenovaný katolický farář představeným československé církve. Smlouva byla uznaná za neplatnou, jelikož byla vynucena a sepsaná bez svolení nadřízených orgánů katolické církve.⁷⁷

Z dostupných informací lze usuzovat, že katolický kostel ve Rtyni nebyl nikdy zabrán, ani rozdělen mezi obě církve. Toto tvrzení se však dostává do rozporu se sdělením Karla Kolety v dokumentu „Výpis z kroniky náboženské obce ve Rtyni v Podkrkonoší“. Zde podotýká, že kostel byl znovu vysvěcen. Z dokumentů katolické církve je však nejasné, zda byl kostel po událostech z 1. května opět vysvěcen, protože podle tehdejšího nahlížení katolickou církví na nově vznikající církve se nejednalo zatím o církve, ale o sektu a tudíž by mělo dojít k znesvěcení kostela. Ve zmiňovaném dokumentu Karla Kolety je zaznamenáno, že za 14 dnů po událostech ohledně zabrání kostela, bylo slavné vysvěcení kostela.⁷⁸

---

⁷⁵ Pamětní kniha, s. 296

⁷⁶ Tamtéž, s. 299

⁷⁷ Tamtéž, s. 299

⁷⁸ „Výpis z kroniky náboženské obce ve Rtyni v Podkrkonoší“, příloha č. 45. Cituji: a „Kropáč“ a „Kadidlo“ zažehnávalo a očišťovalo náказu, kterou tam „Odpadlíci“ a „Kacíři“ a „Sektáři“ Československé církve učinili.

Už se zdálo, že bude mít zdejší kněz trochu více klidu, když se situace kolem kostela trochu uklidnila.

Bohužel, když zdejší odpůrci římskokatolické církve nemohli zabrat kostel, tak alespoň se snažili nějakým způsobem podlomit postavení Emila Nováka ve zdejší farnosti. Nejdříve na něj poslali udání, že údajně měl spáchat urážku na cti legionářů Hejny a Kuldy.

První pohřeb museli Čechoslováci odbyť před postranním vchodem, jelikož nebyli vpuštěni do kostela. Kněz Hynek Široký neopomněl nad hrobem ve smuteční řeči se vyjádřit proti Emilu Novákovi. Pozůstalí na to reagovali po svém a volali „Hanba Novákovi“.⁷⁹ Situace v tomto okamžiku musela být velmi zvláštní. Pozůstalí cítili ze strany katolíků určitou křivdu, když nemohli pozůstalému vypravít pohřeb z kostela. Byli přesvědčeni, že ve víře jsou stále stejní, a proto si zasloužili mít podíl na využívání kostela.

Na Bohdašíně měli čechoslováci 29. června 1921 zájem zabrat kapli, proto musel ještě téhož dne Emil Novák napsat obecnímu úřadu, aby zabrání kaple nepovolil, jelikož podle výnosu zemské vlády nemá tento úřad právo rozhodovat o kapli. Bohdašínský obecní úřad teprve po varování hejtmanství v Náchodě upustil od zabrání kaple. Součástí tohoto sdělení byla zpráva pro československého kněze, aby začal ovládat své přívržence a varoval je před násilím proti katolickému obyvatelstvu.⁸⁰

Československý farář Hynek Široký nebyl typ člověka, který by měl zájem na nějakých roztržkách mezi lidmi. Proto se snažil uklidnit své přívržence a podle dalšího vývoje, který byl již poklidný, měl úspěch.

Ve rtyňské škole dne 27. června 1921 rozhodla učitelská konference většinou hlasů, aby ze tříd byly odstraněny kříže jako symbol církve katolické s odůvodněním, že většina obyvatelstva odpadla od katolické církve.⁸¹ Jedná se bezesporu o odezvu na celostátní situaci. Toto se nedělo jen ve Rtyni, ale bylo to typické pro politický a společenský vývoj doby v celé republice.

14. července 1921 probíhal v Úpici proti Emilu Novákovi soud za to, že měl údajně spáchat urážku osobnosti a sice tím, že řekl: „Legionáři jsou židovští zaprodanci a zrádcové.“⁸² Emil

---

⁷⁹ Pamětní kniha, s. 299

⁸⁰ Tamtéž, s. 299

⁸¹ Pamětní kniha obce Rtyně v Podkrkonoší, díl II., s. 83

⁸² Pamětní kniha, s. 300

Novák se bránil, ale soud jej shledal po vyslechnutí svědků vinným a uložil mu 6 dnů žaláře s tvrdým lůžkem. Posléze byl trest změněn na 100,- Kč pokuty. Okamžitě se obě strany odvolaly. Emil Novák se cítil být nevinný a druhé straně se zdál trest mírný. Odvolací soud proběhl v Hradci Králové, kde po druhém slyšení bylo oznámeno, že Emil Novák asi pomluvu řekl, ale byl rozčilený, a proto byl shledán nevinným. Nakonec se Emil Novák s rozsudkem smířil a spokojil.⁸³

Zřejmě zde opět nešlo o úmyslné vyvolávání protižidovských nálad. Nepodařilo se mi dopátrat objektivitu, protože jiné kroniky se o této události nezmiňují. Je samozřejmě možné, že Emil Novák nikdy tuto větu neřekl. Stejně tak se zdá málo pravděpodobné, že by celý incident byl pouze vymyšlený. Faktem zůstává, že protižidovské nálady v té době byly, a proto mohlo dojít ke zneužití tohoto faktu ze strany těch, kteří udání zaslali. Podle Pamětní knihy ani soud v Hradci Králové se nedopátral pravdy.

6. července československá církev ve Rtyni slavila svátek M. Jana Husa. V pět hodin odpoledne se od rychty vydal průvod k měšťanské škole na nádvoří. V čele byl nesen černý prapor s rudým kalichem. Za ním šla děvčata jako družičky. V zástupu byly školní děti, hudebníci a dospělé obyvatelstvo. Na školním dvoře měl řeč a posléze i bohoslužbu farář Hynek Široký. Celé oslavy trvaly přes dvě hodiny. Této oslavy se zúčastnili i mnozí katolíci a někteří z nich velice brzy odpadli.⁸⁴ To, že vystoupili další katolíci z církve, svědčí o pohnutkách vystupujících, kteří v nové církvi viděli nejen prvky národnostní, ale i svobody a přiblížení církve více lidem.

Oslavy byly nejen ve Rtyni. I v okolních obcích byly v obecních kronikách o tom provedeny záznamy. Ty se vyjadřovaly o velmi zdařilých akcích. Kronikář ze Strážkovic napsal: „6. července u Lípy svobody promluvil učitel Antonín Grunt z Úpice na téma „Význam mistra Jana.“ Oslavy doprovázela místní kapela.“⁸⁵ O rok později byly opět oslavy se stejným řečníkem, ovšem tentokrát na závěr místní ochotníci hráli divadlo. Bohužel se ale pisatel nezmiňuje, na jaké téma daná hra byla.⁸⁶

Emil Novák a několik mladých nadšenců založili 10. října 1921 „spolek katolické mládeže.“ Do konce roku spolek čítal 80 členů. Rovněž byla založena „besídka školních dítek“. Farář

---

⁸³ Tamtéž, s. 301

⁸⁴ Tamtéž, s. 300

⁸⁵ Kronika Obce Strážkovice od roku 1922, s. 178

⁸⁶ Tamtéž, s. 188

jim zapůjčil své vlastní knihy a dal k dispozici katolickou knihovnu na faře, jež byla majetkem farního úřadu katolického ve Rtyni. Ke konci roku se začíná vzpamatovávat lidová strana. Její základna měla 180 členů a snažila se zajišťovat osvětu prostřednictvím přednášek, kde mimo jiné vystoupili např. Dr. Nosek, Václav Dvorský z Prahy, tajemník Stašek a další. Jednalo se o významné osobnosti lidové strany.

Ještě v prosinci se ukázalo, že ve Rtyni je sice málo katolíků, ale že jsou schopni zorganizovat sbírku na elektrizaci kostela. Vybíralo se jen mezi farníky a sbírka vynesla 3000,- Kč, což stačilo k realizaci zavedení elektřiny a do konce roku byl kostel napojen na elektrický proud. Celá obec byla v této době již napojena na veřejné elektrické osvětlení.⁸⁷

V československé církvi ke konci roku došlo také ke změnám. Odešel všemi milovaný československý farář Hynek Široký na místo faráře do Kolína a na jeho místo přišel bývalý farář z Rotflusu František Holman, který byl původně bez vyznání. Jako farář přednášel v Petrovicích a byl zastáncem a propagátorem „Volné myšlenky“. U jeho osoby stojí za to citovat text, který psal do třídní knihy místo tématu hodiny: „Ráj je hloupá dětská pohádka, Starý zákon je snůška dětských pohádek, zázraky jsou výmysly římských kněží.“⁸⁸ Tato postava, která působí negativně ve svém projevu, byla velmi vzácná výjimka mezi československými faráři, kteří byli většinou velmi oddáni své víře a myšlenkám nové církve.

Tento farář zažádal prostřednictvím správy školy ve Rtyni i ve Strážkovicích, aby mohl vyučovat náboženství svého vyznání. Výnosem z 30. května 1921 bylo rozhodnuto, že se bude vyučovat na školách takto: v jednom oddělení 1 hodina týdně, vyučující farář František Holman. Zároveň se upravily vyučovací hodiny římskokatolického náboženství ze 4 na 2 hodiny týdně, učitel farář Emil Novák.⁸⁹ O stejnou změnu již žádal předchůdce Františka Holmana Hynek Široký se stejným odůvodněním a bylo mu vyhověno stejně. Pouze Emilu Novákovi v předešlém školním roce nebyly hodiny vyučování odebrány.⁹⁰

Poslední zápis v kronice z roku 1921 však byl optimistický a věstil příchod lepších roků: „... za to katolíci, třeba by nás byla menšina, jsou čím dál tím ve víře horlivější a všechno pronásledování jen prospívá.“⁹¹

---

⁸⁷ Pamětní kniha, s. 301

⁸⁸ Tamtéž, s. 301

⁸⁹ Kronika Obce Strážkovice od roku 1922, s. 182

⁹⁰ Kronika Obce Strážkovice od roku 1922, s. 176

⁹¹ Pamětní kniha, s. 301

Psal se rok 1922, který pro katolickou farnost nezačal nejhůře. Hned na začátku roku byl soud s obžalovanými z 1. května 1921 před krajským soudem v Hradci Králové. K soudu byl pozván Václav Mach a spolek pro zabránění kostela. Pamětní kniha se nezmiňuje o počtech. Jen říká, že všichni byli odsouzení podmíněčně na 14 dní žaláře. Faktem je, že ke květnovým událostem se již více kronika nevrací a spíše se snaží vypovědět to, co se dělo v průběhu roku 1922. Tímto rozhodnutím soudu byl pro farníky případ uzavřen. Květnové události z roku 1921 však velmi pečlivě zaznamenává Karel Koleta ve svém dokumentu „Výpis z kroniky náboženské obce ve Rtyni v Podkrkonoší“ a zmiňuje se o 9 příslušnících nové církve, kteří byli odsouzení u nejvyššího soudu v Brně ke dvěma rokům vězení s podmíněčným propuštěním, takže nikdy ve vězení nebyli.⁹²

V květnu 1922 československou církev opustil farář František Holman. Přebýval po rodinách čechoslováků a to se mu moc nelíbilo. Proto odešel do Holic, kde měl nové místo. V této beznadějně situaci, ve které se ocitli příslušníci československé církve, došlo k rozhodnutí, že si postaví faru, aby si zde udrželi kněze. Teprve potom si k faře chtěli přistavět přednáškovou síň.⁹³

Nová fara československé církve byla postavena. Dne 20. srpna 1922 byla velkolepá a důstojná oslava s průvodem, táborem lidu a zahradním koncertem. Zúčastnilo se jí 6000 přívrženců. Jako řečníci vystoupili: československý farář Max Škoda, vojenský duchovní církve čsl. Jakl z Prahy, poslanec Ferdinand Prášek⁹⁴ z Čáslavi a československý farář Ferdinand Tichý z Radhoště. Budova dostala č.p. 459. Náklady dosáhly 90 000,- Kč, z větší části byly kryty státní stavební podporou.⁹⁵

Na zdejší farnosti byla 26. května 1922 biskupská vizitace a biřmování. Jednalo se o velkou událost, protože ji zaznamenala i školní kronika.⁹⁶ Na přípravách se podíleli všichni farníci. Ráno v 8.00 hod přijel biskup Karel Kašpar z Červeného Kostelce doprovázen dvěma Orly. Byl uvítán zdejším farářem Emilem Novákem a žáky Marií Kábrtovou a Ladislavem Máslem. Za lidovou stranu promluvil pan Josef Pavel ze Rтынě „Na písku“. Po uvítacích slovech se

---

⁹² Příloha č. 42 „Výpis z kroniky náboženské obce ve Rtyni v Podkrkonoší“

⁹³ Tamtéž.

⁹⁴ Ferdinand Prášek je velmi známá postava, která hájila zájmy ČČS a je autorem spisu: Vznik československé církve a patriarcha G. A. Procházka, Praha 1932

⁹⁵ Pamětní kniha obce Rтынě v Podkrkonoší, díl II., s. 110

⁹⁶ Kniha pamětní školy Rтынské, s. 137

všichni odebrali do kostela na bohoslužbu. Při mši svaté byla udělena svátost biřmování pro 350 biřmovanců. Tento fakt vypovídá, že zbývající farníci, kteří nevystoupili z katolické církve, byli věřící, kteří hájili svou víru a přistupovali ke svátostem v co největším počtu. Odpoledne biskup vysvětil nový kříž a navečer se zúčastnil májové pobožnosti. Teprve druhý den odjel do Hronova.⁹⁷

Emil Novák se postupně snažil napravit křivdy, které s novými poměry nastaly. Především to byla záležitost ředitele chóru, který od 1. května 1921 nepobíral plat z obce ve výši 300,- Kč. Tato částka byla vyplácena obcí. Ta byla vázána usnesením z roku 1895. Jednalo se o kompenzaci za farní pole, které obec využívala a neplatila z něj nájem. Obec své rozhodnutí zdůvodnila tím, že čechoslovákům se tato činnost také neplatí a přitom jich je více. Obec chtěla začít platit, až bude přistoupeno na společné využívání kostela. Pole, které si obec obhospodařovala sama, však také řediteli chóru nevrátila k užívání.⁹⁸ Problém byl podle zachovaných zpráv natolik vážný, že zdejší kronikář zapsal dosti podrobnou zprávu do Pamětní knihy obce Rtně.⁹⁹

Farníci si chtěli dokončit obnovu majetku, který patřil ke kostelu. V květnu 1923 byla na náklady farníků ošetřena socha sv. Jana Nepomuckého před hřbitovní zdí. 16. května téhož roku byla socha posvěcena. Ošetření a nátěr sochy provedl restaurátor Hradecký za 100,- Kč.¹⁰⁰

Konečně nastalo období, kdy se čechoslováci rozhodli postavit kostel. O pouti 24. června 1923 byl položen základní kámen.¹⁰¹ Hlavním řečníkem byl čsl. farář František Fišera¹⁰², který býval kaplanem v Úpici, a tudíž kolegou Emila Nováka. Již 23. září 1923 měla Církev československá ve Rtni slavnostní otevření kostela, tzv. „Husova domu“,¹⁰³ který byl postaven vedle fary.¹⁰⁴ Ranní bohoslužbu zde měl jejich biskup, patriarcha G. A. Procházka. Odpoledne se příznivci sešli na Kuldovu zahradu, kde byli řečníci, a pak následoval koncert.

---

⁹⁷ Pamětní kniha, s. 302

⁹⁸ Tamtéž, s. 303

⁹⁹ Pamětní kniha obce Rtně v Podkrkonoší, díl II., s. 100

¹⁰⁰ Pamětní kniha, s. 307

¹⁰¹ Příloha č. 42, Výpis z kroniky náboženské obce ve Rtni v Podkrkonoší“

¹⁰² František Fišera, původně vojenský kněz v římskokatolické církvi, později přestoupil do CČS a zde byl velmi významnou osobností nejen ve Rtni a Červeném Kostelci, ale i ve zdejších kraji pro svou oddanost nové církvi a odkazu M. Jana Husa

¹⁰³ Pamětní kniha obce Rtně v Podkrkonoší, díl II., s. 82

¹⁰⁴ Viz příloha č. 28, 29

Ještě během léta roku 1923 si katoličtí farníci opravili kapličku. Náklady na provedení byly zaplacený katolickým farářem Emilem Novákem. Tato prastará kaplička byla postavena při cestě do Červeného Kostelce a od ní byl překrásný pohled nejen na kotlinu, ale i na panoráma hor.¹⁰⁵ Taktéž povalený kříž na kamenných schodech vedoucích na hřbitov byl opraven panem Pavlem Vlčkem ze Rтынě za 80,-Kč.¹⁰⁶

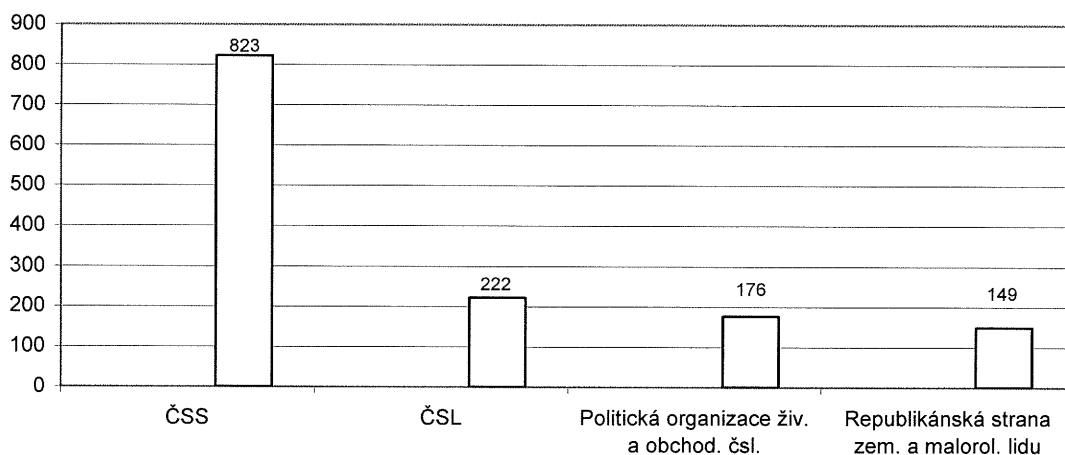
Ve Rтынi existovala od roku 1922 tělovýchovná organizace „Orel“.¹⁰⁷ Cvičilo se na faře, protože nikde jinde neměli prostory pro svou zájmovou činnost. Byli velmi aktivní, a tak se rozhodli, že se 19. srpna 1923 zúčastní „katolického sjezdu a sletu v Hradci Králové“ v počtu 100 účastníků. Jednalo se především o členy Orla.

Stejně jako v celé republice, tak i ve Rтынi proběhly 16. září 1923 volby do obecního zastupitelství. Lidová strana tentokrát měla svou kandidátku a dosáhla sedmi mandátů.

Celkové výsledky voleb a rozdělení mandátů ve Rтынi:

ČSS	823 = 16 mandátů
ČSL	222 = 7 mandátů
Politická organizace živ. a obchod. čl.	176 = 4 mandátů
Republikánská strana zem. a malorol. lidu	149 = 3 mandátů

Volby do obecního zastupitelství z 16. září 1923

¹⁰⁵ Viz příloha č. 24, 33

¹⁰⁶ Viz příloha č. 19

¹⁰⁷ Jan Kafka, Československý Orel a jeho likvidace po únoru 1948
In: Sborník KTF, Praha Karolinum, s. 201 - 305

Za lidovou stranu byli zvoleni tito:

1. Josef Pavel	rolník	č. p. 156
2. Pavel Vlček	horník	č. p. 2
3. Josef Hanuš	rolník	č. p. 314
4. Antonín Ječmínek	rolník	č. p. 118
5. Josef Rubáček	obuvník	č. p. 190
6. František Šedek	dozorce trati	č. p. 121
7. Antonín Prouza	dělník dráhy	č.p. 310

V tomto roce bylo velkou událostí stěhování varhan, protože se při této příležitosti našly dva dokumenty. Varhany putovaly ze školní půdy do věže u kostela. Tyto dvě listiny vyprávěly o osudu těchto více jak 100 let starých varhan. Byly v nich dokladovány životy lidí, kteří se bezprostředně pohybovali kolem tohoto hudebního nástroje. Zde ve Rtyni sloužily od roku 1806 – z tohoto roku byla první listina. Druhá listina byla z roku 1874, kde byl podepsán Josef Sychrovský – farář. Opis a překlad z německého jazyka je v Pamětní knize.¹⁰⁸ Zdejší obecní kronikář celou záležitost popsal pouze z pohledu obce, která chtěla vyhovět Dr. Doskočilovi z Hradce Králové, kterému se varhany velmi zalíbily a viděl v nich uměleckou hodnotu. Představitelé obce nepochopili, že se jedná o církevní majetek. Proto Farář Emil Novák zasáhl a urovnal veškeré náležitosti ke spokojenosti všech.¹⁰⁹ Varhany zůstaly v majetku farnosti.

V roce 1924 se zdálo, že se náboženská situace ve Rtyni uklidnila. Výnosem okresní školní rady ze dne 18. ledna 1924, č. 73, bylo stanoveno, že „náboženství církve československé bude vyučováno o čtyřech odděleních po dvou hodinách za týden a ve dvou odděleních po jedné hodině. Za každou vyučovací hodinu bude učitel dostávat zákonitou odměnu.“¹¹⁰

Nová církev se stabilizovala a katolíci mohli pokračovat v opravách a údržbě na majetku farnosti. V této době byly především opraveny a otočeny zvony, jelikož byly velmi vytlučeny a hrozila jim zkáza. Oprava stála 3.000,-Kč. Tuto částku museli farníci částečně pokrýt z výnosu za dříví ze zádušního lesa, které zde bylo napadeno mniškou (2 077,08 Kč).¹¹¹ Současně s opravou zvonu provedli opravu celé zvonice i s hromosvodem. Při takovéto

---

¹⁰⁸ Pamětní kniha, s. 308

¹⁰⁹ Pamětní kniha obce Rtyně v Podkrkonoší, díl II., s. 109-110

¹¹⁰ Tamtéž, s. 126

¹¹¹ Tamtéž, s. 131

opravě se zpravidla otvírá báh, která je umístěna u hromosvodu. Ani tentokráte to nebylo jinak. Báh byla velmi zničena, rozstřílena a obsah byl znehodnocen. Zachoval se jen nepatrný lísteček, který je uložen ve farní kronice.¹¹² Podle něj je možno odhadovat datum poslední opravy, rok 1844. Dále se zde našly stříbrné kovové mince, která se užívaly v 1. polovině 19. stol. Obnovy se dočkal i kohout, který měl uražený ocas. Totožný kohout byl vyroben z měděného plechu. Kohout s hvězdou a půlměsícem byl upevněn na konec hromosvodu. Báh byla usazena do původní podoby klempířským pomocníkem Stanislavem Tumou, jenž byl zaměstnán u Františka Hejny, zdejšího klempíře. Báh obsahovala opět mince, ale tentokráte to byly mince svobodné republiky a listina, která popisuje celospolečenskou situaci s vizí lepšího života.¹¹³ Zároveň byla opravena střecha zvonice a pobita novým šindelem. Tuto práci provedl Celestýn Hofman, starosta a tesař z Batňovic. Opravu kohouta a vsazení zaplatil farář částkou 448,-Kč. Oprava střechy byla financována ze sbírky ve výši 694,28 Kč. Opravu hromosvodu zaplatil patronát.¹¹⁴ Jedná se zřejmě o náhodský velkostatek, pod který majetkem rtyňská farnost spadala. Výše částky, kterou náhodský velkostatek zaplatil, není v pamětní knize uvedena.

Farnost nežila jen prací, ale žila také duchovně. Od 6. – 13. dubna 1924 byly ve farnosti misie.¹¹⁵ Zprostředkovatelem byl dp. Pernička z Tovařystva Ježíšova z Hradce Králové. Byla zaznamenána velká účast na večerních kázáních a sv. svátosti u této příležitosti přijalo přes 500 lidí.¹¹⁶

Obecnímu úřadu se nelíbila zničená socha svatého Jana Nepomuckého před vchodem na hřbitov.¹¹⁷ Rok před tím obnovená a ošetřená socha byla v noci z 22. na 23. srpna 1923 zničena neznámými pachateli. Byla uražena hlava, kterou již nikdo nenašel. Bylo nařízeno místnímu faráři, aby do 16. května 1924 provedl nápravu.¹¹⁸ Novou hlavu zhotovili sochaři Kubíček a Čížek z Úpice za 186,-Kč. Socha byla 16. května 1924 opětovně vysvěcena. Jiná

---

¹¹² Pamětní kniha, s. 310, viz příloha č. 7

¹¹³ Viz příloha č. 8

¹¹⁴ Pamětní kniha, s. 310

¹¹⁵ Misie – jednalo se o duchovní setkávání věřících s misionářem (kněz, který byl pověřen pro misijní službu) na předem stanovené téma. Na závěr takovýchto setkání bývala mše sv. s kázáním a přijímáním svátosti. Zpravidla se jednalo o velmi navštěvovanou akci.

¹¹⁶ Pamětní kniha, s. 310

¹¹⁷ Viz příloha č. 11

¹¹⁸ Pamětní kniha, s. 310.

zpráva sděluje, že socha stála na veřejném statku a o vlastnictví a právním původu bylo jednání, které k ničení nevedlo. Pachatel, který poškodil sochu, nebyl nikdy nalezen.¹¹⁹

V Pamětní knize se pokusil Emil Novák vyjádřit spravedlnost oné doby na jednom příběhu. Drama se odehrávalo v noci, kdy někdo cizí se dobýval na faru a přitom ničil majetek. Útok nebyl doveden do konce, jelikož služebnictvo a farář se vzbudili a zakročili proti vetřelcům. Jednalo se o dva občany ze Strážkovic, truhláře Kulta a Nývlta. Ještě v noci byli obviněni z veřejného násilí. Když však druhého dne četníci zjistili, že se jedná o legionáře, tak přehodnotili obvinění na rušení nočního klidu. Opět se potvrzuje výjimečné postavení legionářů z 1. republiky.¹²⁰ Legionáři obecně bojovali proti Rakousku - Uhersku za naši svobodnou vlast. Jejich čin z 1. světové války byl ohodnocen jako velmi výjimečně záslužný při prosazování svobody a národní identity. Tyto zásluhy jim však nedávaly právo k takovému chování. Oba výtržníci byli bez vyznání.

---

¹¹⁹ Pamětní kniha obce Rтынě v Podkrkonoší, díl II., s. 118

¹²⁰ Antonín Klimek, Velké dějiny země Koruny české, díl XIII. 1918-1929, Paseka 2000, s. 548

7. 1925 - 1929

7.1 Celostátní poměry

Lidová strana se dostala do konfliktu s Hradem i s vládou, jíž byla členem. Slovenští kněží zakazovali věřícím příslušnost ke KSČ, socialismu, ba i k odborům. Řešila se odluka církve, vlastnictví a využitelnost kostelů, vztah k Římu. Lidovci uvažovali o setrvání ve vládní koalici. Vypukl spor o tzv. Husův den. Husitství a protivatikánské pozice hájil zvláště Tomáš Garigue Masaryk. S Vatikánem byl roku 1927 dohodnut „Modus vivendi“ (podepsán 2. února 1928),¹²¹ Masaryk jej v roce 1927 ještě nepodepsal, jelikož neuznával Vatikán jako stát. S lidovci došlo ke kompromisu, aby před volbami nebyla rozbita koalice. Lidovci získali v parlamentních volbách dne 25. 11. 1925 3. místo (po agrárnících a komunistech).¹²²

Od roku 1926 sílil šovinismus a fašizující proudy. Lidovci žádali parlamentní vládu bez socialistů, s luďáky a Němci – proti Benešovi.

V roce 1927 v prezidentských volbách Tomáš Garigue Masaryk zvítězil, ale jeho popularita klesla. Nezískal hlasy všech lidovců.¹²³ I nadále byly časté přestřelky mezi Tomášem Gariguem Masarykem (Hrad a soc. strany) a lidovci, kteří ve volbách 1928 ztratili hlasy¹²⁴ a ani v roce 1929 nedostali další křeslo.¹²⁵ Šrámek odmítl další koaliční spolupráci s agrárníky. Lidovci si hlavní agitaci v roce 1929 učinili z oslav sv. Václava. Oslavy nabývaly i protižidovského rázu. Nyní je jasné, že vyhlídky lidovců na úspěch ve volbách poklesly.¹²⁶

7.2 Poměry ve Rtyni

Ve Rtyni se však celorepublikové problémy neřešily. Zde se zdálo, že se náboženské roztržky a protichůdné názory uklidnily. Církev československá měla od roku 1923 svůj Husův sbor a již se nezajímala o kostel římskokatolické církve.

---

¹²¹ Zdeněk Kárník, České země v éře První republiky, díl I. , s. 322

¹²² Antonín Klímeček, Velké dějiny zemí Koruny české, díl XIII. 1918-1929, Paseka 2000, s. 498

¹²³ Zdeněk Kárník, České země v éře První republiky, díl I. , s. 404

¹²⁴ Tamtéž, s. 407

¹²⁵ Tamtéž, s. 557

¹²⁶ Antonín Klímeček, Velké dějiny zemí Koruny české, díl XIII. 1918-1929, Paseka 2000, s. 699-700

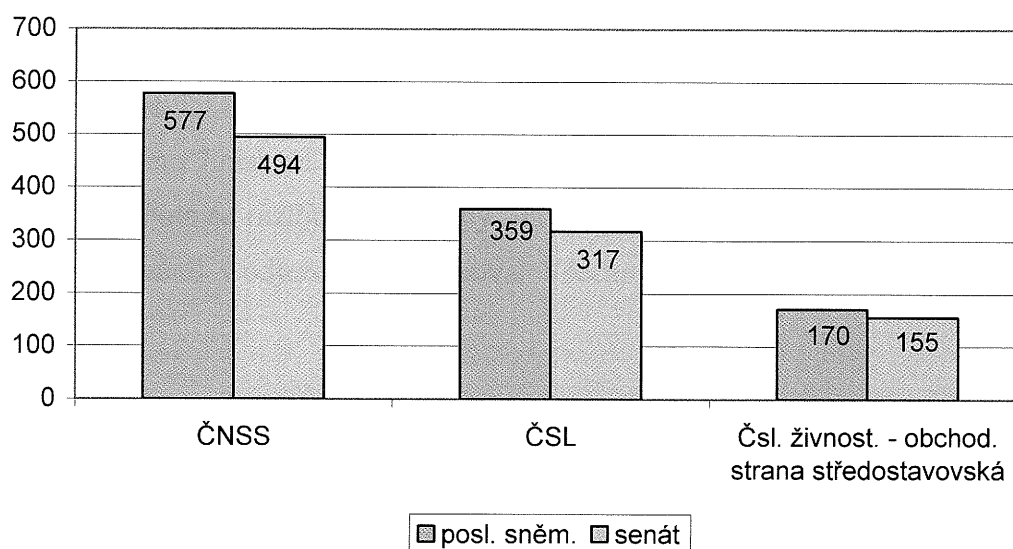
I ve škole nastaly změny ve vedení. Ředitel František Vobořil odešel na podzim roku 1925 do penze a na jaře roku 1926 byl ustanoven ředitelem zdejších škol Antonín Vorlický, pisatel Rtyňské vlastivědy.

Dne 15. listopadu 1925 se konaly volby do Poslanecké sněmovny a do Senátu.

Výsledky voleb ve Rtyni:

	Poslanecká sněm.	Senát
ČNSS	577	494
ČSL	359	317
Čsl. živnost. - obchod. strana středostavovská	170	155 ¹²⁷

Volby do Národního shromáždění z 15. listopadu 1925

Opět se potvrdilo, že socialistické strany měly ve Rtyni pevnou pozici, ale ani lidovci si nevedli tak špatně.

Rok 1925 nebyl pro zdejší katolickou farnost nikterak bohatý na události. Můj závěr vychází z toho, že Pamětní kniha farnosti je v zápisech velmi stručná a obsahově nezajímavá. Pamětní kniha obce se velmi stručně zmiňuje o aktivitě československé církve, která se v tomto roce postarala o zřízení mramorové desky na vnitřní zdi československého kostela se jmény padlých vojáků ze Rtyně v 1. světové válce. Sbor starších žádal obec o peněžitou podporu, ale

¹²⁷ Pamětní kniha obce Rtyně v Podkrkonoší, díl II., 1921 – 1925, s. 122

bohužel jejich žádosti nebylo vyhověno. Obec na své náklady pořídila poprsí prezidenta Masaryka, které bylo umístěno v budově měšťanské školy.¹²⁸

Rok 1926 začíná pro farníky velmi smutně. Na jaře 17. dubna 1926 zemřel Josef Kulda „Černý“, který bydlel na „rtyňských zadech“¹²⁹ č. p. 99. Tento farník daroval farnosti 3 000,- Kč na zakoupení zvonu umíráček, ale jeho vysvěcení se již nedočkal.¹³⁰

Rtyně se v tomto roce stala svědkem velké události. Při cestě do Úpice projel Rtyní prezident, Tomáš Garigue Masaryk. Jednalo se o velkou slávu. 11. července 1926 kolem páté hodiny odpoledne přijíždělo 7 aut od Červeného Kostelce. Pod kostelem byla slavobrána, u které čekali horníci, hasiči a orlové. U sokolovny stáli lidé v krojích, učitelé doprovázeli děti a provolávali prezidentovi slávu. Sokolové vytvořili živý obraz na budově Sokolovny. Prezident zde nezastavil, pouze projel Rtyní. Právě v tuto dobu místní kapela zahrála národní hymny. V Úpici prezident Masaryk přenocoval u továrníka Morawtze. Teprve druhý den si obecní radní vynutili zastávku prezidenta na náměstí u škol, když se vracel přes Rtyní do Hronova za Aloisem Jiráskem. Pan prezident krátce pozdravil obyvatelstvo a zapsal se do obecních kronik. Poté se rozloučil s zástupy lidí svým typickým pozdravem „Nazdar“. Nyní mu již nikdo nebránil v odjezdu do Hronova. Všechny kroniky mají o této události zápis stejného obsahu.¹³¹

Je zvláštní, jak se v jednotlivých Pamětních knihách vyjadřovali místní kronikáři o prezidentu Masarykovi. Z každého zápisu je možné vycítit, v jaké úctě měli tito obyčejní lidé prezidenta republiky. Z pohledu historického prezident Masaryk byl zařazen jako odpůrce katolicismu, ale pro občany republiky bez rozdílu náboženského zařazení byl symbolem svobody a národní identity. Pro jeho nesporné charakterové vlastnosti, jakými například jsou čest, spravedlnost a mnohé jiné, si dokázal získat přívržence i u katolického obyvatelstva.

Největší slavnost v tomto roce pro zdejší farnost měla však teprve přijít. Farář Novák odevzdal od zemřelého Josefa Kuldy 3 000,- Kč kostelní radě. Požádal je o zajištění ulití zvonu u některé zvonářské firmy. Žádost byla vyřízena u firmy Rüss a Buřil v Kuklenách u Hradce Králové. Ve smlouvě byly sepsány veškeré podmínky jak ze strany dodavatele, tak objednatele. Objednávka byla podepsána 18. května 1926 s dohodnutou cenou 1826,60 Kč.

---

¹²⁸ Pamětní kniha obce Rtyně v Podkrkonoší, díl II., 1921 – 1925, s. 140

¹²⁹ Místní název pro část Rtyně

¹³⁰ Pamětní kniha, s. 312

¹³¹ Viz příloha č. 34

Již 4. srpna 1926 byla kolaudace nového zvonu. Součástí kolaudačního řízení bylo také vysvědčení o váze zvonu. Zvon byl řádně zvážen na ocejchované váze a byla zjištěna váha 60 kg. Zprávu z kolaudačního řízení Emil Novák přepsal do farní kroniky. Jen tak se zachoval obsah originálu, který bohužel ve Rtyni již neexistuje.¹³²

Rtyňská farnost i farníci se chystali na velikou slávu svěcení tohoto zvonu. Slavnost připadla na neděli 12. září 1926. O půl desáté dopoledne byl ozdobený zvon naložen na připravený vůz čtyřmi mladými muži u kříže pod hřbitovními schody. Ten jej dovezl ke hřbitovu, aby byl odnesen do kostela. Zde byl posvěcen katechetou Janem Řezníčkem z Červeného Kostelce. Kmotrou zvonu se stala manželka zesnulého dárce Františka Kuldová. Zvon byl posvěcen k počtě Panny Marie. Poté byla slavná mše svatá.

Odpoledne byla veliká lidová slavnost nejen pro místní farníky, ale i pro široké okolí. Bylo krásné zářijové odpoledne, což slibovalo velikou účast farníků a hostů. Z Batňovic se vydal průvod. V úvodu jeli na koních „Blaničtí rytíři“, pak následovaly alegorické vozy:

1. vůz	„probuzení národa“	z Havlovic
2. vůz	„osvobození národa“	z Úpice
3. vůz	„robotá“	z Červené Hory
4. vůz	„spravedlnost“	z Velkých Svatoňovic
5. vůz	„humanita“	z Velkých Svatoňovic
6. vůz	„katolická kultura“	z Červeného Kostelce
7. vůz	„solidarita“	ze Rtyně

Za těmito vozy šla skupinka 60 dívek v krojích a chlapců na koních.

8. vůz	„hold sv. Václavu	ze Suchovršic
9. vůz	„škola, jak má vychovávat nejen rozumu, ale i srdci“	z Malých Svatoňovic
10. vůz	„nesvornost“	z Olešnice
11. vůz	„svornost“	ze Slatiny nad Úpou
12. vůz	„pokrok XX. století“	z Horního Kostelce
13. vůz	„hold Bohu a vlasti“	z České Skalice ¹³³

Závěr průvodu tvořilo přes 1500 účastníků a hudebníci. Ubírali se do Rtyně na zahradu pana Macha, kde měli vymezený prostor řečníci. Přijeli poslanci ing. Dostálek, místopředseda poslanecké sněmovny a poslanec Čančara. Ve svých projevech se zaměřili na demokracii, spravedlnost a na některá opatření ze strany státu. K ukončení oficiální části byly zahrány

¹³² Pamětní kniha, s. 314

¹³³ Pamětní kniha, s. 315-316

národní hymny. Na závěr byla uspořádána lidová veselice, která skončila až pozdě v noci.¹³⁴ Právě při takovýchto příležitostech farníci prokazovali svou oddanost a víru ve svou církev a svého duchovního správce.

Na základě sepsaných událostí v Pamětní knize se lze domnívat, že zde ve Rtyni problémy mezi církvemi již byly překonány. Podle vzpomínek pamětníků nastalo období, kdy všichni společně slavili pouť i posvícení. Ve velmi krátké době přišla i spolupráce mezi varhaníky, kteří si občas vypomohli nejen hraním, ale i zpěvem kostelních sborů. Na takovou spolupráci vzpomíná syn pana Borůvky Josef, který hrál na varhany v katolickém kostele. Této situaci odpovídaly i záznamy v kronikách, které se již nezmiňovaly o konfliktech. Spíše byly řešeny běžné radosti a strasti, které přinášel život ve farnosti.

Pod Vodolov šlo dne 29. května 1927 veliké procesí. Zde byl posvěcen kříž z roku 1869. V tomto roce jej opravil Štěpán Brát.. Po svěcení se zástup ubíral dále k Vodolovu až došel k soše Panny Marie Lurdské. Ta byla také opravena na náklady Ferdinanda Bráta. Na závěr dne se průvod vrátil do kostela ve Rtyni k závěrečnému požehnání.¹³⁵ Kronika vypovídá, že účast byla „nadmíru“ veliká. Pamětníci vypovídali, že takovýchto procesí i jinam se zúčastňovali lidé bez rozdílu náboženství. Možná, že již v této době začínají obě církve nacházet to, co je spojuje a tím je Kristus. Přestávají na sebe pohlížet jako na nepřátele. Pozdější doba, především vývoj ekumenismu, ukáže, jak jsou si tyto dvě církve blízké nejen ve víře, ale i v životě církevního společenství.

Čas utíkal i zde ve Rtyni. Obyvatelé opět stáli před volbami do obecního zastupitelství. Volby se konaly 16. října 1927. Celkem bylo odevzdáno 1 624 platných lístků.

Nejúspěšnější byly tyto strany:

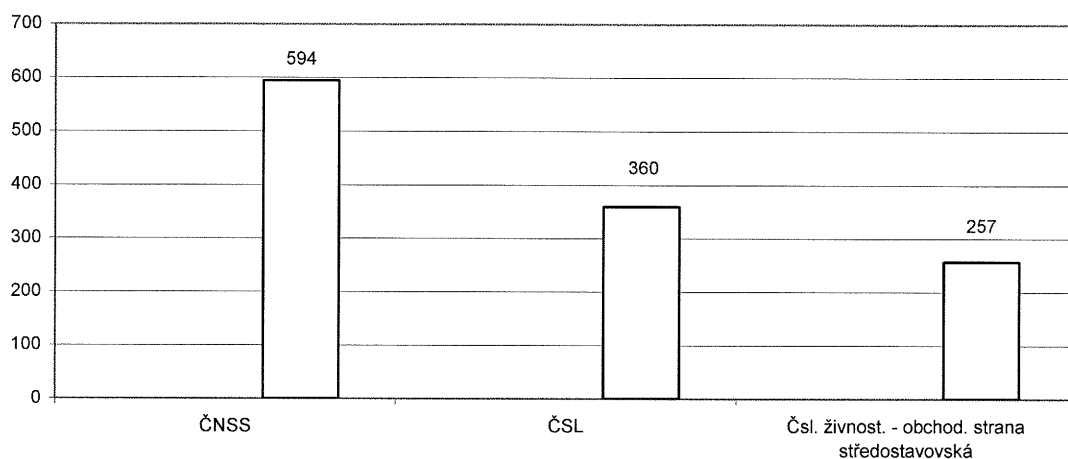
ČNSS	594 = 11 mandátů
ČSL	360 = 7 mandátů
Čsl. živnost. - obchod. strana středostavovská	257 = 5 mandátů ¹³⁶

¹³⁴ Tamtéž, s. 316

¹³⁵ Tamtéž, s. 316

¹³⁶ Pamětní kniha obce Rtyně v Podkrkonoší, díl II., s. 23

Volby do obecního zastupitelství z 16. října 1927

Farníci se snažili stále více zvelebovat svůj kostel, a tak v tomto období dostává nový zlatý nátěr hlavní oltář, který se již v květnu 1928 zaskvěl v plné kráse.¹³⁷ Ve Rtyni se začínal projevovat stále více problém nezaměstnanosti. Jednalo se především o zaměstnance textilních závodů v Úpici. Proto jim byla vyplácena podpora z obecních prostředků na účet ministerstva sociální péče.¹³⁸

Dne 30. listopadu 1927 byl zrušen soudní okres Úpice a veškeré jeho samosprávné kompetence byly přeneseny do kompetence politického okresu Trutnov.

V dalším roce tentokrát s letopočtem 1928 byly zaznamenány události v Pamětní knize farnosti opět velmi stroze a ani jiné Pamětní knihy se nezabývají něčím zvláštním. Zřejmě veškeré dění zde ve Rtyni probíhalo bez problémů.

Opět byl čas, kdy obyvatelé Rtyně šli k volbám. Tentokrát to byly volby do zemského a okresního zastupitelství. Proběhly 2. prosince 1928. Bylo odevzdáno celkem 1496 platných hlasů k volbě do okresního zastupitelství. Při volbě do zemského zastupitelství bylo odevzdáno 1501 platných hlasů.

¹³⁷ Viz příloha č.37

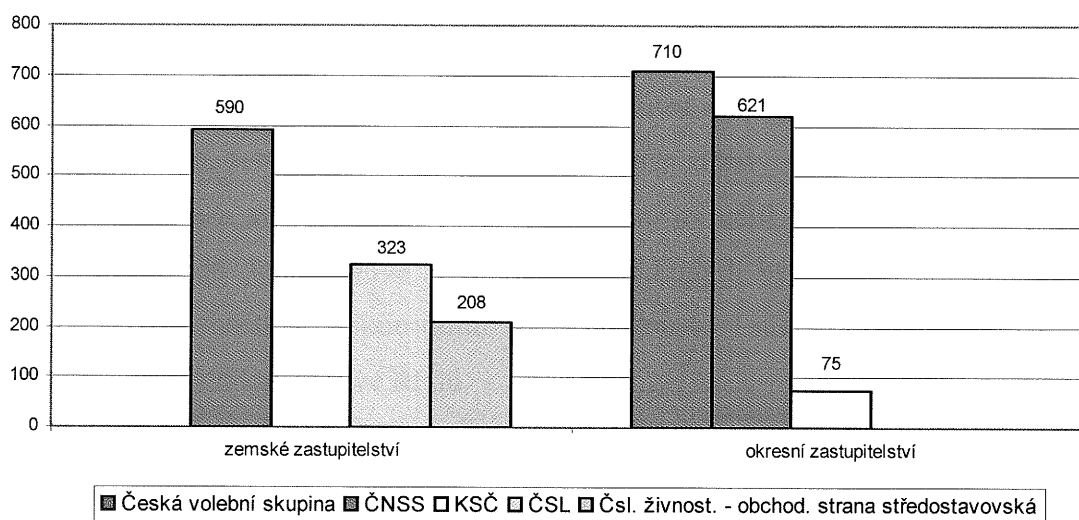
¹³⁸ Pamětní kniha obce Rtyně v Podkrkonoší, díl III., s. 33

Výsledek voleb byl následující:

	zemské zastupitelství	okresní zastupitelství
Česká volební skupina		710
ČNSS	590	621
KSČ		75
ČSL	323	
Čsl. živnost. - obchod. strana středostavovská	208 ¹³⁹	

Volby do zemského a okresního zastupitelství z 2. prosince 1928

V těchto volbách se zdejší obyvatelstvo přesvědčilo, že si stále udržovali velkou důvěru národní socialisté. Začínaly se objevovat první hlasy komunistické straně. Německé strany v těchto volbách ve Rtyni neuspěly, protože Rtyně byla složena z českého obyvatelstva.

Rok 1929 byl pro farnost rokem biřmování a slávy spojené s tímto svátkem. Hned od počátku roku měli zdejší obyvatelé zatím však jiné starosti. Zima byla velmi krutá. Sněhu bylo tolik, že jen stěží udržovali přístupové cesty do Rtyně z okolních obcí. Pro veliký mráz musela být zavřena škola. V kostele byl tak velký mráz, že i víno v kalichu zmrzlo. Jaro přišlo tak jako vždy a v kostele se objevila nová soška sv. Terezie od Ježíška. Byla umístěna na bočním oltáři P. Marie. Socha byla darem od rodiny Jana Škody. Ještě jedna soška byla darována kostelu rodinou Antonína Prouzy. Jednalo se o Pannu Marii a dárce požadoval, aby byla vyměněna za obraz P. Marie na postranním oltáři. Toto však konsistoř odmítla povolit. Proto byla socha vystavena vždy jen při májových pobožnostech.¹⁴⁰

¹³⁹ Pamětní kniha obce Rtyně v Podkrkonoší, díl III., s. 33 - 35

¹⁴⁰ Pamětní kniha, s. 317

Dne 24. srpna byl dnem biřmování. Z Úpice v 8.00 hod ráno přijel do Rtně p. biskup Karel Kašpar,¹⁴¹ aby zde udělil svaté biřmování. Po přivítání a krátkém proslovu se všichni odebrali do kostela, kde byly modlitby za zemřelé osadníky, posvěcení nové monstrance a kalicha. Následovala mše svatá. Po ní bylo kázání a udílení sv. biřmování 121 biřmovancům. Slavnost skončila zkouškou školní mládeže z náboženství. Odpoledne ve 4.00 hod bylo požehnání a křesťanské cvičení na téma „život sv. Terezie Ježíškovy.“ Poté následovalo rozloučení a poděkování. V 5.00 hod odpoledne odjel p. biskup do Červeného Kostelce.¹⁴²

Ještě jeden důvod k radosti měli farníci v tomto roce. Dne 5. října 1929 manželé Špreňarovi slavili zlatou svatbu. Manžel Antonín Špreňar byl horníkem a chalupníkem. Hornictví mu však ubíralo zdraví, a tak se rozhodl, že bude obchodovat s plátnem zdejších tkalců. Prodávat jezdil až na Moravu. Jeho žena Josefa se starala o hospodářství a vychovávala 11 dětí. Otec neuměl číst, ale všem svým dětem dal vzdělání a oni jej učili číst a psát tak, aby se mohl pohybovat v obchodě. Jeho synové Antonín a Karel koupili bývalou továrnu na šrouby ve Rtni a předělali ji na tkalcovskou dílnu. Zároveň koupili i nový dům. Za první republiky patřili k předním podnikatelům ve Rtni.

Manželé si své první „ano“ řekli 29. září 1879 a 5. října 1929 si tento slib při zpívané bohoslužbě obnovili. Všichni jim ze srdce přáli štěstí, kterého se dočkali od sebe navzájem a od svých dětí.

Jednalo se o velmi známou a oblíbenou rodinu, proto se dotýkala jejich oslava celého farního společenství. Není proto divu, že oslavu zlaté svatby manželů Špreňarových nezaznamenala jen Pamětní kniha farnosti, ale i Pamětní kniha obce se velmi podrobně rozepsala o průběhu oslav.

---

¹⁴¹ Karel kardinál Kašpar (16. května 1870 Mírošov u Rokycan – 21. dubna 1941 Praha) byl římskokatolický teolog, duchovní, 21. biskup královéhradecký (1921–1931) a 32. arcibiskup pražský (1931–1941). Kardinálem se stal 16. prosince 1935.

Po teologických, filozofických a právnických studiích působil od roku 1899 jako spirituál Strakovy akademie v Praze a od roku 1907 jako kanovník metropolitní kapituly u sv. Víta. Dne 8. března 1920 byl jmenován biskupem betsáidským a světícím biskupem královéhradeckým. 13. června 1921 byl jmenován sídelním biskupem královéhradeckým, 29. června téhož roku byl nastolen. Kašpar byl vynikajícím znalcem církevního práva a liturgie, napsal řadu knih, článků a studií, jež byly uveřejněny převážně v Časopise katolického duchovenstva. 22. října 1931 byl jmenován pražským arcibiskupem. 16. prosince 1935 byl za své zásluhy jmenován kardinálem. Zemřel 21. dubna 1941 v Praze, je pochován v svatovítské katedrále.

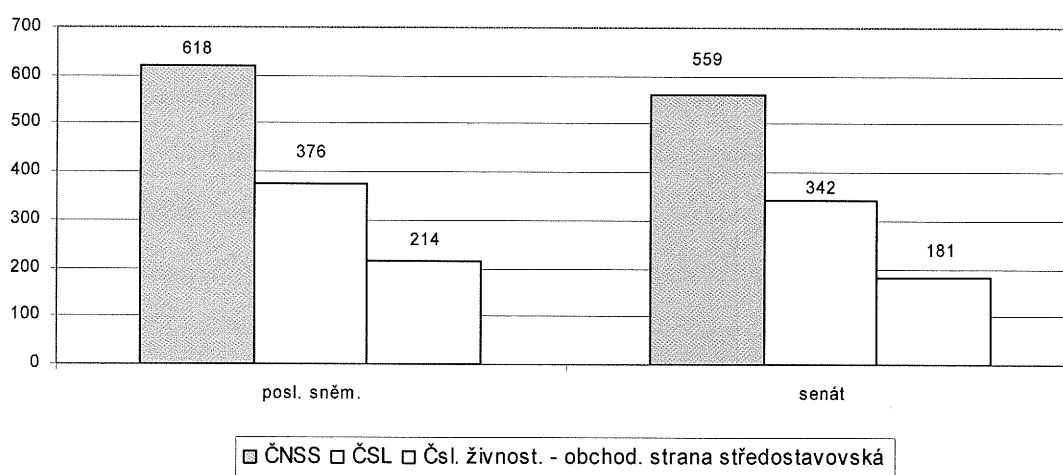
¹⁴² Pamětní kniha, s. 318

Na závěr roku 1929 i ve Rtyni proběhly volby do Národního shromáždění. Ve státě byly nespory v politických kruzích, proto došlo k rozpuštění Poslanecké sněmovny a Senátu a byly vypsané nové volby.

Výsledek voleb ve Rtyni:

	Posl. sněm.	Senát
ČNSS	618	559
ČSL	376	342
Čsl. živnost. - obchod. strana středostavovská	214	181 ¹⁴³

Volby do Národního shromáždění z 27. října 1929

Těmito volbami končí první desetiletí svobodné republiky. Politická scéna byla velmi svárlivá a nejednotná. Začíná velká nezaměstnanost, v New Yorku padla burza. Objevil se nový problém nacionalizmu a fašizmu. I v tomto kraji byly viditelné stopy těchto začínajících problémů. Nikdo netušil, že neuběhne ani 10 let a náš stát s celou Evropou bude zatažen do 2. světové války. To byly ale jiné dějiny, ty, které teprve měly přijít.

Na závěr tohoto prvního desetiletí svobody si dovoluji přidat jednu citaci, kterou napsal kronikář ze Strážkovic tak výstižně, že byla a je platná nejen pro rok 1919.¹⁴⁴

¹⁴³ Pamětní kniha, s. 318

¹⁴⁴ Kronika obce Strážkovice od roku 1922, s. 160

Kritika doby.

Pravda, představovali jsme si svobodu jinak. Nikdy jsme netušili, že někdo v války do nás bude u nás tak škrtit, že nejsme sto, abychom sami sobě vládli, že jsme národ prostěhávů, sobců, nedělníků a šarlinců. Jaký to jen pohles mravnosti - od ministrů, kněžích a deputantů zaházení hazardní hry s k neštěstím a ztrátám a lichvácům, sloužícím na dracích a noště, zkrátka ve všech státních vodnicích a tisícům neraměšaných ctovějcích se řídit na účet republiky.

Ždá se, že jsme válku vyhládli, abychom prokřídli míru! Ž minulosti své jsme ničemu nenaučili, uměli jsme jen obcovat a poslouchat cizích, vlastní škárne jsme nemali a nemáme. Jindy pokusilo se se výmínečným stavem, byli jsme jako pětý; teď jsou nejhoršími roškary - prostý, marný. Dělníci obecně slabší jsou v horním poměru a nejbystřejší hlavy se marně namáhají je znovu uvést v poulud. Vše, čím nahynulo Rakousko, je dědictvím našim a rozumem nesmiřných obřív. Než dočkejme, že to jsou dětské choroby republiky, že stvůrčí mysl národa přece zvíťazí. Stát jen ten kdo v sebe vložil víru, Malý - - - má jen malý cíl a nemůže kdo myslí, že nemůže

8. 1930 – 1934

8.1 Celostátní poměry

V ČR byla sice zaznamenána celosvětová krize, ale zatím žádné velké zvraty v hospodářství země nebyly. Vnitřní obchod se nezhroutil, ale začaly potíže s vývozem. To mělo za důsledek, že sociální úroveň obyvatelstva pomalu klesala a zvyšovala se nezaměstnanost.¹⁴⁵

Již počátkem 30. let 20. století se objevuje nebezpečí fašismu i ve vládních kruzích, neboť ředitel Agrární banky Karel Svoboda bez zábran sympatizuje s Gajdou.¹⁴⁶ Do popředí se dostává komunistická strana, která obviňuje sociální demokraty, že jsou stranou sociálně – fašistickou. Toto komunistické hnutí dostává název „Třída proti třídě“.¹⁴⁷ Začínají se také otevírat problémy menšin, především mezi Čechy a Němci a mezi Slováky a Maďary, které se dařilo velmi dlouhou dobu usměrňovat (počátek problému je již v 19. stol.) a částečně i řešit.

Postavení lidovců na politické scéně stále slábne. Agráři podporují opozici proti ČSL, příznivcem lidovců jsou arcibiskup pražský František Kordáč¹⁴⁸ a později i Karel Kašpar. Jižní Morava, která vždy podporovala křesťanské hnutí, přešla k agrárikům a k fašistům.¹⁴⁹ Do této situace zasahuje Vatikán a navrhne 11. 3. 1931 Kordáčovi abdikaci listinu.¹⁵⁰ Kordáč abdikaci podepisuje a jeho nástupcem je jmenován biskup Karel Kašpar. ČSL definitivně vyhrává boj za demokratickou orientaci ve straně v prosinci 1934, přijetím předsedy ČSL Jana Šrámka¹⁵¹ v Římě¹⁵² a projednání vztahů mezi Vatikánem a ČSR o podmínkách realizace Modu vivendi.¹⁵³

---

¹⁴⁵ Zdeněk Kárník, České země v éře První republiky, díl II. , s. 49

¹⁴⁶ Tamtéž, s. 67.

Radola Gajda, vlastním jménem Rudolf Geidl, (14.2.1892-15.4.1948) český legionář a za první světové války generál českých legií na Rusi, posléze fašistický politik meziválečného období v Československu,

¹⁴⁷ Zdeněk Kárník, České země v éře První republiky, díl II. , s. 94

¹⁴⁸ František Kordáč (11. ledna 1852 Seletice u Libáně – 26. dubna 1934 Praha) byl římskokatolický teolog, duchovní a arcibiskup pražský.

¹⁴⁹ Zdeněk Kárník, České země v éře První republiky, díl II. , s. 320

¹⁵⁰ Tamtéž, s. 325

¹⁵¹ Jan ŠRÁMEK *12. 8. 1870 Grygov, + 22. 4. 1956 Praha, katol. kněz a český politik. Sjednotil křesť. proudy v Čsl. stranu lidovou (leden 1919). Organizoval křesťansko - sociální hnutí na Moravě. 1919-38 a 1945-48 předseda ČSL, v březnu 1948 je zadržen při pokusu o odchod do zahraničí a až do své smrti komunisty internován.

¹⁵² Zdeněk Kárník, České země v éře První republiky, díl II. , s. 327

¹⁵³ Modus vivendi - Úmluva mezi Československou republikou a Svatou stolicí sjednaná v lednu 1928. Úmluva nebyla ze strany ČSR projednávána a schválena zákonodárnou cestou, ale byla pouze přijata vládou.

8.2 Poměry ve Rtyni

Druhé desetiletí svobodné republiky do Rтынě vstoupilo především přípravou na oslavu 80. narozenin Tomáše Garigua Masaryka. V Pamětní knize farář Emil Novák zaznamenává tuto skutečnost velice krátce: „9. března konána slavnost 80-letého narození prezidenta Masaryka pod protektorátem okresního hejtmána z Trutnova Lea Herzschera za účinkování úplné kapely Rтынské a žáků měšťanské školy“.¹⁵⁴ Oslava podle jiných pramenů byla velkolepá, pisatel Pamětní knihy měšťanské školy zaznamenává celou událost dosti podrobně a na závěr zápisu se zmiňuje takto: „nejvýše třepetala se naše státní vlajka na zdejší starobylé zvonici“.¹⁵⁵

Život ve Rtyni plynul pomalu a poměrně i v poklidu oproti prvním desetiletí nabyté svobody. Farnost řeší již běžné starosti, které každodenní život přináší. Hned od počátku roku 1930 se farář Novák zabývá přípravou velké opravy nejen kostela, ale i fary a zvonice. Jedná se vskutku o rozsáhlou akci vzhledem k předpokládaným výdajům. Farář Novák o této události provedl v Pamětní knize dosti přesný zápis před opravou, ale i po opravě těchto nemovitostí: „Dne 30. června 1930 předložen rozpočet na opravu kostela a fary ve výši 51 367 Kč 20 hal. Toto bylo předáno okresnímu úřadu v Trutnově, kterému ukládám, aby tyto opravy dal bezodkladně provést a po převzetí jich státním stavebním technikem sem předložil celý spis s řádně odepisovanými účty k dalšímu řízení. Toto odesláno na vědomí důstojné biskupské konzistoři v Hradci Králové k váženému přípisu.“¹⁵⁶

Stále se nacházeli mezi věřícími jedinci, kteří odkazovali kostelu část svého majetku. Počátkem roku 1930 zemřel Josef Kulda, rolník tzv. „rohovský“¹⁵⁷, který své veliké jmění rozdál různým spolkům a farnímu kostelu věnoval 1 000 Kč, ovlivněn svou manželkou.¹⁵⁸ Na konci roku 1929 zemřel také jistý Kulda a jeho manželka Marie Kuldová k uctění památky svého manžela věnovala stříbrné silně pozlacené ciborium v hodnotě 2 100 Kč.¹⁵⁹

I zde ve Rtyni se stávaly tragedie. Roku 1930 podle zápisu v Pamětní knize farář Novák uvádí dva požáry, které zasáhly do dění obyvatelstva. Nejprve to byl požár z 3. února, kdy vypukl

---

¹⁵⁴ Pamětní kniha, s. 319

¹⁵⁵ Pamětní kniha měšťanské školy ve Rtyni, s. 12

¹⁵⁶ Pamětní kniha, s. 319

¹⁵⁷ Ve Rtyni se do dnešních dnů vyskytují rody s určitým příjmením (Kulda, Nývlt, Kábrt, Mach) ve velkém počtu a aby se zdejší obyvatelstvo orientovalo kdo ke komu patří, tak k příjmení si dosazovali různé přívlastky k jejich určení.

¹⁵⁸ Pamětní kniha, s. 319

¹⁵⁹ Tamtéž, s. 319

požár v sušárně u Prokopa pod hostincem „Na špici“. V neštěstí bývá i štěstí, jelikož objekt stál v zabydlené části obce a bylo bezvětrí, tak „Ohrada“¹⁶⁰ byla v bezpečí. Druhý požár se stal 11. září, kde vyhořel chalupník Jezbera, který bydlel v poli „Za Kapličkou“.¹⁶¹ Zapálil jej jeho podruh-tkadlec Adámek, jelikož Jezbera „mu nechtěl dát na kořalku“. Bohužel vzdálenost od obce a vítr způsobilo, že se nic z domu nezachránilo.¹⁶²

V březnu 1930 zemřel Alois Jirásek. Emil Novák neměl důvod zaznamenat tuto událost, která se nepřímo dotýkala zdejší farnosti. Antonín Vorlický, zdejší ředitel školy, tuto událost zaznamenal takto: „V Hronově byl pohřeb na sv. Josefa dne 19. března A. Jiráska. Bylo sychravo, deštivo, velmi nevlídný den. Celé Padolí¹⁶³ ve smutku i nebe plakalo, vždyť odešel jeden z hrdin Páně, jichž věrné ruce Bůh svou svěřil zem. Pohřbu se zúčastnil p. Vilém Nývlt, pravnuk Antonína Nývlt, vůdce selského povstání v r. 1775, kteréhož Jirásek zvěčnil ve „Skalácích“ prvním svém románě“.¹⁶⁴

V tomto roce se uskutečnilo druhé sčítání lidu k 1. prosinci 1930 v Československé republice. Veškeré prameny se o této události zmiňují velmi podrobně. Podle výkazu v „Okr. věstníku“ z 20/3 1931 činil celkový počet obyvatelstva dne 1. 12. 1930 ve Rtyni: 2648 obyvatel. Počet domů: 525. Počet bytových stran: 756. Výsledky ve Rtyni podle 1. sčítání r. 1921: obytných domů 445, bytových stran 668, obyvatel 2655 (podle téhož věstníku). Tudíž přibylo 80 domů a 88 bytových stran, ale ubylo 7 lidí.¹⁶⁵ Emil Novák ze spisu o sčítání lidu vypsals pro něj podstatnější fakta a sice počet obyvatel a z toho počet katolíků:

	Obyvatel	Z toho katolíků
Bohdašín	404	160
Odolov	177	33
Rtyně	2648	1101
Strážkovice	324	105 ¹⁶⁶

¹⁶⁰ Část obce Rtyně

¹⁶¹ Část obce Rtyně

¹⁶² Pamětní kniha, s. 319-320

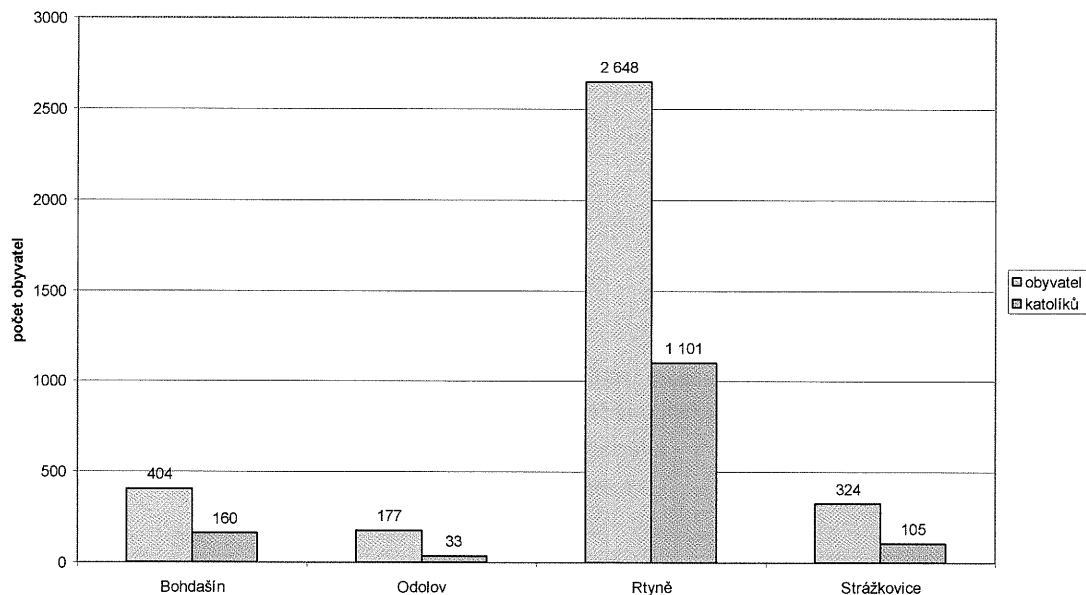
¹⁶³ Část Hronova, ve které se nachází domek A. Jiráska

¹⁶⁴ Pamětní kniha měšťanské školy ve Rtyni, s. 15

¹⁶⁵ Tamtéž, s. 28

¹⁶⁶ Pamětní kniha, s. 320

Sčítání lidu ve Rtyni 1930 podle Nováka

Je evidentní, že kronikář obce Rtyň v Podkrkonoší zapisuje informace, které jsou platné pro celou obec. Stejně tak je tomu i u sčítání lidu v roce 1930. Výsledky byly následující:¹⁶⁷

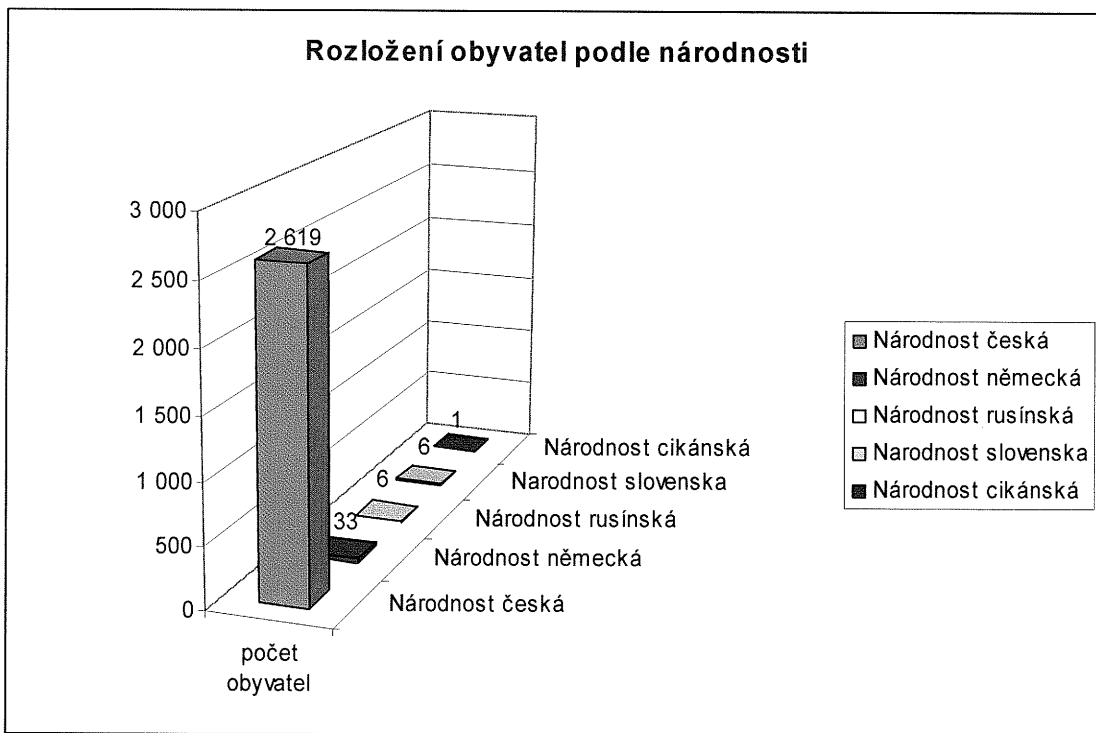
Celkový počet obyvatel obce	2 665
z toho mužů	1 260
z toho žen	1 405

Rozložení obyvatelstva podle národnosti:

národnost česká	2 619
národnost německá	33
národnost rusínská	6
národnost slovenská	6
národnost cikánská	1

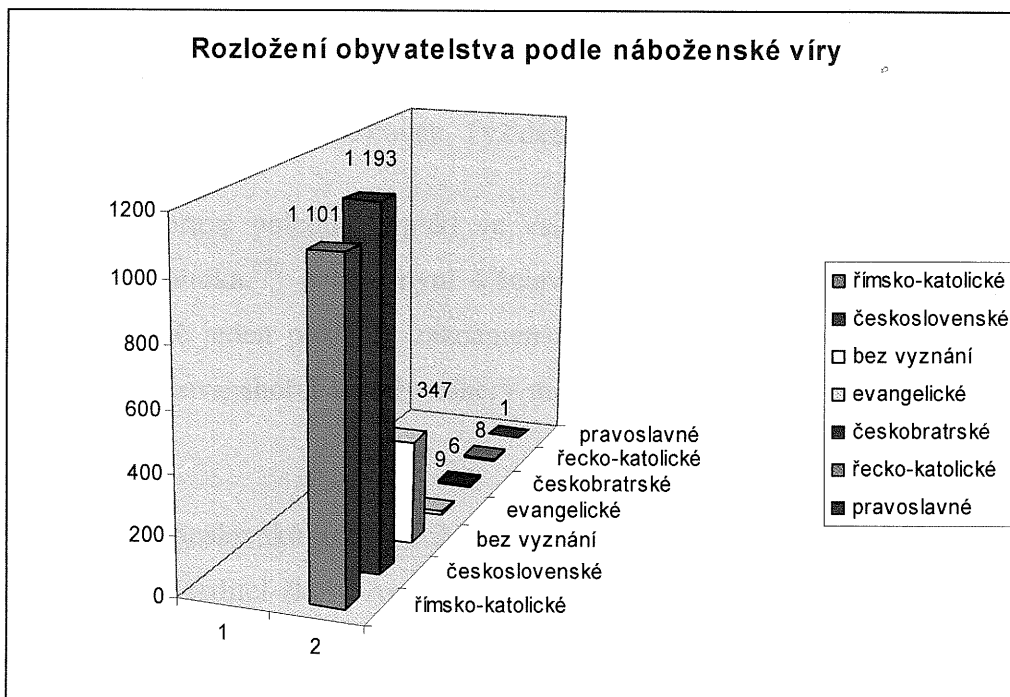
¹⁶⁷ Pamětní kniha Rtyň v Podkrkonoší, díl III. 1926-1933, s. 76

Rozložení obyvatelstva podle náboženské víry:

vyznání římsko-katolické	1 101
vyznání československé	1 193
bez vyznání	347
vyznání evangelické	9
vyznání českobratrské	6
vyznání řecko-katolické	8
vyznání pravoslavné	1

Z těchto výsledků je patrné, že ve Rtyni v Podkrkonoší žije stále více žen než mužů, převažuje národnost česká a větší část obyvatelstva je vyznání československé církve. Druhou nejvýznamnější církví byla římsko-katolická církev, ostatní církve se ve Rtyni vyskytovaly pouze v zanedbatelné míře, pomalu začínají přibývat lidé bez vyznání.

Farář Emil Novák se zřejmě velmi těžce vyrovnával s postavením čechoslováků, kterých zde ve Rtyni neustále přibývalo nejen narozením, ale i přestupováním z katolické církve. Velmi bedlivě zaznamenával neúspěchy jedinců z Československé církve, ale zároveň se absolutně zdržoval komentáře, kterým by chtěl tyto lidi ponížit. V roce 1931 jsou v jeho zápise v Pamětní knize pod sebou tři příběhy, které určitě stály za zapsání do této knihy, protože minimálně budí v té době a v té situaci podivení nad souhrou náhod a životních osudů:

19. listopadu 1930 zemřela v náchodské nemocnici Machová Božena, manželka Josefa Macha. Její muž za 14 dní po smrti ženy namluvil si ze sousedního stavení Vlčkovu Františku, k vůli které odpadl k čechoslovákům, což budilo všeobecné pohoršení. V dubnu 1931 rozhazoval prášek a večer raněn mrtvicí zemřel.¹⁶⁸

¹⁶⁸ Pamětní kniha, s. 321

Dne 27. dubna 1931 vyjížděl povozník Hejna, řečený Strnadů, s vozem hnoje z postranní cesty na silnici; vyhýbaje se na nepravou stranu, byl poražen motorkou pod koně, který ho zašlápl, že ihned skonal. Byl čechoslovák. Týž den se stalo více neštěstí ve zdejší obci.¹⁶⁹

Dne 17. června v pravé poledne vypukl ve vsi požár, shořela bývalá Hruškova chalupa Jeruzalémského poutníka,¹⁷⁰ patřící nyní Václavu Rubáčkovi zdejšímu listonošovi.¹⁷¹ Byl čechoslovák. A ještě jeden požár je zaznamenán ze dne 19. prosince 1931, kdy Václavu Prouzovi, živnostníkovi, shořel téměř veškerý majetek. U něj však příslušnost k církvi není určena.

Stav katolíků a čechoslováků velmi dobře demonstrují zápisy v Pamětní knize měšťanské školy ve Rtyni, kde ředitel školy Antonín Vorlický vedl přesnou agendu přihlášených dětí k náboženskému vyznání. V průběhu celého desetiletého sledování od roku 1929 – 1938 jsou zápisy rozděleny do dvou samostatných skupin pro obecnou školu a pro měšťanskou školu. Chybí zde školní rok 1931 – 1932, 1932 – 1933, 1933 – 1934. Pisatel nezapsal důvod nezaznamenání tohoto přehledu. Tato fakta pro sledované období vyjadřují, že na počátku 30. let 20. století má stále silnou pozici církev československá, neboť dětí tohoto vyznání přibývalo. V seznamech jsou děti, které byly i bez náboženské příslušnosti a nebo patřily k Českobratrské církvi. V závěru sledovaného období je již zaznamenáván úbytek dětí příslušící k Československé církvi a objevuje se jiný fenomén, a sice nárůst dětí bez vyznání. V každém zaznamenaném školním roce je napsána věta: „Od vyučování náboženství nebyl v tomto školním roce nikdo zproštěn.“¹⁷² Ve školním roce 1931 – 1932 se objevuje již první zmínka o německé menšině, že do IV. ročníku měšťanské školy bylo zapsáno 7 Čechů a 8 Němců.¹⁷³ Není uvedeno, ze které obce farnosti tyto děti do rtyňské školy přicházely. Zatím ještě není řešena výuka německého jazyka.

---

¹⁶⁹ Pamětní kniha, s. 321

¹⁷⁰ Ferdinand Hruška se narodil 14. února 1828 ve Rtyni č. p. 146 jako desáté dítě z jedenácti Václavu Hruškovi a Kateřině rozené Středové. Tento rodák se proslavil v době největší své chudoby, kdy 16x putoval do Svaté země. Všechny cesty vykonal pěšky a část cesty lodí. V Pamětní knize se o tomto rodákovi pisatel knihy zmiňuje na s. 252-271. Jsou zde vylíčené detaily cest, život v rodině Hruškových, ale i osobní život Ferdinanda Hrušky. Svě cesty započal v roce 1871, patnáctou cestu vykonal v roce 1889. Po té se na delší čas odmlčel a poslední cestu vykonal v roce 1911 ve věku 83 let. Před cestou „vykonal poslední pořízení o svém skrovném majetku a vydal se na cestu“. (Pamětní kniha, s. 271) Pamětní kniha neuvádí, kde F. Hruška zemřel a kde je pochován. Ze zápisu je jisté, že se vrátil zpět do Rtyně. V úplném závěru je vylíčena Hruškova zbožnost.

Viz. příloha s. 41

¹⁷¹ Pamětní kniha, s. 321

¹⁷² Pamětní kniha měšťanské školy ve Rtyni, s.2, 12, 24, 86, 160, 196-197, 233

¹⁷³ Pamětní kniha měšťanské školy ve Rtyni, s. 47

Již delší dobu usilovali občané Rтынě o změnu názvu své obce. Dočkali se až v roce 1931, kdy: „Ministr vnitra ustanovil výnosem ze dne 24. února 1931, č. 24419/30 podle zákona ze dne 14. dubna 1920, č. 266 Sb. z. a n., k žádosti obce Rтынě, politický okres Trutnov, aby název této obce změněn byl na Rтынě v Podkrkonoší“.¹⁷⁴

Protože nastala změna v názvu, bylo jasné, že úřední listiny a razítka musí tuto změnu zaznamenat. Podařilo se mi dohledat, jak vypadalo nové razítko měšťanské školy, kde ve středu razítka je vyobrazena zvonice s kostelem.¹⁷⁵

V roce 1931, po čtyřletém působení obecního zastupitelstva, byly uskutečněny 27. září volby do obecního zastupitelstva. Výsledek voleb byl následující:

1. Československá strana národně socialistická	605 hlasů
2. Československá strana lidová	371 “
3. Českosl. živnost.-obchod. strana středost.	247 “

Starostou byl opět zvolen Josef Kábrt, majitel truhlářské firmy.¹⁷⁶

Samozřejmě, že katolická náboženská obec prožívala také své problémy, které bylo nutno řešit. Do konce roku 1931 Emil Novák musel vyřešit problémy kolem ukončení činnosti ředitele chóru, Josefa Macha z č. 114, který se vzdal svého postavení z důvodu nemoci (záduchy). Tuto funkci převzal jeho zeť Josef Borůvka, který byl krejčím zde ve Rтынi.¹⁷⁷ Samozřejmě, že zde byl také problém kolem opravy kostela, kde se nedostávalo dostatečné množství peněz na pokrytí vydání a tak věřící koncem roku 1931 uskutečnili sbírku „milodarů, aby nemusela být konkurenční řízení a vynesla 3 000 Kč, jež zaslány patronátnímu úřadu na vyrovnání účtu stavitelova“.¹⁷⁸

Zdejší katolický farář již neřeší oslavy Mistra Jana Husa, které pořádají čechoslováci. To, že se oslavy konaly, je zřejmé z jiných pamětních knih, například Kronika obce Strážkovice od roku 1922 zapisuje oslavy, které se každoročně konaly ve Strážkovicích za přítomnosti zdejšího československého faráře.¹⁷⁹

---

¹⁷⁴ Pamětní kniha, s.320

Pamětní kniha měšťanské školy ve Rтынi, s. 34

¹⁷⁵ Tamtéž, s. 34, Viz příloha č. 45

¹⁷⁶ Pamětní kniha Rтынě v Podkrkonoší, díl III. 1926-1933, s. 76

¹⁷⁷ Pamětní kniha, s.320

¹⁷⁸ Tamtéž, s.320

¹⁷⁹ Kronika obce Strážkovice od roku 1922, např. s. 231

Pamětní kniha, Sbor dobrovolných hasičů ve Vodolově

Rok 1932 je důležitý pro farníky, protože je ukončena oprava nejen kostela, ale také zvonice a fary. Hned první zápis je zapsán tak, aby kdokoliv mohl být seznámen s konečnou zprávou o této opravě.¹⁸⁰ Na závěr tohoto opisu zprávy je toto: „Okresnímu úřadu tudíž ukládám, aby vše další v tomto smyslu zařídil, zejména se postaral o bezodkladnou výplatu výdělečného peníze podnikateli, pokud se tak ještě nestalo. Za úřadujícího zemského víceprezidenta Eichler v. r.“¹⁸¹ Ovšem při vizitaci 18. května 1932 A. Svatošem byla kritizována kvalita vykonané opravy kostela, která byla provedena „stavitelem ledabyle, a proto radí nástupcům, aby při budoucí opravě vzali věc do svých rukou“.¹⁸²

O pouti (24. června na sv. Jana Křtitele) v tomto roce byla ve Rtyni v Podkrkonoší velká výstava živnostníků a podle detailního vykreslení celé výstavy muselo se jednat o velkolepou slavnost. U Emila Nováka nebývá zvykem, aby se zabýval příliš často civilním životem občanů a zároveň toto konání nebylo spojeno s farníky a s farností. I Antonín Vorlický zaznamenává tuto slavnost v Pamětní knize měšťanské školy.¹⁸³

Všechny zdejší pamětní knihy zaznamenávají těžký život zdejších horníků, který vyvrcholil 1. listopadu stávkou, jelikož vedení zdejších dolů požadovalo po hornících vyšší úkoly za stejnou mzdu. Stávka skončila po 8 dnech. Strážkovická kronika detailně popisuje průběh celé stávky, která začíná přibližovat rtyňskou farnost k celosvětovému problému hospodářské krize. „Ku 1. listopadu vypukla hornická stávka u Svatoňovické báňské společnosti. Zaměstnavatelé žádali snížení mezd o 14-17%. Horníci rozhořčení na tuto smělost se strany závodu, nedbali až vyprší den vypovězení kolektivní smlouvy a vstoupili ihned do stávky. Nálada byla velice bojovná, neboť nynější mzdy byly nedostačující ku slušnému živobytí, na to se pracovalo omezeně, t. j. pět dní v týdnu, takže výdělek po srážce pojištění byl nepatrný. Jednotou a svorností stávkujících bylo docíleno dne 8. listopadu dohody se správcem závodu na snížení mezd o 1% a odbourání sobotních přídávků t. j. 5 až 7 Kč. Po dobu na všech jamách byla silná četnická pohotovost, jako obyčejně zbytečná.“¹⁸⁴ Jen snad farář Novák uvádí, že „dlouho to nevydrželi“.¹⁸⁵

---

¹⁸⁰ Pamětní kniha, s. 320
Viz příloha č. 46

¹⁸¹ Pamětní kniha, s. 321

¹⁸² Tamtéž, s. 321

¹⁸³ Tamtéž, s.321

Pamětní kniha měšťanské školy ve Rtyni, s. 36

¹⁸⁴ Kronika obce Strážkovice od roku 1922, s. 240

¹⁸⁵ Pamětní kniha, s.321

Pamětní kniha 1892, Sbor dobrovolných hasičů ve Vodolově

Opět Emil Novák zapisuje tragické osudy lidí, kteří ve zdejší farnosti žijí. 31. října se zastřelil Oto Ryšavý z Odolova,¹⁸⁶ „ve věku 20let a důvod nikdo neznal“ dodává Pamětní kniha 1892, Sbor dobrovolných hasičů ve Vodolově. Strážkovická kronika uvádí místo činu „... nad „Koutem“ nad č. p. 24 na hranici obce naší a Odolova.“¹⁸⁷

Již v září však dochází k dokončení opravy kostela a sice vymalováním vnitřních prostor. Je vymalována klenba kostela nad kněžištěm se sv. Cyrilem a Metodějem, sv. Vojtěchem a Anežkou Přemyslovnou, na vítězném oblouku je vyobrazen sv. Václav se sv. Ludmilou, jak se klaní Srdci Páně. Na stropě lodi je vyobrazen křest Páně.¹⁸⁸ Byly zrestaurovány některé kostelní předměty, elektrické osvětlení křížové cesty a také farníci věnovali kostelu nové vybavení. Již 30. října došlo k znovuvysvěcení kostela úpickým děkanem. Páter Emil Novák na závěr této oslavy všem srdečně poděkoval.

Ještě téhož roku postihla zdejší farnost epidemie záškrtu, vlivem kterého byla zavřena škola ve Strážkovicích na dobu 14 dnů.¹⁸⁹ I ve Rtyni v Podkrkonoší zemřely následkem 4 děti, „z katolických v náchodské nemocnici Lidmila Hájková ze Strážkovic dne 11. listopadu 1932 a Božena Wiesenbergová ze Rтынě dne 1. ledna 1933.“¹⁹⁰

Farní obec v následujícím roce 1933 dle zápisu v Pamětní knize musí vyřešit tíživou situaci s nedostatkem vody nejen pro účely fary, ale i pro chod hospodářství, které na faře vzniklo po příchodu Emila Nováka. Tato situace nastala po regulaci zdejšího potoka Rtyňky, který protéká středem obce. Teprve po intervenci významného člena zdejší organizace lidové strany u zemského úřadu, bylo povoleno vybudovat novou studnu v rozpočtu 5 000 Kč. Studna byla vyhloubena do hloubky 30 metrů a sloupec vody činil 16 metrů. Emil Novák na závěr svého zápisu přeje svým následovníkům, aby měli vždy dostatek vody a netrpěli tak jako on 21 let.¹⁹¹ Samozřejmostí zápisu je opis vyúčtování a zajištění zaplacení všech nákladů se stavbou studny spojených a nákupem nového zařízení preciznosti Emilu Novákovi vlastní.¹⁹²

---

¹⁸⁶ Tamtéž, s.321

¹⁸⁷ Kronika obce Strážkovice od roku 1922, s. 241

¹⁸⁸ Viz příloha č. 38

¹⁸⁹ Kronika obce Strážkovice od roku 1922, s. 230

¹⁹⁰ Pamětní kniha, s.321

Pamětní kniha měšťanské školy ve Rtyni, s. 86

¹⁹¹ Pamětní kniha, s.322

¹⁹² Tamtéž, s.322

Ve zdejší obci proběhly i jiné události, které je nutno připomenout, protože jsou spojeny s touto obcí a lidmi, kteří zde žijí.

„28. května 1933 odhalena byla na mohyle sokolském cvičišti pamětní deska Josefu Matyskovi¹⁹³, který se narodil ve Rtyni dne 8. 6. 1893 v čís. 108 a padl v bitvě u Zborova dne 2. 7. 1917. Školní mládež s učitelským sborem zúčastnila se průvodu od jeho rodného domku i slavnosti na cvičišti“.¹⁹⁴ Podle Pamětní knihy obce Rtyně v Podkrkonoší se jednalo o velkolepou slavnost, které se zúčastnily nejen tělovýchovné a legionářské spolky z Úpice a Rtyně, ale přišli lidé z celého okolí.¹⁹⁵

Již počátkem roku 1934 se opět neznámý žhář postaral o dění ve zdejší farnosti, když zapálil zádušní les. Emil Novák toto popisuje velmi stručně, protože pachatel nebyl dopaden a škoda nebyla veliká. Ovšem jiná událost se postarala o velmi podrobné popsání činu v Pamětní knize, přímo kriminálního, který se udal v roce 1934. Jistý čeledín z Mikulovi na Moravě ohlásil, že ve studánce ve rtyňském lese je červená voda, proto okamžitě zdejší četníci odstranili kameny, které se ve studánce nacházely a pod nimi byla nalezena mrtvola ženy. Měla osm smrtelných bodných ran. Vyšetřováním se zjistilo, že jde o vdovu Františku Kupcovou, matku 3 dětí, která pocházela ze Rtyně. Zavraždil ji muž, Jaroslav Dudek, tulák od Českého Brodu, s kterým se potulovali zdejším krajem. V osudný den mezi nimi došlo k prudké hádce a muž tuto ženu pobodal a utopil ve studánce. Ve studánce ji potom zanechal a zaházel kamením.¹⁹⁶ Jak byl případ dořešen v Pamětní knize není popsán. Jiné pamětní knihy, které byly při badatelské práci k dispozici, se o tomto hrůzném činu nezmiňují.

Emil Novák se již nezabýval politickým děním ve státě, a proto nezachytil některé události, které byly významné i pro Rtyň v Podkrkonoší. Pamětní knihy zachytily velmi věrohodně oslavy znovuzvolení prezidenta T. G. Masaryka na další funkční období 24. května 1934. I každoroční březnovou oslavu prezidentových narozenin.¹⁹⁷

Byly obnovené misie, které zde v průběhu 20. let 20. století velmi úspěšně probíhaly. 2. června 1934 přijeli z Prahy dva členové kongregace redemptoristů Karel Dokoupil a Josef

---

¹⁹³ Josef Matyska, ruský legionář, která padl dne 2. července 1917 u Zborova

¹⁹⁴ Pamětní kniha měšťanské školy ve Rtyni, s. 95

¹⁹⁵ Pamětní kniha obce Rtyně v Podkrkonoší, díl IV. 1933 – 1936, s. 2

¹⁹⁶ Pamětní kniha, s.323

¹⁹⁷ Pamětní kniha měšťanské školy ve Rtyni, s. 124

Kronika obce Strážkovice od roku 1922, s. 274

Hynek. Emil Novák je přivedl do kostela, který byl velmi pečlivě vyzdoben a připraven na tuto slavnost celé farnosti. „Pani misionáři prohlásili, že takového to uvítání se jim nikde nedostalo“.¹⁹⁸ V zápise je zdůrazněný fakt, že ze všech obcí, které náležely do rtyňské farnosti, se lidé dostavili i ke svátostem. Po týdenním působení misionářů byla v neděli mariánská slavnost. Průvodu se zúčastnilo 1200 věřících. V průvodu šly všechny generace, krojovaní orlí, ženy i muži. A výsledek? Velkolepý, u sv. zpovědi 150 dětí a 804 dospělých, sv. přijímání přijalo 1850 lidí a dva byli zaopatření svatostmi. Emil Novák byl se svou věřící obcí spokojen a právem. Na závěr této zprávy však píše ještě toto: „Že se sv. misie neobešla bez zlozvyku je ve Rtyni obyčejným zjevem. Nejvíc se vyznamenal starý Falta, který si vymyslel tak blbou pomluvu, že se člověk diví, že ji jiní po obci šířili. Také jakýsi tovární mistr Brabec se velmi vzdělaně vyjádřil. Každý dělá, co umí, my jsme se modlili a odpadlíci nadávali“.¹⁹⁹ Více Emil Novák již k této situaci nezaznamenal.

Od tohoto roku je v zápisech v Pamětní knize znát, že Emil Novák již není schopen plně zapisovat události zde ve farnosti a jeho pisatelská a kronikářská činnost se chýlí ke konci. Je to spojeno s jeho pokročilým věkem. Zapisuje opravdu jen nejdůležitější fakta, která jsou přímo spojena s farností.

---

¹⁹⁸ Pamětní kniha, s.323

¹⁹⁹ Tamtéž, s.323

9. 1935 – 1939

9.1 Celostátní poměry

Rok 1935 byl rokem přelomovým. Přední představitelé si uvědomovali zcela jasně, že se život republiky dostává do dramatického období. Demokratický vývoj země je velmi ohrožen sousedním fašistickým Německem. Především šlo o působení fašistických stran na našem území a v pohraničí. Země stála před volbami a bylo zcela patrné, že ve vládní koalici není shoda.²⁰⁰

Přichází rok 1937, kdy sice hospodářská situace vypadá, že se snad podaří zemi dostat z hospodářské krize a vývoj vývozu tomu nasvědčuje.²⁰¹ Stále větším problémem však zůstává tlak Hitlerova Německa a stažení se Francie a Velké Británie do opozice,²⁰² což vede k izolaci Československa a oslabení zahraniční politiky. Dovršením všeho je odstoupení T. G. Masaryka z funkce prezidenta a jeho úmrtí v Lánech v září 1937.

Stále více se projevují nacionalistické strany, především na Slovensku, ale i v Čechách. Strana sjednocení, která přebírá fašistické prvky moci, získává stále více příznivců mezi českým obyvatelstvem.²⁰³

V květnu 1938 je vyhlášena částečná mobilizace k ochraně hranic a urychlené dobudování opevňovacího systému československých hranic s hranicemi německé říše. V noci z 29. na 30. září 1938 bylo na základě schůzky čtyř mocností (Německo, Velká Británie, Itálie a Francie) v Mnichově dosaženo dohody, která na dlouhá léta předurčila další osudy a události Československa. Byl to další krok k úplnému obsazení Československa 15. března 1939 a vstup Československé republiky do války. ČSR zůstala jako poslední stát s demokracií uprostřed Evropy, jež se nerozpadla vlastní vnitřní slabostí. Vnějšímu nátlaku a mocenské síle nebylo možno odolat a úspěšně čelit.

---

²⁰⁰ Antonín Klimek, Velké dějiny zemí Koruny české, díl XIV. 1929-1938, Paseka 2000, s. 303

²⁰¹ Zdeněk Kárník, České země v éře První republiky, díl III. , s. 59

²⁰² Tamtéž, s. 516 - 520

²⁰³ Antonín Klimek, Velké dějiny zemí Koruny české, díl XIV. 1929-1938, Paseka 2000, s. 450-459

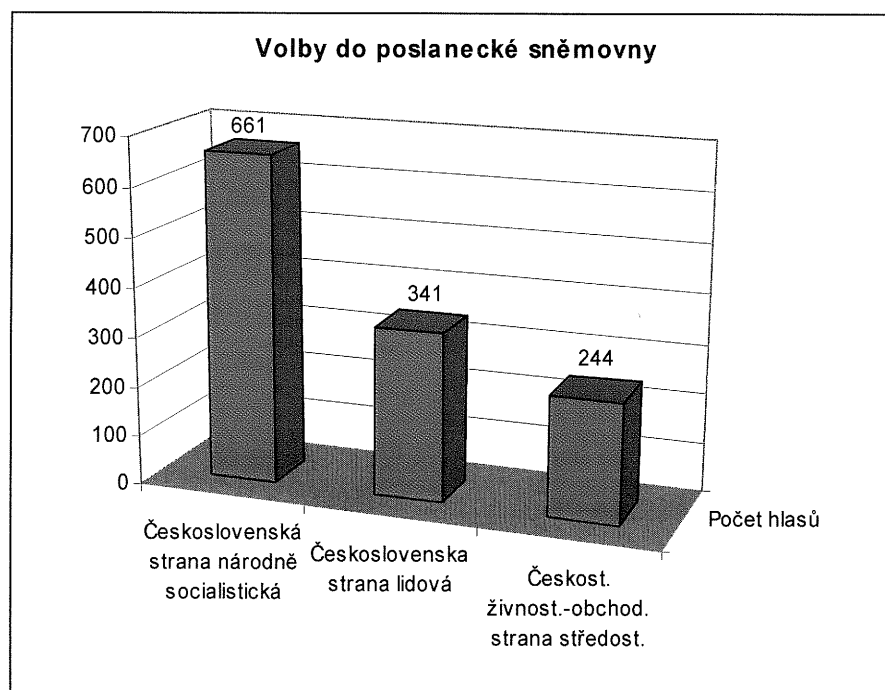
9.2 Poměry ve Rtyni v Podkrkonoší

Do tohoto posledního období mé badatelské práce i Rtyň v Podkrkonoší vstupuje přípravou na volby do poslanecké sněmovny a do senátu. Přestože v tomto roce v Německu již existoval fašismus a tato okolnost se už výrazně projevovovala v pohraničních oblastech Československa, ve smýšlení obyvatel rtyňské farnosti, která se sudetským pohraničím bezprostředně hraničila, se nikterak zřetelně neprojevila. Nová strana Národní sjednocení, která vznikla v roce 1934 a shlédla se ve fašismu, se zde ve Rtyni neprosadila a získala jen nepatrný počet hlasů.

Výsledky voleb ve Rtyni v Podkrkonoší byly následující:

volby do poslanecké sněmovny:

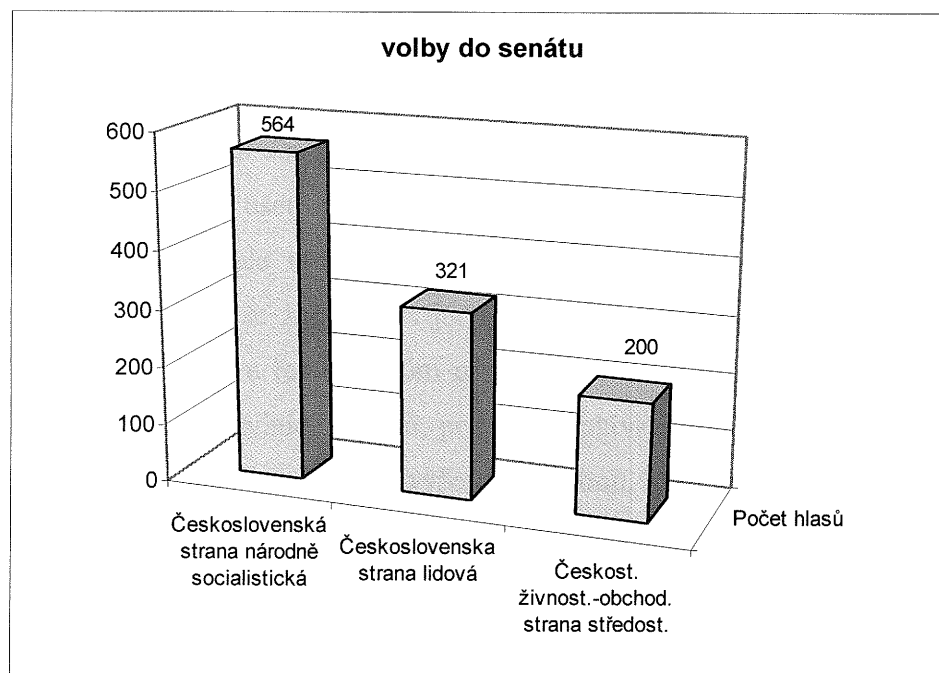
1. Československá strana národně socialistická	661 hlasů
2. Československá strana lidová	341 “
3. Českosl. živnost.-obchod. strana středost.	244 „ ²⁰⁴

²⁰⁴ Pamětní kniha obce Rtyň v Podkrkonoší, díl IV. 1933 – 1936, s. 73-74

volby do senátu:

1. Československá strana národně socialistická	564 hlasů
2. Československá strana lidová	321 hlasů
3. Českosl. živnost.-obchod. strana středost.	200 ²⁰⁵

Farníci v polovině roku 1935 se mohli připravovat na obnovu misie. Do Rtnyně v Podkrkonoší přijeli opět dva redemptoristi z Prahy – Kužela a Hynek, kteří tyto misie organizovali a vedli je. Misie se velmi zdařila a důkazem byl i počet 962 lidí, kteří vykonali sv. zpověď, 1618 přijali sv. přijímání a 6 lidí bylo zaopatřeno.²⁰⁶

„Ve dnech 27. – 30. června 1935 pořádán byl v Praze první celostátní sjezd katolíků v ČSR, jehož se zúčastnilo ze Rtnyně .....“ Emil Novák a dalších 30 rtyňských katolíků.²⁰⁷ Jmenovitý seznam účastníků je v Pamětní knize zapsán. Jan Škoda, zdejší farník, byl úředníkem sjezdu. Jednalo se o velmi mimořádnou událost v životě katolíků v ČSR. Dokladem je zpracování velmi detailního průběhu sjezdu v týdeníku Matice Cyrilometodějské Světlo č. 27, ročník 2003.²⁰⁸

²⁰⁵ Pamětní kniha obce Rtnyně v Podkrkonoší, díl IV. 1933 – 1936, s. 73-74

²⁰⁶ Pamětní kniha, s.323-324

²⁰⁷ Tamtéž, s. 324

²⁰⁸ www.svetlo.farnost.com dne 12.8.2006

Problémy, které pro zdejší usedlíky nastávají již na počátku roku 1935, jsou určitým znamením, že přichází období velkých nejistot. Jsou to především signály, které přichází ze strany Svatoňovické báňské společnosti. Řeší se včas vyplácení mezd, propouštění právě přijatých horníků a vědomí, že doly se jen rabují a ne dolují.²⁰⁹ Předtucha pisatele se naplnila již záhy v roce 1936, kdy doly Svatoňovické báňské společnosti byly prodány Všeuzitečnému svazu v České Skalici.²¹⁰ Hned na počátku nová společnost se vůči svým zaměstnancům zachovala velmi štedře a všichni dostali jednorázový příspěvek. Proto zdejší lidé mohli nabýt uspokojení, že tento kraj bude ušetřen před dalšími neblahými důsledky hospodářské krize. Ve rtyňské farnosti neexistovala rodina, která by nebyla závislá na příjmech z hornické činnosti. Ovšem běh událostí se začíná vyvíjet zcela odlišně. Již 27. března 1937 je nová stávka, při které jde horníkům a řemeslníkům u společnosti o zvýšení mezd, aby nemuseli chodit do práce v době velikonočních svátků, protože poptávka po uhlí byla vysoká a práce bylo hodně za málo peněz. Šlo o neustálé navyšování výkonů, které dělníci již nebyli schopni zvládat. Stávka byla ukončena 12. dubna a mzda byla zvýšena řemeslníkům a režijním dělníkům. Byla to poslední stávka, která se na dolech v Malých Svatoňovicích ve sledovaném období uskutečnila²¹¹

Emil Novák již přestává zapisovat do Pamětní knihy informace o politickém dění v ČSR, později od roku 1937 již nezapisuje události ani z farní obce, ale ostatní pamětní knihy to nejdůležitější, co se ve zdejším kraji a obci děje, zachycují velmi věrohodně.

21. listopadu 1935 prezident T. G. Masaryk odstupuje z funkce a doporučuje, aby byl zvolen Dr. Beneš prezidentem republiky. Pisatel Pamětní knihy měšťanské školy ve Rtyni zapsal s jakými problémy byl nakonec Dr. Beneš 18. prosince 1935 zvolen prezidentem. Proti byla mimo jiné strana Hlinkovi ľudovci a „jejich kandidátem byl univ. profesor Němec, krajan a spolužák zdejšího katol. faráře p. Emila Nováka“, dále již se zmiňuje jen o proceduře volby.²¹² Stejně v podobném obsahu jsou zápisy i v ostatních pramenech. Veškeré volby, které probíhaly tohoto roku, jsou posledními demokratickými volbami první republiky. V blízkém okolí rtyňské farnosti se začínají projevovat fašistické strany s agitačními projevy

---

²⁰⁹ Kronika obce Strážkovice od roku 1922, s. 281 - 282

²¹⁰ Tamtéž, s. 294

²¹¹ Kronika obce Strážkovice od roku 1922, s. 303

Jaroslav Metelka, Revoluční místopis Úpice a okolí, vydalo Městské muzeum 1975, s. 43

²¹² Pamětní kniha měšťanské školy ve Rtyni., s. 169-170

proti republice za odtržení Sudet od Československé republiky. Jednalo se především o Úpicko a Trutnovsko.

„Dne 1. října 1936 přistěhoval se do Rтынě P. Sigismund Bouška O.S.B. farář v Počáplích u Mělníka a spisovatel“.²¹³ Takto je nadepsaná poslední stránka zápisů v Pamětní knize farní obce ve Rтынi v Podkrkonoší. Pisatelem již není Emil Novák, Skutečný poslední řádek je předepsán pro následující rok 1937: „Léta Páně 1937“²¹⁴

V dalším bádání jsem se proto musela zaměřit na jiné prameny a zdroje o zdejší farnosti. V jiných pamětních knihách se pisatelé nezabývají děním ve farnosti, a proto velmi obtížně se dá vystopovat, co konkrétně zaujalo pisatele z okruhu příslušníku katolické církve.

V roce 1937, 2. července zdejší legionáři si připomněli oslavou 20. výročí bitvy u Zborova.²¹⁵ Bylo samozřejmostí, že na oslavách byli přítomní žijící legionáři, sokolové, školní mládež, kapela a další občané této Rтынsko-svatoňovické kotliny.²¹⁶ Jistě se jednalo i o legionáře, kteří zůstali v římsko-katolické církvi. Vždyť nastává období, kdy veškeré sváry a „boje“ mezi oběma konfesemi jsou ukončeny, nastupuje další generace, které podle slov pamětníků již spolu vycházejí a není pro ně problém výpomoci v hraní a zpívání na kůru, slavení církevních slavností atd.²¹⁷

14. 9. 1937 zastihla smutná zpráva o úmrtí T. G. Masaryka i obyvatele ve Rтынi v Podkrkonoší. Ve všech pamětních knihách je velmi výrazně zapsána zpráva o úmrtí prezidenta T. G. Masaryka. Každý pisatel přidává stručný životopis a vlastní dění pohřebních událostí. To, že úmrtí tohoto člověka zasáhlo každého občana, je velmi zřejmé a zápisy popisují tyto události velmi emotivně.

Jenže politické dění v republice začíná se stále více projevovat i zde v Podkrkonoší a lidé cítí zvláštnost doby. I zdejší lidé se připravují na dvě události tohoto roku velmi pečlivě. Nejdříve přichází X. všesokolský slet „...který oddálil strach a nebezpečí z tohoto kraje. Uvědomění si

---

²¹³ Pamětní kniha, s. 325

²¹⁴ Tamtéž, s. 325

²¹⁵ Pamětní kniha 1892, Sbor dobrovolných hasičů ve Vodolově

²¹⁶ Tamtéž

²¹⁷ Viz nahrávky pamětníků na CD, které je součástí diplomové práce

ochrany domovů a děti“.²¹⁸ „Až přišel den 30. září 1938“ – podrobení spojenců příkazům v Mnichově.²¹⁹ Poté se veškeré snažení obrátí na přípravu 20 let samostatnosti.

V březnu přišla zpráva i na Odolov o pádu Rakouska a uvědomění si nebezpečí fašistického Německa.²²⁰ Na Odolově byla posádka z května 1938, když byla vyhlášena částečná mobilizace, aby byly zabezpečeny státní hranice a učiněna opevňovací opatření. Tehdy muselo narukovat i mnoho mladých lidí ze Rtyně v Podkrkonoší.²²¹ V souvislosti s opevňovacími pracemi v odolovských lesích roku 1938, byla na obecním zastupitelstvu ve Rtyni v Podkrkonoší požadovaná brigádnická pomoc občanů v celkovém množství 200 – 300 osob denně. Protože nebylo možno tolik lidí dobrovolně získat, přemýšleli rtyňští radní, jak tento problém vyřešit. Ten nakonec vyřešily dějiny, protože mezitím byla vyhlášena všeobecná kapitulace a brigádníci již nebyli potřeba.²²²

Právě pisatel kroniky z Odolova nejlépe vystihl dění v bezprostředním pohraničí a Sudetách. „Dne 9. října 1938 opustilo v 5 hod ráno naše vojsko naši obec. Pochodovali v trojstupech po silnici k Bohdašín.. V pondělí 10. října 1938 ráno v 10 hod prošla naší obcí četa ordnerů (pořádková policie) v počtu 8 mužů. Odpoledne ve 4 hod byla obec zabrána říšským vojskem v počtu asi 200 mužů. Od toho dne byla v záboru hořejší část obce a demarkační čáru tvořila silnice od lesa přes obec k lesu k lípkám. České horníky nepustili do dolů, až 21. října zase šli pracovat. Na četné intervence obce nejen v Praze, ale i v Berlíně ohraničovací komise rozhodla, že 13. a 14. prosince byla celá obec z německého záboru puštěna. Československé vlajky na oslavu vlály po celé vánoční svátky.“²²³

Samozřejmě, že ani 15. březen 1939 neopomenuli pisatelé zapsat do svých kronik. Vždyť tímto datem vstoupil celý národ do II. světové války.

Farnost žila svůj duchovní život, i když byla válka. 20. května 1939 konalo se biřmování. Byla to poslední bohoslužba zdejšího kněze po dvaceti sedmi letech působení zde ve Rtyni. Při této slavnosti se Emilu Novákovi udělalo nevolno. Proto byl odvezen do náchodské

---

²¹⁸ Pamětní kniha 1892, Sbor dobrovolných hasičů ve Vodolově
Pamětní kniha měšťanské školy ve Rtyni,, s. 178

²¹⁹ Pamětní kniha 1892, Sbor dobrovolných hasičů ve Vodolově

²²⁰ Tamtéž

²²¹ Pamětní kniha obce Rtyně v Podkrkonoší, díl VI.

²²² Tamtéž

²²³ Kronika obce Strážkovice od roku 1922, s. 310

Pamětní kniha 1892, Sbor dobrovolných hasičů ve Vodolově

nemocnice, kde 3. září 1939 zemřel. Pohřeb zesnulého se konal ve středu 6. září 1939 ve farním kostele ve Rtyni v Podkrkonoší.

Mně se podařilo dohledat jediný zápis o pohřbu Emila Nováka v soukromém životopise Václava Kuťáka ze Rtyně v Podkrkonoší, který lze brát jako bezprostřední a autentický. „O posvícení v pondělí zemřel farář Novák, který ve Rtyni působil dvacet sedm let. Při jeho pohřbu měl kázání spisovatel prelát Sigismund Bouška, žijící ve Rtyni na odpočinku. V kázání ostře kritizoval Královéhradeckou konzistoř za její postoj vůči zemřelému, zasloužilému knězi. Jménem občanstva obce Rtyně jsem se se zesnulým rozloučil nad jeho rovem kratším proslovem. Farář Novák je pohřben u kříže, proti hlavnímu kostelnímu vchodu. Byl to kněz dobrý, nemamonil, pohřbu chudáků se zúčastnil zdarma, často snad i chudým pomáhal peněžitě. Jeho nástupcem se stal kněz Josef Štěrba“.²²⁴

Takto smutně končí jednadvacetileté sledované období nejen tím, že v celé Evropě zuří válka a svět stojí před světovou válkou, ale zdejší farnost opustil člověk, který ji provázal celou I. světovou válkou, pomáhal řešit problémy v nové republice a především uhájil postavení římsko-katolické církve zde ve Rtyni v Podkrkonoší. Na úmrtním oznámení je motto: „Smiluj se nade mnou Bože“ .... Žalm 50,1

Jeho hrob byl stále plný čerstvých květin a k prvnímu výročí úmrtí P. Emila Nováka P. Sigismund Bouška napsal báseň.²²⁵

9.3 Život P. Sigismunda Ludvíka Boušky, O.S.B.

Ve své badatelské činnosti o P. Sigismundovi Ludvíkovi Bouškovi, O.S.B. jsem se zaměřila především na osobní sdělení tohoto faráře, překladatele a umělce v Pamětní knize Bezděkova a sdělení faktů jeho součastníků. Jako hlavní pramen mi posloužila Pamětní kniha farnosti Bezděkov nad Metují, kde farář Bouška napsal vlastní autobiografii za svého působení na této farnosti v letech 1914 – 1924. Úmyslně jsem vynechala badatelský pohled na uměleckou činnost Boušky, jelikož samotné studium jeho vydaných spisovatelských, malířských a jiných uměleckých děl by vydalo na sepsání samostatné diplomové práce.

---

²²⁴ Václav Kuťák, Můj životopis, s. 330

²²⁵ Viz příloha č. 60

Bouška se narodil 25. srpna 1867 v Příbrami pod Svatou Horou. Otec Karel byl c. k. naddůlní na Březových Horách, znamenitý počtář a malíř a „nesmírně horlivý muž ve svém povolání“.²²⁶ V roce 1892 při neštěstí na dolech pomohl zachránit přes 100 dělníků. Při posledním zásahu jej ranil anarchista do hlavy, upadl do bezvědomí a přiotrávil se jedovatými plyny. Zanedlouho po neštěstí zemřel, aniž by prozradil jméno anarchisty. Matka Růžena pocházela ze selského rodu, byla umělkyní v umělém vyšívaní a kresbě perem pro potřeby Svaté Hory. Bouškův rod pochází z Kutné Hory a vyšlo z něj hodně světských a řádových kněží. Příbramské gymnasium vystudoval s vyznamenáním. Učitel Dominik Čurda jej ovlivnil ve studiu literatury a hudby a učitel Pelnař na gymnasiu jej přivedl ke kresbě. První verše pocházejí již ze studií v Příbrami. Po absolvování jednoho roku na učitelském ústavě v Příbrami odchází k Benediktinům do Břevnova. K tomuto kroku jej ovlivnil Josef Havránek, katecheta, který chtěl Bouškovi zajistit více možností věnovat se malířství, po kterém Bouška celý život toužil. 5. října 1887 byl přijat k českým benediktinům a přijal řádové jméno Sigismund. V Břevnově prožil noviciát za opata Bruna Čtvrtečky, bohosloví vystudoval na Karlově universitě. Řeholní slib složil 11. října 1891 a na kněze byl vysvěcen 17. července 1892 společně s Jindřichem Šimonem Baarem. Primici slavil v den svaté Anny na staroslavné Svaté Hoře.

5. září 1892 byl poslán na Policko jako kaplan do Machova k faráři P. Methodu Laudínovi, s nímž žil šest let ve vzácném přátelství.²²⁷ V srpnu 1892 začala pověstná zjevení dívce Kristině Ringlové v Suchodole. Proti tomuto Bouška vystoupil v kázáních a v článkách v „Čechu“ a nazývá toto dění podvodem. Biskup Brynych dává věc vyšetřit, poutě zakázal a poutníkům, kteří se nepodřídili zákazu, zakázal dát rozhřešení.

Roku 1898 broumovský opat jej posílá za kaplana do Police nad Metují k děkanu P. Gothardu Schupplovi, ale ten již v roce 1900 umírá a na jeho místo nastupuje P. Cyril Kaněra.

P. Bouška v Polici nad Metují byl ve veliké oblibě mezi všemi generacemi i sociálními vrstvami. Zapojil se do činnosti různých spolků. Sám řídil v hostinství „v Krčmě“ „přátelské večírky úterní“ a „u Vacků“ v sále pořádal ve čtvrtek večírky, kde se ¼ hodiny mluvilo o básníkovi nebo spisovateli a pak se předčítaly nejlepší úryvky z jeho díla. Mecenášem těchto večírků byl soudní rada Antonín Šilhavý. Zde také P. Bouška konal večery pro dělníky

---

²²⁶ Pamětní kniha farní úřad Bezděkov, s. 11

²²⁷ Pamětní kniha farní úřad Bezděkov, s. 12
Příloha č. 50

„o Vesmíru“, kde názorně s kresbami a výkladem z bible, vědy a víry poučoval tuto soc. vrstvu na Policku. Zájem a účast byla ohromná.²²⁸ Pro různé příležitosti psal hry, které pomáhal realizovat atd. Přednášel a psal vždy v katolickém duchu a přesto jej polický děkan pronásledoval. „ To P. Cyril nemile nesl a štván denně svou hospodyní, ze žárlivosti ke kulturní a literární práci Bouškově, stal se v P Sigismundovi úhlavním nepřitelem“.²²⁹

Páter Bouška při jednom svém kázání v Polici n. Metují na slavnost Neposkvrnění Početí P. Marie a Narození Páně se zmiňuje o knížce, která vyšla o zjevení P. Marie v La Salette roku 1846. Pisatel Polické pamětní knihy doslova píše „...jakoby neměl jiné prospěšnější látky a jmenovitě přečetl z ní kapitoly jednající o hříšnosti kněží a řádů, což vzbudilo veliké pohoršení u lidu. Ba on ještě nabízel knížky k prodeji...“.²³⁰ Farář Kaněra Bouškovi domluvil a zakázal mu knížky dále prodávat. Bouška se samozřejmě bránil, ale musel počkat na rozhodnutí biskupství. Kaněra poslal všechny dokumenty k posouzení na „Ordinariát“ do Hradce Králové. Ke konci zprávy pisatel poznamenal, že celá věc „zavání tendenci modernistů“ a „...Rádi čítáme zvláště kapitoly jednající o hříšnosti kněží a řádů. „Rádi čítáme - !“ Je to radost kněze – čítati o nepravostech osob svého stavu! Co si člověk má pomyslit o pastorální opatrnosti P. Sigm. Boušky! Snad tím „rádi“ projevil radost nad hříšností kněží a řádu, k němuž sám patří a že sám hříšným anebo chtěl se pokrytecky jako onen farizeus vylíčiti jako svatým ..... To se mu nepodařilo, neboť život jeho není tu neznámý“.²³¹

„ Po deseti letech práce prosil B. svého opata, aby ho vzal do kláštera, kde žil ve svatém pokoji a míru vědám a umění celých šest let.“²³²

19. dubna 1914 je jmenován farářem v Bezděkově nad Metují. Zejména za 1. světové války zde mohl vyjádřit své vlastenectví, odvahu a postoj vůči Rakousko-Uhersku. Problémy, které měl, byly jen ze strany úředníků z c. k. hejtmanství v Broumově, místní lid jej měl rád a stál při něm. Odmítl sloužit mši za císaře Karla I.. Tedeum za záchránění Karla I. před utonutím na Piavě také nesloužil, protože to byl právě on, který vídal bolest obyčejných lidí ze smrti svých blízkých na rakouské frontě. Vždy na bezděkovské faře bylo nějaké sousto pro žebráky

---

²²⁸ Tamtéž, s. 12

²²⁹ Pamětní kniha farní úřad Bezděkov, s. 12

²³⁰ Polická farní pamětní kniha z roku 1860, s. 101

²³¹ Tamtéž, s. 101

²³² Pamětní kniha farní úřad Bezděkov, s. 12

a hladovějící ve válečných útrapách I. světové války. Habsburskou hymnu ze srdce nenáviděl, ale miloval Francii a Provenci. Tam někde v legiích zahynul jeho bratr.

Nejen do Police nad Metují přijížděli jeho známi spisovatelé, malíři a umělci, ale zde na bezděkovské faře bylo návštěv ještě více, jelikož zde byl samostatným farářem. V Pamětní knize z Bezděkova je krátká zmínka jeho snahy zachránit zvony před jejich likvidací v roce 1915 pro válečné účely. V roce 1928 z 20. října v časopise „Od Kladského pomezí“ je sepsána vzpomínka na Boušku a jeho život na Bezděkově nad Metují. Bouška byl jmenován do komise pro sbírku kovů. Jelikož nic neodvedl, tak přišla stížnost, na kterou odpověděl takto: „Škoda, vy inspektoři, hejtmani, četníci, učitelé, kteří žijete po celý život mezi naším lidem a nevíte, že kromě plechové lžíce a kudly nenajdete v jeho tkalcovské chaloupce nic, co by nebylo ode dřeva. Styďte se, že tak málo znáte jeho chudobu a také duši křesťana, která se bojí přispívat na nástroje smrtící, třeba i na vlastní syny ulité“. Jisté je, že kdyby Boušku na faře v Bezděkově nezastihla válka, tak Bezděkov by velmi kulturně vyzrál, protože k tomu zde byly patřičné předpoklady, díky jeho kontaktům, které stále živil.

Od května 1920 byl páter Bouška ustanoven administrátorem v Machově,²³³ kde již byl od roku 1892 do roku 1898 kaplanem. Opět farář z Police n. Metují Kaněra velmi nepřátelsky zapisuje do Polické pamětní knihy toto: „V době velikých nepokojů při vzniku Československé církve na policku, konkrétně v Machově byl p. Bouška bezděkovský kněz ustanoven administrátorem v Machově, který svým „jednáním“ věc Machovských katolíků ještě více poškodil. Sektáři si pochvalují jeho jednání, mluvíce, že on jim nejlépe obstarává záležitosti jejich“.²³⁴ Podařilo se mi tento zápis zkonfrontovat s ještě žijící pamětnicí v Machově, která se naopak vyjádřila ve prospěch pátera Boušky, jak velmi obtížně se dostával do školy v Machově, aby mohl vyučovat náboženství atd. Je to výpověď ženy, která neprošla školami a studii, ale její výpověď svědčí o její skromnosti, lásce a důvěře v člověka. Její celá výpověď je uvedena v příloze č. 53. Bádala jsem v dokumentech Církve Československé v Machově a ani zde jsem nenašla zmínku o P. Bouškovi ať už v kladné nebo záporné roli. Tudíž se lze domnívat, že postoj P. Kaněry byl vůči P. Bouškovi neadekvátní. Svou administrátorskou činnost v Machově Bouška ukončil na podzim 1924.

---

²³³ Machovská fara a kostel byl v roce 1920 využíván Československou církví, kde katolický kněz byl vyvezen z Machova do Police nad Metují příslušníky nové církve. 6. 9. 1924 byl machovský kostel vrácen řádu Benediktinů v Broumově a vyklizen za přítomnosti okresního hejtmána Dr. Leinera a za asistence 20 četníků. 28. 9. 1924 se zde stal farářem P. Vít Rýdl, býv. farář v Orlové

²³⁴ Polická farní pamětní kniha z roku 1860, s. 128

Roku 1924 odchází Bouška za faráře do Orlové ve Slezsku, kde setrval pouze jeden rok. V roce 1925 se navrací zpět do kláštera v Broumově, kde se věnuje ve volném čase malování portrétů svých přátel a reprodukuje akvarelem houby. I zde však nesetřval dlouho a již v roce 1927 se stává farářem v Počáplích u Terezína. Na podzim 1936 se Bouška²³⁵ na opatovo přání vzdává fary a uchyluje se do horského Tuskulu ve Rtyni v Podkrkonoší. Zde již setřval až do své smrti v roce 1942. Na svém odpočinku se věnuje především třídění korespondence, uspořádává si zde svůj bohatý listinný archiv, jedná se především o dlouholetou korespondenci s Jaroslavem Vrchlickým, reviduje své velmi cenné sbírky a dále se věnuje literatuře a malířství. Píše zde vzpomínky na F.X. Šaldu, O. Březinu a Jaroslava Vrchlického. Tato jeho díla jsou bohatým materiálem k pochopení této veliké osobnosti konce 19. stol. a první poloviny 20. století.

V roce 1939 se rozloučil se zesnulým zdejším farářem Emilem Novákem, kterému zde ve Rtyni v Podkrkonoší občas vypomohl. Po příchodu nového kněze Josefa Štěřby zde do Rtně v Podkrkonoší ještě chvíli vypomáhal, dokud mu sloužilo zdraví. Složil zde i krásnou mešní píseň „ Ty náš rtyňský kostelíčku“, která zní vždy o pouti a posvícení. Velmi těžce nesl Mnichovskou zradu 1938 i následnou okupaci republiky. Jednu ze svých posledních básní pak rozesílal přátelům na vánoce 1938.²³⁶

I zde za Bouškou jezdili jeho přátelé z různých uměleckých kruhů – Josef Váchal,²³⁷ který obnovuje se svým mecenášem a přítelem z 1. světové války staré přátelství přetrvávající i v období první republiky,²³⁸ Vilém Bitnar a mnoho dalších. Jeho zdravotní stav se však zhoršoval a po delším utrpení v Okresní nemocnici v Náchodě v sobotu 29. srpna 1942 půl hodiny po půlnoci zemřel zaopatřen všemi svátostmi.²³⁹ Jeho ostatky byly uloženy na benediktinském oddělení hřbitova břevnovského kláštera, kde se s ním jeho životopisec Vilém Bitnar rozloučil slovy „ Sigismunde Bouško, služebniče Boží, synu svatého Benediktina, vášnivý milence krásy, pěvče, malíři a badateli, který jsi vtěloval v skutku prastaré benediktinské heslo Ora et labora.“

---

²³⁵ Viz příloha č. 51

²³⁶ Viz příloha č. 59

²³⁷ Jiří OLÍČ, Neznámý Váchal, Paseka, 2000, s. 180

²³⁸ Jiří OLÍČ, Neznámý Váchal, Paseka, 2000, s. 96

²³⁹ Viz příloha č. 52

10. Závěr

V hlavním jádru práce, ve které sledujeme pravdivost objektivitu příběhů doby, nám budou jistě pronikat mnohé lidské emoce v často až vyhoceně dramatických příbězích zápasu o pravou víru. Nacházíme se přímo v přelomové době, kdy lidé po 300 letech získávají samostatnost a mohou v demokratickém státním systému více samostatně jednat. Vlastně se to teprve často učí a v nové Církvi československé jim to bylo umožněno. Římskokatolická církev uplatňovala svoji hierarchickou církevní autoritu, a tak se nedivme střetům, které tato doba přinesla. Navíc vyjádření římskokatolické církve o těch lidech, kteří přestoupili do mladé moderní církve s Husovou zásadou svobodou svědomí a pravdy, je neoprávněně s odsouzením z odpadlictví a sektářství.

V Habsburské monarchii měla výsadní postavení římskokatolická církev po staletí a se vznikem samostatného Československa bylo slyšet tak často heslo „ pryč od Říma“. Proto zde byla snaha odstoupit od autoritativního ducha římskokatolické církve, která se dodnes považuje za neomylnou.

Nové náboženství podle programu T. G. Masaryka jako životní názor založený na náboženství, filosofii a vědě si Církev československá vzala jako ideový vzor.

S odstupem doby můžeme tuto novou církev zhodnotit jako církev svobodnou a otevřenou pro ekumenickou spolupráci. Ve své ideji chce vyjít pomoci člověku, který se nachází v náboženské krizi. Předkládá lidem určitý životní názor, ale zároveň uplatňuje zásadu nikomu nic nevnucovat a ani jim nic nebrat z jejich dobrého přesvědčení a vlastní víry.

Určitě by bylo velmi zajímavé hodnocení jednotlivých situací, kdyby existovala také Pamětní kniha CČS a bylo by možné porovnat, jak problémy cítili a řešili v nové církvi zde ve Rtyni. Můžeme se jen domnívat a částečně si i představit některé okamžiky, které nám přiblížili pamětníci, a nakonec docházíme k názoru, že i zde ve Rtyni bylo hodně společného pro obě církve a věřící dokázali ve velmi krátké době nalézt smír a pokoj. Pohled na některé situace nebylo možné konfrontovat s jinými prameny než těmi, které jsou napsány v seznamu, a tudíž je někdy zkreslený a jednostranný. Bohužel Pamětní kniha CČS byla nadobro zničena nájemníkem v 80. letech 20. století. Na farním úřadě Církve československé v Červeném Kostelci se zachoval pouze 5 stránkový dokument, který sepsal Karel Koleta, známý hudebník a skladatel písní.

Pamětní kniha, která mi posloužila jako hlavní zdroj informací, končí vizitací ze dne 15. července 1936. Je veliká škoda, že se již nikdo nepokusil pokračovat ve snažení pátera Emila Nováka a jeho předchůdců.

Po sepsání diplomové práce jsem dospěla k závěru, že také farnost Rтынě v Podkrkonoší byla vystavena potřebě řešit dramatické a závažné situace související s „bojem o kostel“. Velkou podporou zde byl duchovní otec, který věděl, kam se svou farní obcí chce dojít.

Ve všech oblastech, které se dotýkají každodenního života, byla na tom Rтынě daleko lépe než mnohé jiné obce ve státě. Život byl i zde těžký, ale tím, že tady nebyla vysoká nezaměstnanost, se jen málokdo ocitl na hranici trvalé bídy.

Přínos této diplomové práce spatřuji v uceleném pohledu především na duchovní život zdejšího lidu ve Rтынi v Podkrkonoší i přes značné nedostatky pramenů a zdrojů z oné doby, které by se zabývaly danou problematikou.

11. Seznam pramenů

11.1 Státní okresní archiv Trutnov

Fond farní úřad Rтынě v Podkrkonoší, v inventáři pouze podací protokol 1901-1938, č. sig. 6

Fond archiv obce Strážkovice, kniha č. 1, Kronika obce Strážkovice od roku 1922, 381 s.

Fond obecná škola Rтынě v Podkrkonoší, kniha č. 1, Kniha pamětní školy Rтынské 1865 - 1924, 140 s., zbývající strany v počtu 56 nejsou číslovány

Fond měšťanská škola Rтынě v Podkrkonoší, kniha č. 1, Pamětní kniha měšťanské školy ve Rтынi L. P. 1929 – 1940, 1945 – 1974, 590 s.

Fond měšťanské a obecní školy ve Rтынi v Podkrkonoší, Pamětní kniha 1925 – 29, 349 s.

Fond archiv obce Rтынě v Podkrkonoší, Můj životopis, Václav Kuřák, Rтынě, 399 s.

Fond archiv obce Odolov, kniha č.1, Pamětní kniha obce Odolov, 394 s.

Fond Sbor dobrovolných hasičů Odolov, Pamětní kniha 1892, strany nejsou v plném rozsahu očíslovány

11.2 Městský úřad Rтынě v Podkrkonoší

Pamětní kniha Rтынě v Podkrkonoší, díl II. 1921-1925, 149 s.

Pamětní kniha Rтынě v Podkrkonoší, díl III. 1926-1929, 180 s.

Pamětní kniha Rтынě v Podkrkonoší, díl III 1929 – 1933,

Pamětní kniha Rтынě v Podkrkonoší, díl IV. 1933 – 1936,

Fond obecní úřad Rтынě v Podkrkonoší,

Fond muzejní spolek ve Rтынi v Podkrkonoší

Fond správní odbor, oddělení matriky, Index narození, manželství, zemřelých
římsko-katolický farní obvod Rтынě, Strážkovice, Vodolov, Bohdašín, 1895-1949

Index k matici narozených církve československé Ve Rтынi v Podkrkonoší 1920

Index k matici oddaných církve československé Ve Rтынi v Podkrkonoší 1920

Index k matici zemřelých církve československé Ve Rтынi v Podkrkonoší 1920

11.3 Farní úřad římskokatolický Malé Svatoňovice

Pamětní kniha, 325 s.

11.4 Děkanský úřad římskokatolický v Polici nad Metují

Pamětní kniha expozitury Bezděkov, 186 s.

Pamětní kniha farní úřad Bezděkov, 562 s.

Polická farní pamětní kniha z roku 1860, 291 s.

11.5 Farní úřad církve československé v Červeném Kostelci

Výpis z kroniky náboženské obce ve Rtyni v Podkrkonoší, 5 s. strojopisu

12. Seznam literatury

- BAŠTECKÁ, Lydie, Policko v životě a literárním díle kněze SIGISMUNDA BOUŠKY, Police nad Metují 1997, 32 s.
- BENEŠOVÁ, Hana – KOHL, Jaromír a kolektiv, Jak šly dějiny Bezděkovem nad Metují 1406 – 2006, Bezděkov nad Metují, 2006, 86 s.
- BRANDEJS, Stanislav, Kniha o Polici nad Metují a Policku, Melantrich, 1940, 275 s.
- GRÉC, Adolf, Zvony, zvonice a kostely ve Rtyni v Podkrkonoší, Městský úřad ve Rtyni v Podkrkonoší, 2003, 121 s.
- HARTL, Antonín, ...připravit půdu, Hostice, 2002, 80 s.
- KAFKA, Jan, Československý Orel a jeho likvidace po únoru 1948, In: Sborník KTF, Praha Karolinum, s. 201 – 305
- KÁRNÍK, Zdeněk, České země v éře První republiky, díl I., Vznik, budování a zlatá léta republiky (1918-1929), Libri, 2003, 571 s.
- KÁRNÍK, Zdeněk, České země v éře První republiky, díl II., Československo a české země v krizi a v ohrožení (1930 – 1935), Libri, 2003, 577 s.
- KÁRNÍK, Zdeněk, České země v éře První republiky, díl III., O přežití a o život (1936 – 1938), Libri, 2003, 803 s.
- KLIMEK, Antonín, Velké dějiny zemí Koruny české, díl XIII. 1918-1929, Paseka 2000, 821 s.
- KUČA, Karel, České, moravské a slezské zvonice, Libri 1995, 380 s.
- OLIČ, Jiří, Neznámý Váchal, Paseka, 2000, 254 s.
- OLIVOVÁ, Věra, Československé dějiny (1918-1945), I. část 1918 – 1945, SPN Praha, 1966, 240 s.
- OLIVOVÁ, Věra, Dějiny první republiky, SPN Praha, 1967, 583 s.
- POCHE, Emanuel, Umělecké památky Čech, díl 3., Academia Praha, 1. vydání 1980, 540 s.
- SCHREIBER, Vilém, Sborník soudního okresu úpického, Úpice, V.J. Ehl, 1929, 167 s.
- SCHREIBER, Vilém, Šedesát let občanské záložny ve Rtyni 1871 – 1931, Rtyně v Podkrkonoší, Občanská záložna ve Rtyni, 1932, 44 s.
- TOUL, Jan, Jubilejní kniha českobratrské evangelické rodiny k 150-letému jubileu Tolerančnímu patentu 1781 – 1931, výtiskla knihtiskárna K. Fialy v Českých Budějovicích, 1931, 308 s.

- VORLICKÝ, Antonín a kolektiv učitelů 1936, Rtyňská vlastivěda, Městský úřad ve Rtyni v Podkrkonoší, 3. vydání 2001, 310 s.
- ZLÁMAL, Bohumil, Příručka československých dějin, díl X. Doba československého katolicismu 1. část, Olomouc 1972, 165 s.
- Sto let ve službě evangelia 1880 – 1980, Rada církve bratrské v Praze, vydala Církev bratrská 1980, 248 s.
- 100 let Sboru dobrovolných hasičů 500 let obce Bohdašín, SBH Bohdašín, 1997, 78 s.
- Lidové proudy – časopis, vycházel v Náchodě od roku 1902 do roku 1939. Řešil národnostní otázky na Náchodsku, kde získala značný vliv strana národně sociální a časopis se stal orgánem východočeských organizací.
- Od kladského pomezí – měsíčník - vlastivědný časopis vycházel od roku 1922 a obsahoval drobné i závažnější články z celých severovýchodních Čech. Zanikl za okupace roku 1939
- Pokrok – týdeník republikánské strany československého venkova, redakce a administrace v Jaroměři

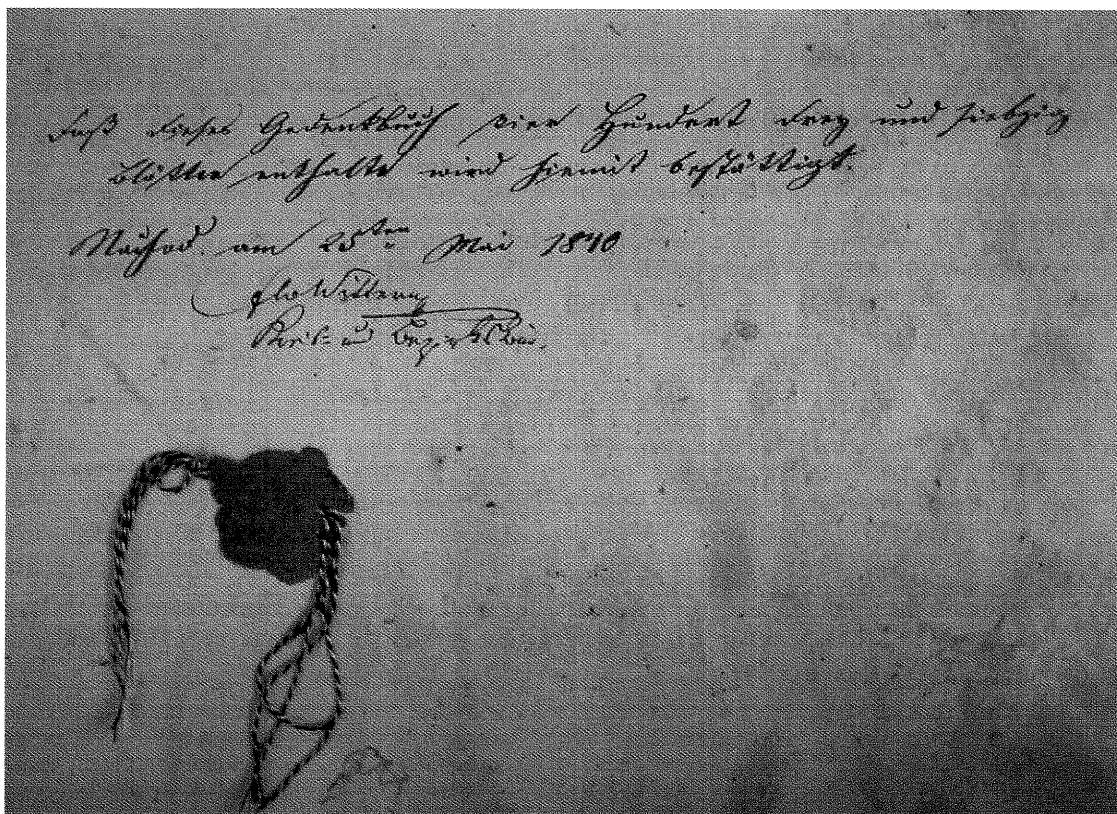
13. Seznam příloh k textu:

1. Pečeť k založení farní kroniky z 25. května 1840
2. Fotokopie článku týdeníku Pokrok z 9. června 1920
3. Seznam hospodářsko-politicko-kulturních zařízení v roce 1918
4. Vzpomínky paní Elišky Škodové sepsané dne 15. 1. 2004
5. Život Elišky Škodové
6. Život Růženy Kubové
7. Detail lístečku uložený v báni, nalezen při opravě věže v roce 1923-1924, uložen v Pamětní knize farnosti Rтынě v Podkrkonoší
8. Dokument, který byl vložen do bane na věži zvonice v roce 1924 - uložen v Pamětní knize farnosti Rтынě v Podkrkonoší
9. Dokument z kroniky obce Odolov, který hodnotí vývoj Československé církve
10. Fotografie Aloise Kuříka
11. Socha sv. Jana Nepomuckého před opravou s místními Orly a farářem Emilem Novákem, Pamětní kniha
12. Kostel ze zvonici a okolím z roku 1918, soukromý archiv
13. Náměstí, v pozadí školy a zvonice z roku 1926, soukromý archiv
14. Ulice od Rychty na náměstí, začátek kamenných schodů ke hřbitovu, soukromý archiv
15. Ulice u škol, hlavní silnice z Úpice do Červeného Kostelce, soukromý archiv
16. Tři pohledy na Rтынi 20. let 20. století, soukromý archiv
17. Rychta ve Rтынi, soukromý archiv
18. Pohled na kostel a zvonici od jihu, soukromý archiv
19. Kamenné hřbitovní schody s reliéfem Panny Marie, soukromý archiv
20. Panoráma Krkonoš, v popředí Rтынě, soukromý archiv
21. Pohled od západu na zvonici a kostel, soukromý archiv
22. V popředí nejstarší škola ve Rтынi, soukromý archiv
23. Obchod a hostinec Josefa Prouzy na Horní Rтынi, soukromý archiv
24. Pohled na Rтынi a Rтынsko-svatoňovickou kotlinu od starobylé kapličky, soukr. archiv
25. Starobylá kaplička při cestě do Červeného Kostelce, soukromý archiv
26. Rтынě od severu, soukromý archiv
27. Pohled na Odolov 1. republiky, soukromý archiv
28. Kostel s farou Církve československé husitské – z pozdější doby, soukromý archiv
29. Fara a kostel Církve československé husitské po roce 1923, soukromý archiv

30. Pohled na Strážkovice, soukromý archiv
31. Halda z uhelných dolů ve Rtyni z roku 1906, soukromý archiv
32. Učitelství sbor s ředitelem Antonínem Vorlickým, sedí uprostřed, z roku 1926, soukromý archiv
33. Pohled na kostel a panoráma Krkonoš, soukromý archiv
34. Příjezd TGM, prezidenta republiky, 12. července 1926 od Úpice, soukromý archiv
35. Pohled na kapličku přes Rtyň od severozápadu, soukromý archiv
36. Betlém v kostele sv. Jana Křtitele, v popředí Emil Novák, Pamětní kniha
37. Oltář a postranní oltáře, Pamětní kniha
38. Výjev „Křtu Páně“ na stropě kostela sv. Jana Křtitele, Pamětní kniha
39. Firma bratrů Špreňarových se svými zaměstnanci, soukromý archiv
40. Rodiče Elišky Škodové, soukromý archiv
41. Ferdinand Hruška – poutník Jeruzalémský
42. Výpis z kroniky náboženské obce ve Rtyni v Podkrkonoší
43. Statistický přehled a graf narozených, oddaných a zemřelých občanů ve Rtyni ve sledovaném období 1918 – 1929
44. Vzpomínky Františka Ptáčka ze dne 8. 5. 2006 na Rtyň v Podkrkonoší
45. Používaná razítka v obecné a měšťanské škole před změnou názvu obce a po změně názvu obce
46. Opis zprávy o opravě kostela, zvonice a fary v roce 1932
47. Doly Svatoňovické báňské společnosti, soukromý archiv
48. Strážkovice – statek č. p. 12, soukromý archiv
49. Pomník prezidenta T. G. Masaryka ve Strážkovicích
50. Portrét S. Boušky, O. S. B. z přelomu 19. a 20. století
51. P. Sigismund Bouška, O. S. B. - fotografie 40. léta 20. století
52. Úmrtní oznámení P. Sigismunda Ludvíka Boušky, O. S. B.
53. Výpověď pamětnice Františky Dostálové ze dne 12. 8. 2006
54. Emil Novák - zdejší farář od roku 1912 – 1939, Pamětní kniha
55. Detailní mapa obce Rtyně v Podkrkonoší
56. Systém opevnění budovaného ve zdejších kraji do roku 1938
57. Mapa - Rtyň s nejbližším okolím
58. Mapa s hranicí farnosti Rtyně v Podkrkonoší
59. Báseň přátelům na vánoce 1938 - P. S. Boušky, O. S. B.
60. Báseň P. S. Boušky, O. S. B. k prvnímu výročí úmrtí P. Emila Nováka

14. Přílohy k textu

1. Pečeť k založení farní kroniky z 25. května 1840, Pamětní kniha

2. Fotokopie článku týdeníku Pokrok z 9. června 1920

Úplcko.

Ze Rtně. V sobotu, 29. května měl u nás přednášku farář československé církve p. Kuřík z Jaroměře. Přes to, že se vlak velmi opozdil, setrvalo občanstvo v očekávání hosta a vyslechlo s neobyčejným zájmem jeho řeč. Slova pana faráře Kuříka padla u nás na úrodnou půdu a hnutí pro církev československou roste a pomýšlí se již na ustanovení československého faráře, načež ovšem stane se dosavadní farský personál zbytečným.

3. Seznam hospodářsko-politicko-kulturních zařízení v roce 1918

Seznam hospodářsko-politicko-kulturních zařízení v roce 1929

Obecní a veřejné zařízení:

Obecní veřejná knihovna založena roku 1925
Obecní chudobinec čp. 410 „Na drahách“
Mostní váha u horního rybníka
Místnost „První pomoci“ v obecním chudobinci čp. 410
Lípa svobody u hřbitova
Deska se jmény padlých vojáků za světové války ve Sboru československé církve
Obecní hřbitov měří 16 a 98 m²

Školství:

Obecná škola z roku 1875
Měšťanská škola z roku 1911
Živnostenská škola pokračovací z roku 1905
Hospodářská škola lidová
Hornická škola pokračovací v roce 1928 byly zlikvidována

Církev:

Římsko-katolická církev
Československá církev

Úřady:

Poštovní a telegrafní úřad
Četnická stanice
Železniční zastávka Rtyně u Červeného Kostelce
Lékař MUDr. Jaroslav Rotbart

Peněžní ústavy:

Občanská záložna ve Rtyni
Spořitelní a záložní spolek založen roku 1889 jako první Kampelička v Čechách

Průmyslové podniky:

Rtyňská mechanická tkalcovna Josef König
Karel@Ant. Špreňar, tkalcovna lněného a bavlněného zboží
Jan Nývlt, tkalcovství
Vlček, Odon Vlček, strojní výroba železných kamen
Jindřich Šrejber a Josef Kulda, strojírna a obchod hospodářskými stroji

Lesnictví:

Odolovský revír

Družstva:

Vodní družstvo

Družstvo pro zvelebení hovězího a vepřového dobytka

Konzumní spolek horníků

Tkalcovské výrobní společenstvo „Jednota“

Stavební a bytové družstvo „Máj“

Spolky, organizace – kulturní, stavovské, politické

Živnostníci:

obchody, řemesla a jiná zaměstnání.³⁶⁵

4. Vzpomínky paní Elišky Škodové sepsané dne 15. 1. 2004

Vzpomínky na léta po první světové válce už se pomalu z mysli vytrácejí, ale na chaloupku č. p. 27 v Odolově, kde jsem 23 roků žila s rodiči a čtyřmi sourozenci, ráda vzpomínám. Žili jsme velmi skromně. Tatínek byl horník v Tmavém dole a maminka se starala o domácnost. Měli jsme kozu, tři slepice a na zahrádce několik řádků pro brambory a zeleninu. Jednou týdně jsem s bratrem chodila do Rtně k pekaři panu Špreňarovi, který nám nechával (tajně) bochník chleba. Byla to taková dobrota, že jsme celou cestou po kouscích uštípovali. Jinak se vařilo kyselo, někdy i dvakrát denně, brambory na loupačku s kozím máslem a tvarohem a jídla z hub. Houbám se říkalo „maso chudých“ a těch jsme vždy nasbírali dost. Právě tak borůvek a malin. Vydělky v dole byly malé, ale horníci dostávali jako „deputát“ černé uhlí, které bylo možno vyměnit třeba za mouku nebo luštěniny. Pro uhlí si k nám jezdil sedlák s koňským potahem až z Hořic. Abychom co nejvíce uhlí mohli vyměnit, topilo se doma dřevem a roštím. Oblečení bylo také bídné a maminka do nekonečna přešívala a záplatovala. Nejhorší to bylo s obutím. Celé léto se chodilo naboso a v zimě v dřevácích. Tatínek byl velmi zručný. Se vším v chalupě si dovedl poradit a opravit. Nám dětem vyřezával ze dřeva hračky a jednou za rok se s námi vypravil na pouť ke „Studánce“ do Malých Svatoňovic nebo do Červeného Kostelce a z těžce ušetřených peněz nám koupil nějaký mls. Tatínek mi vyprávěl, jak jednou v noci jim někdo z legrace na štít chaloupky pověsil hodiny. Jeho otce to velmi urazilo, i když

---

³⁶⁵ Vilém Schreiber, Sborník soudního okresu úpického, s. 107 - 117

věděl, že se o jejich malé chalupě říkalo „na radnici. Takových přezdívek tehdy bylo víc. U Matoušů nad naší chaloupkou se říkalo „na faře“, u Hofmanů „na dolečku“, u Sládků „v šatlavě“, nebo „u krtků“ to zase bylo u Kuldů.

Odolov byla malá vesnička, ale život tady byl klidný a mezi sousedy nebylo sporů. Naše rodina při vši té bídě žila docela spokojeně, ale přece nás postihla nečekaná rána. Náš nejmladší bratříček Vláďa zemřel na záškrť. Byly mu čtyři roky. V té době umíralo na záškrť hodně dětí. Nebylo očkování a průběh nemoci byl tak rychlý, že nebylo pomoci a dítě se udusilo.

Chudoba by nám dětem tak nevadila, protože nám rodiče dovedli vytvořit pěkný domov. Jen to jediné nám vadilo, že nebylo peněz na studium.

5. Život Elišky Škodové, 6. února 2004

Eliška Škodová se narodila 1907, rozená Křečková, na Odolově č.p. 27. Do školy chodila ve Strážkovicích. Každou neděli, v létě i v zimě, chodila s maminkou do kostela ve Rtyni. Kázal zde pan farář Emil Novák, který vyučoval náboženství i ve Strážkovicích. Trochu se kněze bála, protože jim často vyhrožoval peklem, jestli budou zlobit. Pamatuje si, že jednou ve rtyňském kostele omdlela od hladu. Před svatým přijímáním se nesmělo snídat a Eliška to vždy dodržela. Pan farář vždy děti brával na faru, aby je pohostil. Její maminka jednou v zimě v kostele nastydla a těžce onemocněla. Od té doby do kostela nešla a modlila se doma. Byla velmi zbožná, ale když v roce 1959 při plném vědomí umírala, chtěli ji příbuzní zavolat kněze, ale to odmítla se slovy: „žila jsem tak, že se nemám z čeho zpovídat. Nikdy jsem nikomu vědomě neublížila.“ Její náboženství bylo asi takové, jak napsala své dceři Elišce do památníčku:

„přemáhej hněv láskou, dobrem oplácej za zlo,
skoupost přemáhej štědrostí - lháře slovem pravdy.“

6. Život Růženy Kubové, 23. února 2004

Narodila jsem se 27. května 1919 na „Rtyňských zadech“³⁶⁶ v hornické rodině jako čtvrté dítě. Krátce po mém narození mí rodiče vystoupili z katolické církve a nechali zapsat celou rodinu do nové československé církve.

Vedle našeho obydlí byla důlní jáma Benigna. Otec byl horník a dědové z obojí stany byli také horníci. Chodila jsem do obecné, měšťanské a hospodářské školy ve Rtyni. Vzpomínám si, že jsem se jako malá holka ztratila. Rodiče mě volali a hledali, lovili bidlem ve studni, ale já jsem spala za ustlanou postelí až u zdi, takže mě neviděli. Jindy jsem klouzala ve světnici po podlaze. Byla jsem napomínaná, ale neposlechla jsem dobré rady svých rodičů. Najednou jsem spadla na zem a bolelo mě v zádech. Bylo to v zimě a rodiče mě museli odvézt na sánkách až do Stárkova k léčiteli, aby mě napravil. Celou cestu jsem musela poslouchat, jak jsem neposlušná. Nejlepší bylo hrát si na haldě.

Po ukončení studií jsem se učila šít prádlo, ale jen v zimě, když nebylo doma moc práce. Od jara do zimy jsem pomáhala v lese sázet stromky, vyžínat trávu a nebo na poli.

Když mi bylo 21 let, tak jsem se vdala za horníka Josefa Kubu. Narodily se nám dvě děti, dcera a syn. Manžel šel předčasně do důchodu. Měl nemocné srdce, plíce a játra - hodně pil. V té době jsem pracovala také v dolech, kde jsem obsluhovala veliké kompresory, které vyráběly stlačený vzduch, a ten se vháněl ke strojům. Vzduchem se tyto stroje poháněly - čerpadla, vrtačky, atd. Pracovala jsem na tři směny sedm dnů v týdnu, protože v sobotu a v neděli se prováděla údržba.

Bylo mi 56 roků, když mi manžel zemřel a děti se osamostatnily. Zůstala jsem v domě sama. Vedle domku stojí sbor církve ČSH, tak jsem si vzala úklid tohoto sboru. Pak nastaly zdravotní problémy. Proděla jsem čtyři operace a pátou na páteř jsem odmítla. Teď žiji v domě s pečovatelskou službou a jsem spokojená. Je mi 85 roků a čekám, až mě Pán Bůh zavolá.

---

³⁶⁶ „Rtyňská zada“ místní název pro část Rtyně na úpatí Jestřebích hor

9. Dokument z Pamětní knihy obce Odolov, který hodnotí vývoj Československé církve ve Rtyni takto:

Rok 1920.

Církev československá ve Rtyni, čítající přes 2000 duší s křesťanskými obcemi, stojí si dnes pevně. Avšak záležitosti její byly těžké. V roce 1920, když přijala se pro Cechách všude hezlo, požádala Říma porvala několik jednotlivců duchovního p. Kuchařka z Jarambce. Tam se své přednášce objasnil směr a úholy církve českosl., která se právě rekonstruovala. Tato přednáška se učinila i mezi občany a občanky a počtu 20. Do Jarambce přihlásilo se členů z Čáslavy, a ustanovení prozatímní výbor, ten se ujal práce a další členy získával. Koncem roku bylo již přihlášeno 1500 duší. Z Čáslavy členů přihlášeno 105.

Bohoslužby byly konány ve Rtyni v sokolovně.

1. Května 1921 při bohoslužbě, konané v sokolovně, vypublikováno oznámení tajně nespokojenost lidu, řádajícího společní ujednání hostela.

Přes varování poručíků, činil se vstoup ke hostelu římsko-katolického a tento vabal. Druhého dne ujednání mu ochvířil obou stran společní ujednání hostela, navíc tento vstoup zpět.

Komiseř ujednání toto ujednání neschválil, a českosl. opět konaly bohoslužby v sokolovně. Cír. výbor hostela, vzniklo soustředění vyšetřování, která pro svou letěch stonula odsouzením 9 předsedníků této církve má 14 směr ujednání postmínování a 1 předseda bohoslužeb.

V roce 1922 postavena farní budova, a rokem 1923 postaven ještě křesťanský obor. Stáhladem 309 623 Kč Jaroslav Antonín Kellner. Ujednání farnost se skládá z obcí: Rtyň, Batoňov, Bohašín, Čáslav, Pákovice, Hrádk. 70. bud.

V té době vstoupilo křesť. 45 občany a občanky z církve římsko-katolické a vstoupili bez výminky. Křesť. předsedníci za členy křesťanské v Rtyni.

Občané vstoupilého toho času bylo Kofman Křesť. stavební.

10. Fotografie Aloise Kuřika

Stručná charakteristika osobnosti Aloise Kuřika:

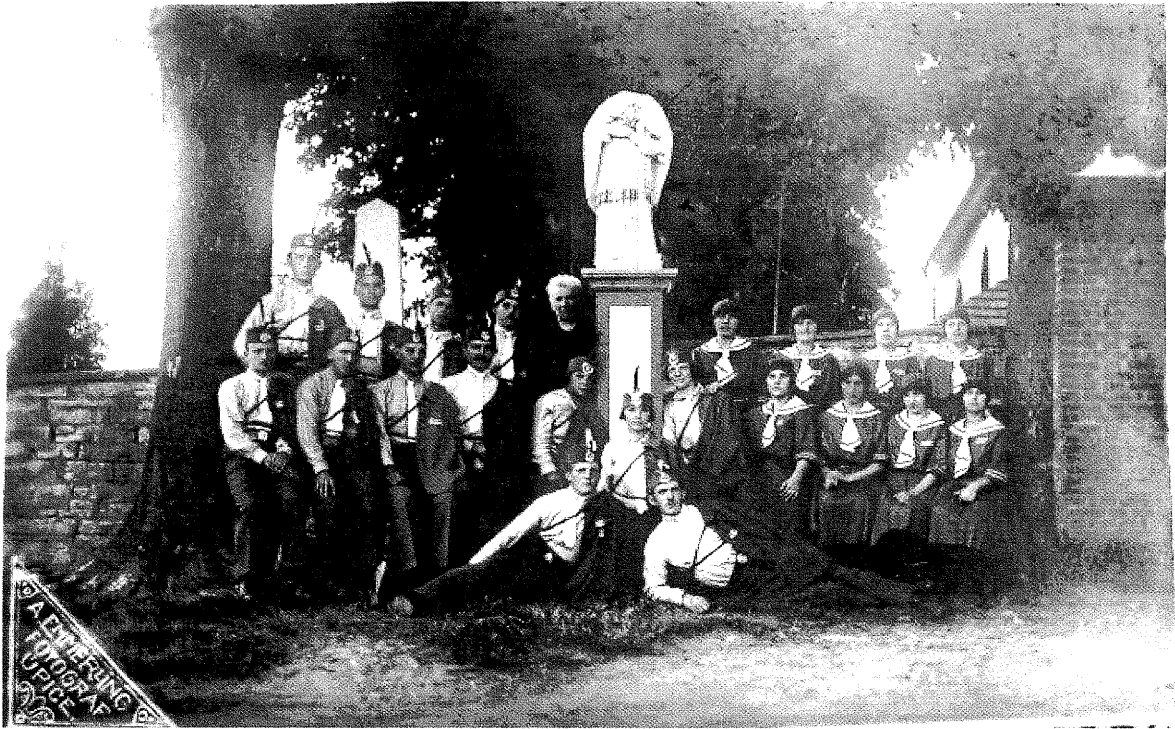
Narodil se 23.1.1887 ve Studenci, okr. Jilemnice. Studoval v Hradci Králové, kde byl také vysvěcen na kněze římskokatolické církve. Kaplanoval na různých místech od roku 1910 – 1920. Od roku 1921 byl farářem československé církve v Jaroměři do 16.4. 1929. V této době byl z církve suspendován. Poté byl přijat do českobratrské církve evangelické. 10.4. 1930 složil zkoušky a od 1. 8. 1930 byl ustanoven vikářem ve Velenicích.³⁶⁷

---

³⁶⁷ Jan TOUL, Jubilejní kniha českobratrské evangelické rodiny k 150-letému jubileu Tolerančnímu patentu 1781 – 1931, vytiskla knihtiskárna K. Fialy v Českých Budějovicích

11. Socha sv. Jana Nepomuckého před opravou s místními Orly a farářem Emilem Novákem, Pamětní kniha

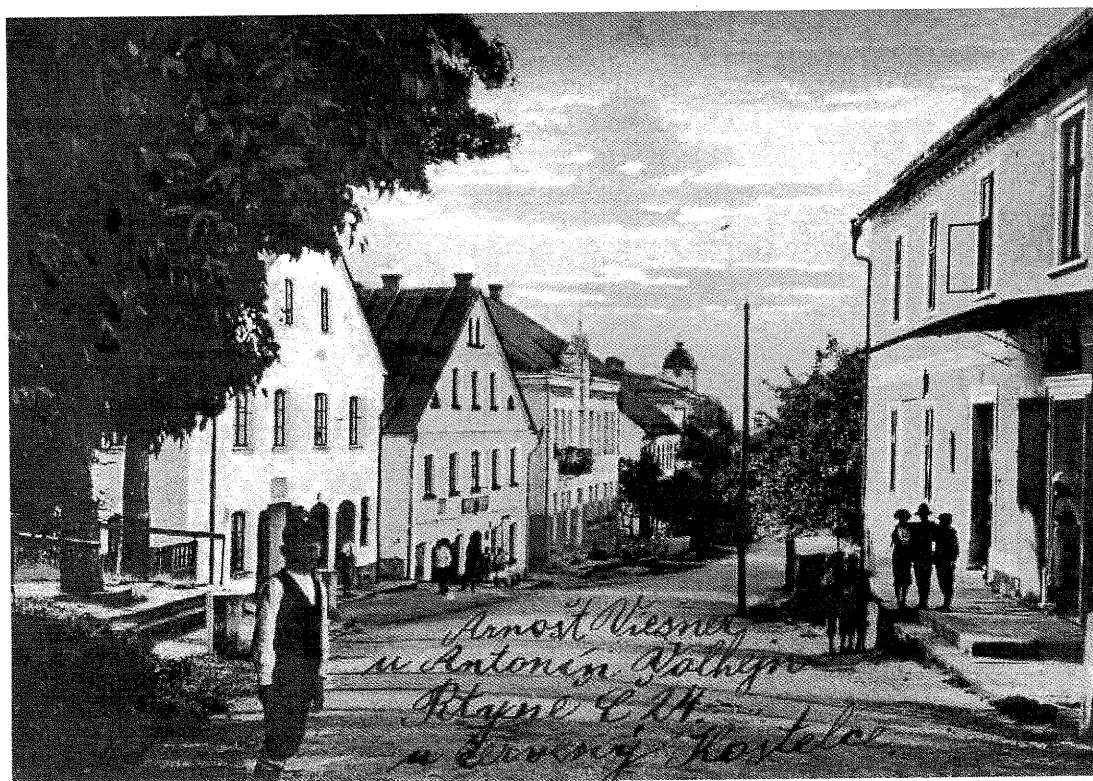
12. Kostel ze zvonící a okolím z roku 1918, soukromý archiv

13. Náměstí, v pozadí školy a zvonice z roku 1926, soukromý archiv

14. Ulice od Rychty na náměstí, začátek kamenných schodů ke hřbitovu, soukromý archiv

15. Ulice u škol, hlavní silnice z Úpice do Červeného Kostelce, soukromý archiv

16. Tři pohledy na Rtyni 20. let 20. století, soukromý archiv

17. Rychta ve Rtyni, soukromý archiv

18. Pohled na kostel a zvonici od jihu, soukromý archiv

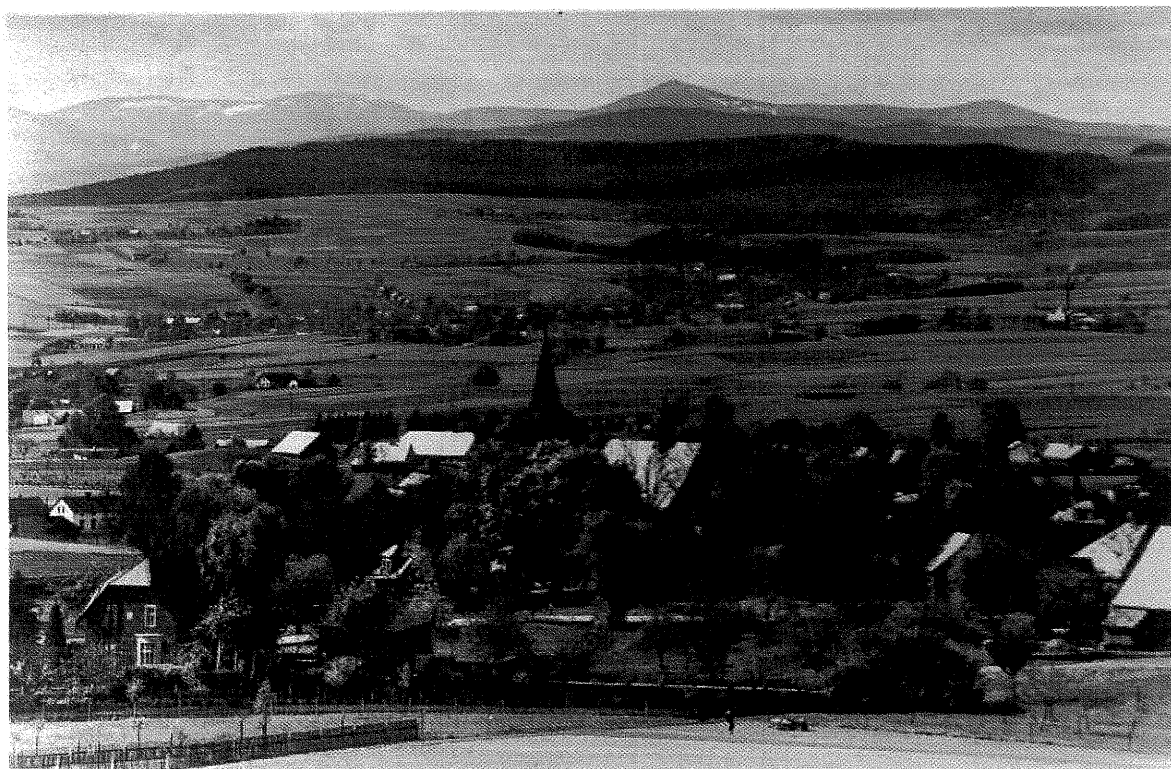

19. Kamenné hřbitovní schody s reliéfem Panny Marie, soukromý archiv

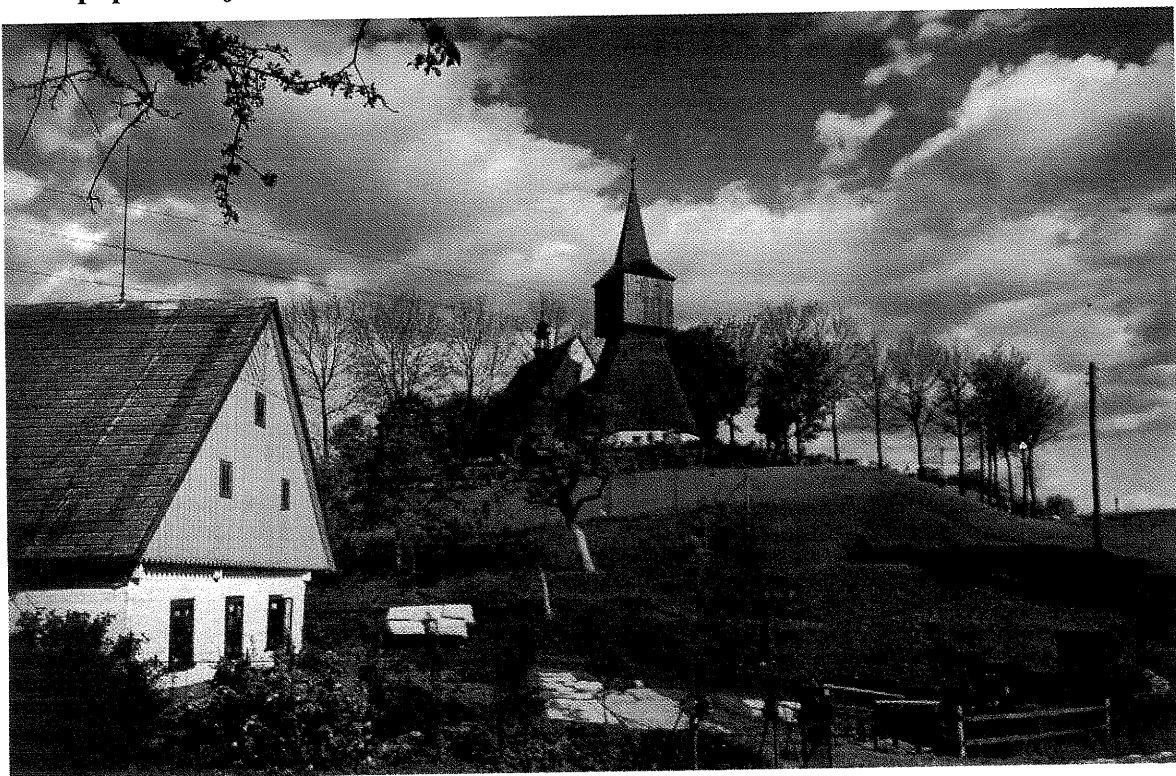
20. Panoráma Krkonoš, v popředí Rтынě, soukromý archiv

21. Pohled od západu na zvonici a kostel, soukromý archiv

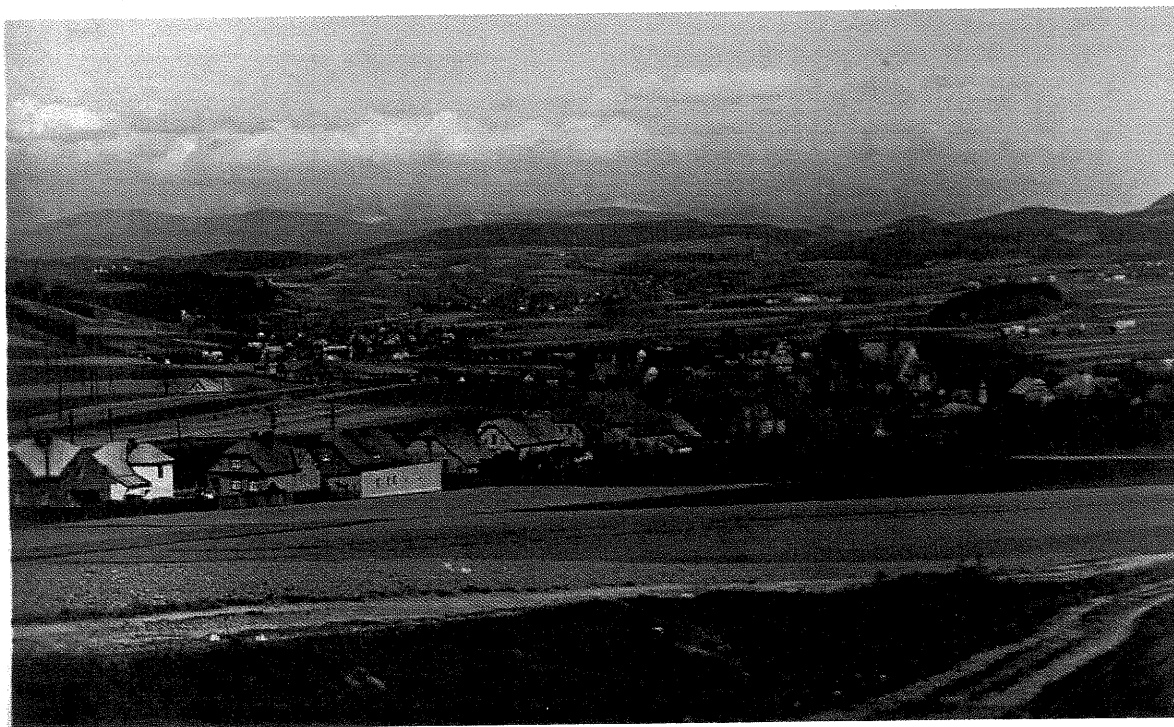
22. V popředí nejstarší škola ve Rtyni, soukromý archiv

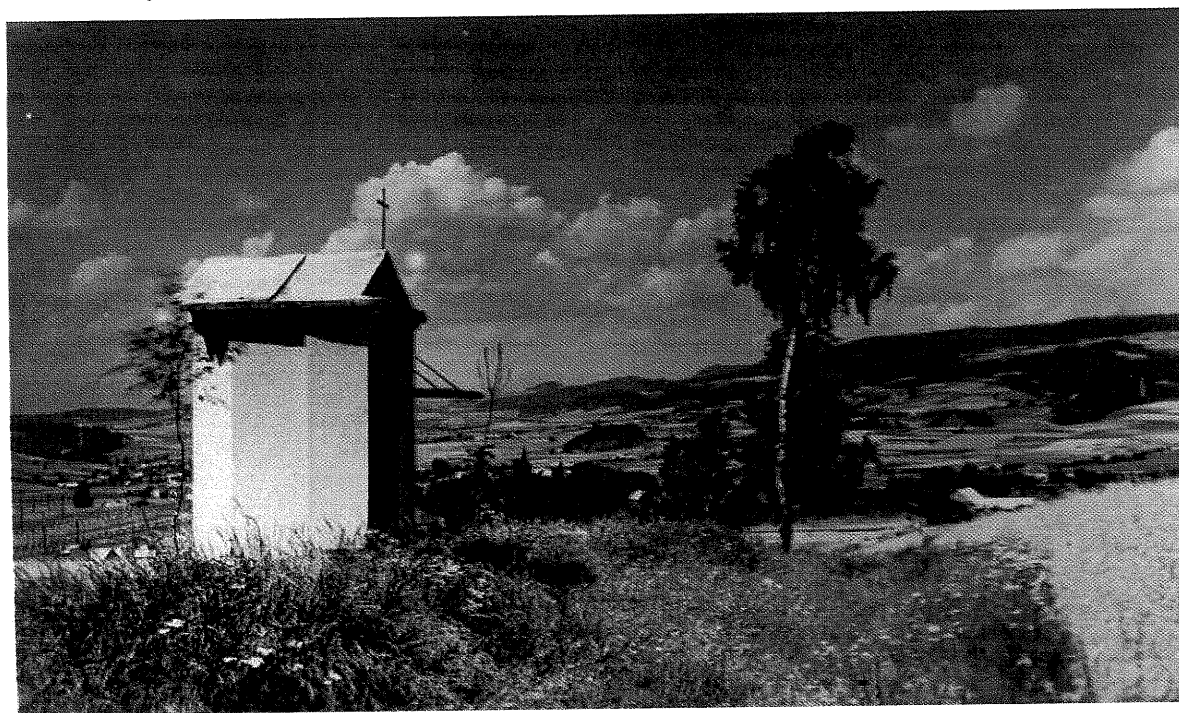
23. Obchod a hostinec Josefa Prouzy na Horní Rtyni, soukromý archiv

**24. Pohled na Rtyni a Rtyňsko-svatoňovickou kotlinu od starobylé kapličky,
soukromý archiv**

25. Starobylá kaplička při cestě do Červeného Kostelce, soukromý archiv

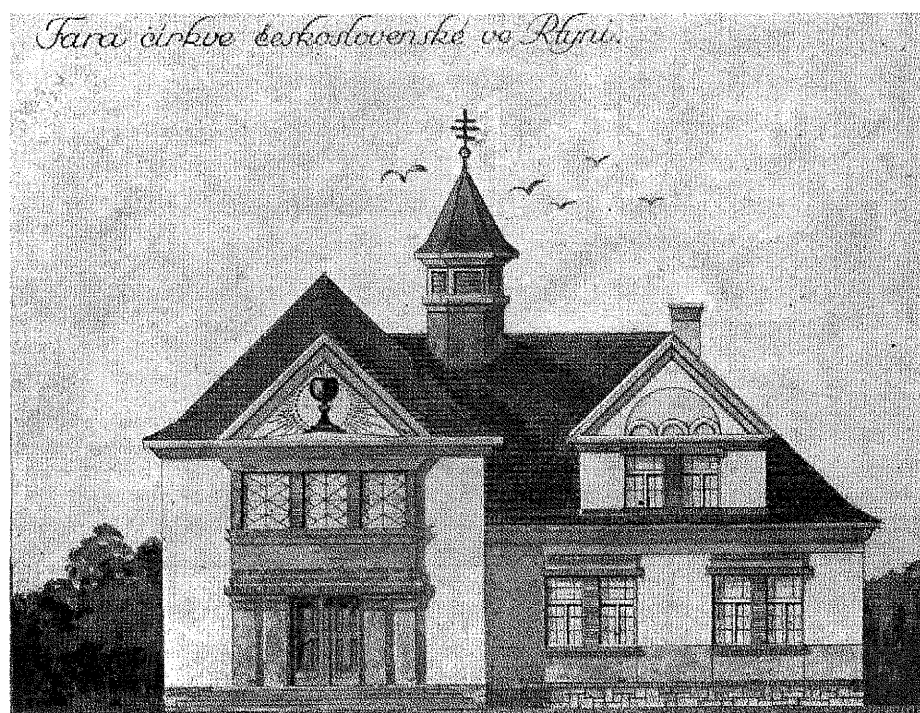

28. Kostel s farou církve československé husitské – z pozdější doby, soukromý archiv

29. Fara a kostel Církve československé husitské po roce 1923, soukromý archiv

30. Pohled na Strážkovice, soukromý archiv

Prijmi od nás Váček sesterčin pozdrav a vělou upomínku na
 místo ve paměti naší. **POZDRAV ZE STRÁŽKOVIC** Tyden tam, prošel prázdná velká říma je.
 Hlavně - od H. 1111. Tenkrát. Dostan se k tomu. To mi odraha zastane

K. H. 1111. Tenkrát. Dostan se k tomu. To mi odraha zastane

31. Halda z uhelných dolů ve Rtyni z roku 1906, soukromý archiv

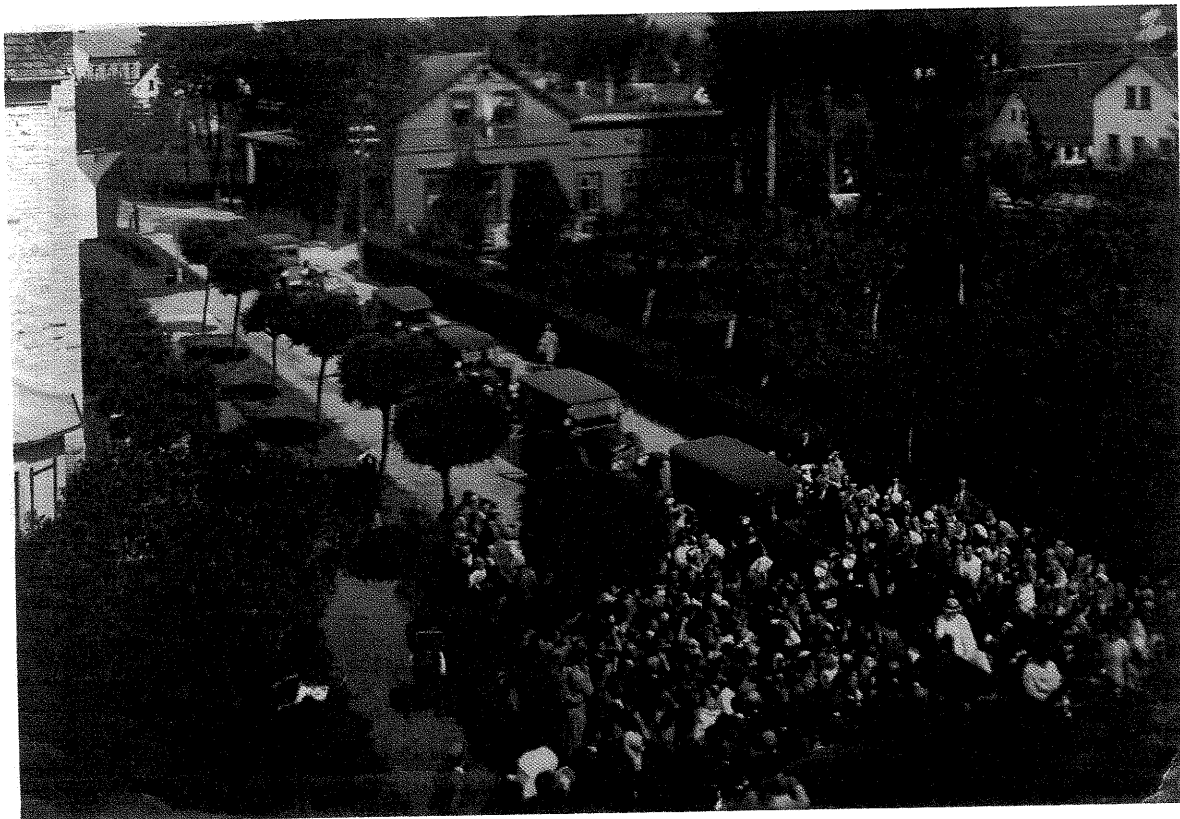
32. Učitel'ský sbor s ředitelem Antonínem Vorlickým, sedí uprostřed, z roku 1926, soukromý archiv

33. Pohled na kostel a panoráma Krkonoš, soukromý archiv

34. Příjezd TGM, prezidenta republiky, 12. července 1926 od Úpice, soukromý archiv

35. Pohled na kapličku přes Rtyni od severozápadu, soukromý archiv

36. Betlém v kostele sv. Jana Křtitele, v popředí Emil Novák, Pamětní kniha

37. Oltář a postranní oltáře, Pamětní kniha

38. Výjev „Křtu Páně“ na stropě kostela sv. Jana Křtitele, z roku 1932, Pamětní kniha

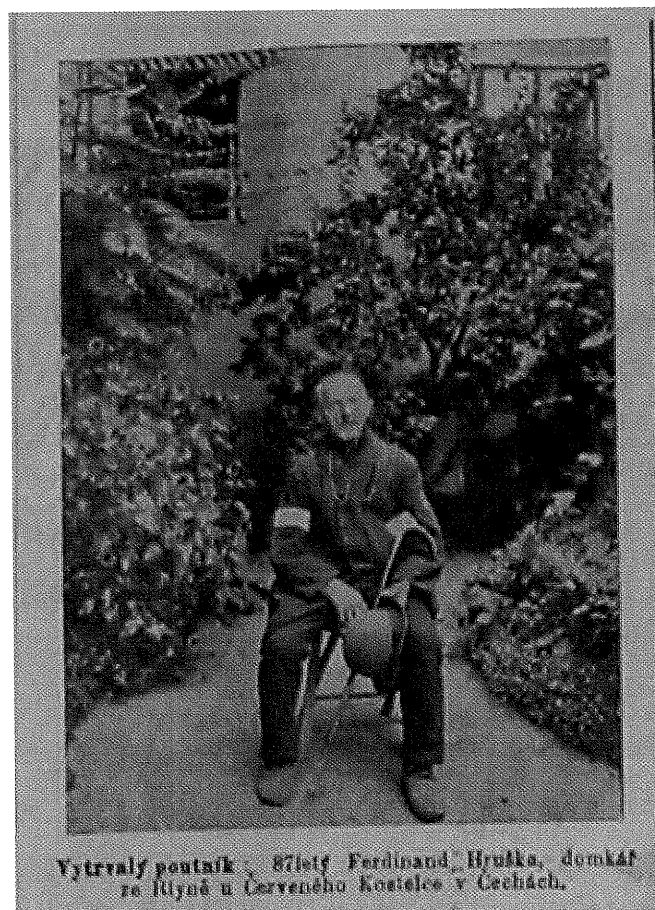
39. Firma bratrů Špreňarových se svými zaměstnanci, soukromý archiv

40. Rodiče Elišky Škodové, soukromý archiv

41. Ferdinand Hruška – poutník Jeruzalémský, Pamětní kniha

42. Výpis z kroniky náboženské obce ve Rtyni v Podkrkonoší

Výpis z kroniky náboženské obce ve Rtyni v Podkrkonoší

„Na památku všem přítomným i budoucím příslušníkům ve Rtyni“

věnoval Karel Koleta, hudební skladatel roku 1920, kronikář

Několik přátel pokrokového hnutí usneslo se v roce 1920 povolati si pana učitele Grunta z Úpice, aby učinil ve Rtyni přednášku. Pan uč. Grunt, jsa členem Volné myšlenky největší radostí přišel a přednášel na téma: „Pryč od Říma“. Po ukončené přednášce, která byla hojně navštívena, neb p. Grunt byl u nás jako dobrý pomocník a dobrý učitel oblíben, neb učil zde na místní škole, nabádal a vyzýval přítomné, aby vystupovali z církve římsko-katolické a projevíli svoje smýšlení, že buď přistoupí k Volné myšlence, neb k nově zakládající se Církvi Československé. Slova jeho nevyzněla naplano, neb se ihned přihlásilo k Církvi Československé 36 členů.

Po přednášce té, která měla takový slibný začátek, uvažováno požádati někoho, kdo by mohl objasniti význam a cíle Církvi Československé. Obrátili jsme se o poradu na duchovního br. Kuříka v Jaroměři, který nám s velkou ochotou přislíbil, že u nás učiní přednášku. Určena byla na den 16. srpna 1920 v 8 hod večer v Sokolovně. Sokolovna byla přeplněna.... Stanovený čas dávno přešel a br. Kuřík se dosud nedostavil, až se nám dostalo vysvětlení, že pro poruchu na dráze nemohl se v určenou hodinu dostaviti, že přijede později. Shromážděné občanstvo se však nerozcházelo, ale trpělivě čekalo, čímž nejlépe dávalo najevo svoje pokrokové smýšlení a touhu po novém obrození. Bylo už 10 hod. pryč. Když br. Kuřík přišel, svou přednášku zahájil a trvala pak hodně přes půlnoc. Občanstvo však pranic nedbalo, že půlnoc dávno minula, a že mnohý má ku svému domovu delší cestu, trpělivě a s největší pozorností vnímali krásná slova, která br. Kuřík přednášel. Po přednášce ....žádali jsme bra Kuříka by u nás v nejkratším čase vykonal Bohoslužby, aby lid viděl za čím jde, což nám opět s největší ochotou přislíbil. Dne 3. října 1920 přišel a sloužil u nás první československou mši na dvoře měšťanské školy. Počasí nebylo příliš příznivé, navzdory tomu však značný počet občanstva přece přišlo a se zájmem sledovali Bohoslužby...

Za vedení br. Kuříka přikročeno k volbě prvního církevního výboru, který byl občanstvem zvolen... S chutí a láskou chopili jsme se práce, by naše utvořená církev

vzkvétala a za tím účelem rozhodli jsme se choditi od čísla k číslu, kdo by chtěl vyúčtovati s Římem. Na žádného nečinili nátlak, kdo chtěl tak jsme jej napsali a kdo nechtěl, tak se šlo klidně dále, což přece mělo ohromnou odezvu, neboť počet náš vzrostl na 490 duší.

A ne jen u nás, ale v celém okolí se počínala ujímati nová církev, nová česká myšlenka, ba v Červeném Kostelci už měli svého duchovního br. Hynka Širokého, což nás více posilovalo k boji, třeba strana Říma proti nám počínala mocně pracovati, nic nás neodvrátilo od započatého díla.

Dne 22. listopadu 1920 pořádali jsme výborovou schůzi ve statku bra předsedy Otakara Leleka, na kterou jsme si pozvali bra duchovního Hynka Širokého, který byl jmenován jako duchovní v Kostelci.

Dne 5. prosince 1920 konaly se u nás opět Bohoslužby v Sokolovně, které už vykonal br. Hynek Široký. Na každém bylo znáti uspokojení a co bylo u toho nejradostnějšího, že nyní jsme měli míti už každou neděli Bohoslužby, ovšem střídavě, jednu neděli odpoledne a druhou neděli dopoledne. Sokolovna byla proměněna ve svatý stánek a věřících se scházelo dosti. Velebně se nesla píseň Husova za doprovodu hudby, kterou nám obstarávali členové hudebního sboru ve Rtyni, kde i já jsem s houslemi nescházel ... Tato hudba nám nahradila varhany či harmonium, ale nám úplně postačila.

Následek našich častých schůzí byl, že římsko-katolický farář ve Rtyni Emil Novák uvažoval o nich zcela jinak, neb zaslal dopis na hejtmanství do Trutnova, kde nás uváděl jako „štváči“ a v němž měl obavu, abychom ho nevyhnali z fary. Poslal o tom dopis i našemu předsedovi. My jsme o ničem takovém neuvažovali, ale on asi viděl a tušil více z naší církve, proto poslal ony dva dopisy plné zoufalství a strachu o svůj život a o svůj blahobyť ...

/Dopis bru předsedovi je v originále na výstavce/

Na tento dopis, který mluví o lásce k bližnímu, který nejlépe ukazuje smýšlení a jednání vděkuplného nejčistšího zastávce učení Ježíšova, odpověděl dopisem náš předseda Ot. Lelek ...

Nyní teprve rozpoutal se boj. Strana Říma zuří a my klidně pohlížíme na jejich boj, na jejich hněv, neb jedině nás sílí ta myšlenka, bude-li naše věc dobrá, bude-li se s láskou pracovati – Pravda naše musí zvítěziti – lid musí přijíti k poznání – musí setřásti se sebe černé jho, které nám přinesla nešťastná Bílá Hora – lid musí se opět navrátiti a hledati tu pravou víru – pravé učení Kristovo – lid musí se naučiti znáti pravdu – lid musí se naučiti milovati jeden druhého ...

Na Vánoční svátky jsme dávali moji vánoční vložku pro soprán a alt, která se všem líbila ...

... Ve zmíněný den 1. května 1921 měla být u nás Bohoslužba a měl ji přijít sloužiti br. Dlouhý – Pokorný, na kterého jsme se všichni velice těšili. K našemu však zklamání přišel od něho dopis, že nemůže přijeti a tak přišel opět br. Hynek Široký. Sokolovna byla přímo přeplněná a mnoho lidí stálo v předsíni a nebyli tu jen naši příslušníci zdejší, ale bylo zde mnoho z Úpice – Čer. Kostelce, kteří přišli se přesvědčiti jak u nás pokračujeme.

Při promluvě našeho duchovního pojednou vzadu shromážděných se ozval hlas :

„Pojďme do Kostela - nač máme se stále skrývat !“

Kdo vyslovil tuto výzvu nevíme, jen jsme viděli, jak ohromný dav hrne se ven. Veškeré naše varování zůstalo zde marné, neb proud postupoval už vzhůru, nebylo možno jej zadržeti – veliký ten dav hrne se k římsko-katolickému kostelu, kde měli právě mítí odpolední požehnání. Pero nedovede zde vypsati dojem a onu chvíli, kdy ona ohromná masa lidu přišla k otevřenému kostelu, kde však ve dveřích, nehledě na tu velkou přesilu postavil se neohroženě na odpor farář Novák, avšak odpor jeho zlomen, a dav vniknul do kostela. Současně však vniknul do kostela farář Novák s úmyslem dostat se k oltáři, v čemž mu ale bylo zabráněno a on byl vytlačen druhými dveřmi ven. Při druhém jeho vniknutí do kostela, byl mu svazek klíčů, kterými se zuřivě bránil vyrván legionářem Al. Chládkem z Úpice, které od něho vzal br. Bukač a předal je starostovi obce Rtně br. Petru Pavláskovi.

Vše toto odehrálo se za ohromného hukotu směsy lidu a tichý dřív kostelík připadal mi, jak měl by býti konec jeho věku, jak měla by se klenba na zápasící zde davu sesouti, lid stál v lavicích a přihlížel, jak dvě strany zápasí spolu, obě jdoucí, ale zcela odlišně za učením Krista a skoro by se zde dobře hodilo, že Kristus vyhnán kupčičky, kteří z chrámu činili peleš lotrovskou.

Co toto vše odehrávalo se v kostele, v sokolovně po odchodu lidu konal br. Široký křest dvou dívek, avšak druhé dítě zde už nemohl pokřtiti, neb náš br. předseda Vác. Mach proň poslal, by přišel do kostela lid utěšiti. Jakmile se náš br. duchovní dostavil do kostela, nastalo ihned úplné utišení, že mohl zde vykonati druhý křest dítěte br. Ladislava Proudý, horníka ze Rtně čís. 157. Po vykonaném křtu sloužil br. Široký opět Bohoslužby a při promluvě o dni svátku práce zachován byl ten nejvzornější klid a pořádek. po ukončení našich Bohoslužeb, lid zpíval naši státní hymnu: Kde domov můj, při které farář Novák, který stál a byl hlídán našimi bratry u sakristie vyjádřil se o naší hymně státní: „Tato odrhovačka sem do kostela nepatří!“

Tak vyslovil se o naší státní hymně – tak pokořil naší státní hymnu, která jest nám tak drahou a posvátnou - dýše něhou v slově i nápěvu – která byla našim lidem ve válce v zahraničí našim legionářům útěchou – která dávala jim sílu v boji proti rakouské monarchii a římskému kléru – a tento farář, o kterém se každý domníval, že je vlastenec – který od státu bere peníze – potupil a zhanobil naši státní hymnu!

Kdokoliv budeš v těchto řádkách zde číst, jsi-li Čech a dobrý vlastenec – zamysli se – a úsudek o vyjádření a potupy naší státní hymny – o faráři Novákovi musí přijít tobě sám bez jakéhokoliv uvažování. Zde přijdeš k poznání, že klerus nemá v lásce naši osvobozenou vlast neb nedovolil by nikdy si tupiti naší hymnu – nesměl by si toho dovoliti o rakouské hymně, která právě v těchto římských chrámech za války světové hrána musela býti, kterou byt' i někdy s odporem zpívati museli učitelé – za četnická asistence.

Po našich českých Bohoslužbách lid se v tichu rozcházal, jen několik našich bratrů zůstalo zde na stráž. Hlavní dveře byly zavřené, a jelikož jsme dobře věděli, že ke kůru, kde nacházejí se cenné varhany, jsou troje klíče, byl zámek na kůr předělán a faráři Novákovi, který se proti tomu ohrazoval, bylo řečeno, že za majetek v chrámu ručíme nyní my, a protože jest více klíčů, musíme se zabezpečiti. Navíc pak byly klíče předsednou br. Vác. Machem a starostou obce Rtyně br. P. Pavláskem na četnické stanici ve Rtyni odevzdány a zapečetěné.

Však ani večer nedalo faráři Novákovi pokoje, tvrdil na četnické stanici, že v kostele je slyšeti nárek, což na četnické vyzvání odebrali se někteří naši bratří, kteří byli u Mikšů v divadle, v průvodu četníku do kostela po marném hledání nic zde nebylo nalezeno. Patrně šlo faráři Novákovi, aby se mohl dostat do kostela, a mohl zase získati zpět klíčů, aneb slyšel hlas svého svědomí, které měl dnešním dnem tak rozbouřené, neb viděl, že začíná boj o jejich nadvládu, že počíná dělení v jeho ovčinci. Druhého dne 2. května přijel z trutnovského hejtmanství vládní komisař Šorf, by o průběhu celé události vyjednával se zástupci našimi, i církve římsko-katolické. Návštěva jeho však neučinila příjemný dojem, neb přivezl sebou více četníků v obavě, že náš lid je tak ukrutný, že klesnul morálně, že by chtěl i vraždit. V zasedací síni měšťanské školy ve Rtyni sešli se zástupci římsko-katolické církve a církve československé ... s duchovním Hynkem Širokým z Čer. Kostelce. Při projednávání, které trvalo ráno od 9. hod odpoledne do 3. hod čekaly venku zástupy lidu na výsledek jednání, které nebralo žádného konce, a když konečně bylo ujednáno spoluužívání kostela pod podmínkou, schválí-li toto ujednání konsistoř, vydány byly klíče, které dosud byly zapečetěné, a lidu oznámen výsledek vyjednávání, což zase lid se v pokoji rozcházal ke svým domovům. Že konsistoř toto

ujednání neschválí, věděli jsme už předem všichni, a také jsme se nemýlili, neb už třetí den biskupská konsistoř v Hradci Králové telegraficky ujednání zrušila a pro větší bezpečnost a ochranu svého faráře Nováka, zesílila v obci četnickou posádku na 7 mužů, kteří po tři neděle zůstali ve Rtyni, a věrně hlídali majetek i faráře římsko-katolické církve.

Za 14 dní po tomto všem co předcházelo, bylo slavné vysvěcení kostela /ač mezi tím už Bohoslužby římské v kostele slouženy byly/ a „Kropáč“ a „Kadidlo“ zažehnávalo a očišťovalo nákazu, kterou tam „Odpadlíci“ a „Kacíři“ a „Sektáři“ Československé církve učinili.

Ani četnická stanice nezahálela, naši bratři dostávali jejich časté návštěvy, neb pátrali po původcích zabírání římského kostela. Po delším vyšetřování byli předvoláni k okresnímu soudu v Úpici následující:

Kučák Theodor, horník	Mach Václav, obchodník
Pavlásek Petr, horník a starosta	Rubáček Václav, listonoš
Rubáček Josef, horník	Jindra Hynek, horník
Hanuš Jaroslav, horník	Janků Jeroným, horník
Pavel Ant. z Odolova, horník	
Chlad Alois, dělník z Úpice	

Za římskou stranu byli voláni ....

Soudní řízení bylo zahájeno, a žádný nedovedl si domyslet, jak skončí, což byla jediná ta výhoda, že každý utěšoval se nadějí, že jednání bude míti hladký průběh. Radu starších církve československé soudní řízení nezastrašilo, ba možno zde říci, ještě více utužilo k další práci, což jako doklad vkládám zde záznamy našich schůzí, by každý se mohl přesvědčiti, že jsme nezaháleli, že nás nezastrašilo soudní vyjednávání, ale naopak, více svoji činnost jsme zde rozvinuli.

Rok 1922

Podáváme zároveň žádost za státní schválení naší náboženské obce.

Bratr Holman, náš nový duchovní zastával úkol mu svěřený s pečlivostí, a nyní jsme měli každou neděli Bohoslužby ráno, že nebylo nám vyhlášky více třeba, neb lid si už na to navyknu. Nyní nás čekala teprve obrovská práce, neb jsme se usnesli, že postavíme domek pro bratra duchovního.

...Stali jsme se členy stavebního družstva ...koupili pozemek... a na staveništi počínalo býti živo ...stavba před očima vůčihledě rostla, a kdybys nebyl svědkem, dal bys průchod pověře, která se uvádí při stavbě poutního chrámu vambeřického, že když večer

dělníci odpočívali, „Andělé svatí“ za ně pracovali ... Nám ovšem nemohlo býti dáno takové vydatné pomoci, neb kacířů a odpadlíků se Andělé svatí straní a štítí, ale my jsme měli takové síly svoje, tak stavba mohutněla pod prací jejich z lásky vykonanou .... Rada starších měla mnoho stavebních starostí.

Bratr duchovní Holman se připravoval na odchod ze Rтынě a jelikož jsme se dozvěděli, že ve Chvalči u Trutnova jest římský farář jménem /?/ a ten že by rád přestoupil, rozhodli jsme se k němu podívat. Vendělín Vít zapřáhnul do kočáru a jednu neděli ráno jsme se vydali na cestu. Jel jsem já sám a Vác. Rubáček . Do Chvalče jsme přijeli, když farář ještě byl v kostele, tak museli jsme čekati v hostinci, až bude míti po bohoslužbě. Když lid se vyhrnul z kostela, šel jsem s Rubáčkem na faru.

Tam nás uvítala hezká mladá kuchařka /jakou si jen může dopřáti starý římský farář/ a uvedla nás k faráři. Tomu jsme krátce vypověděli proč jsme přišli a on nám řekl, že není odpůrce církve naší, že přeje novotě, ale že nám dříve něco ukáže. Vedl nás do poschodí, kde na schodišti nám ukazoval rozbitá okna, která mu Němci přes noc vytloukli za to, že se při sčítání lidu přihlásil jako Čech. Pak nás prováděl od jednoho pokoje ke druhému, kde vše měl krásně zařízeno a když nám vše ukázal, prohlásil, že když mu toto vše také budeme moci poskytnouti, rád že půjde k nám. Viděli jsme, že nám není možno něco podobného učiniti, tak jsme jeli domů s nepořízenou a pranic jsme se nedivili, že nepřijal naši nabídku, nebo on už jako stařec, do pense nedaleko, a naši duchovní dosud nemají žádné vyhlídky na upravení platu, nad to pak pomýšlení na nějakou pensi, což by opravdu opustil krásné a pohodlné bydlo, a šel do neurčita. Vrátili jsme se zase zpět, zapadnuli do svých starostí o náboženskou obec a stavby farního domku.

A těch starostí bylo opravdu mnoho, a ne býti té obětavosti, všech bratří a sester, nikdy by stavba ta nemohla se provést. Pero zde nedovede tu velikou obětavost vypsati a jen zde zaznamenává vám všem, kteří jste hmotně a myšlenkově pracovali, ten největší a nesrdečnější dík , neb dokázali jste a vykonali veliké dílo, na které tolik krvavých mozolů bratří a sestry ve společné práci posvětili a na které v širém kraji bude nám v dobré pověsti poukazováno ...

Rok 1923

...Rada starších se rozhodla k postavení svého sboru při farním domku ...nastala nám nová starost a nová doba obětí ...ale nelekali jsme se žádných obětí a s celou láskou pustili jsme se do započatého díla...

...O pouti položen základní kámen při slavnosti, jíž se zúčastnil náš brat duchovní A. Kelner a br. farář Fišera ze Studnice. Byl to pro nás den sváteční a všechny zraky přítomných zářily radostí...

...Dříví nám na stavbu darovala naše obec ze svého obecního lesa, což přimělo zdejšího římského faráře Nováka, že poslal obecnímu úřadu svůj protest, že poplatníci s tím nesouhlasí a že dříví na modlitebnu musí být zapláceno. Dopis končí“ „... obecní majetek patří občanům a musí se ho používat jen ve věci všem občanům k dobru sloužícím a ne soukromým osobám a společnostem, ať každý dělá dary ze svého a ne z cizího.“

...Práce se nám dařila a nebyti starostí o soudní řízení našich bratří, kteří stáli před krajským soudem v Hradci Králové, kde příslušníci římské církve přísahali proti nám a sám římský farář Novák pronesl svůj výrok a přání, by Vác. Mach, Vác. Rubáček a starosta Pavlásek byli zavřeni, že oni jsou všeho původci...

Nyní se čekalo jak dopadnou bratří naši před nejvyšším soudem v Brně. pro památku vkládám vynesení soudního rozsudku, kde čtenář přijde ke konečnému rozhodnutí...

/Rozsudek v originále je na výstavce/

/pozn. opisujícího: 9 bratří bylo odsouzeno ke dvěma letům žaláře i u soudu v Brně a to pro zločin veřejného násilí, ovšem podmíněně, takže trest nenastoupili./

...Byli jsme rádi, že to s nimi ještě tak dopadlo, neb když uvážíme zde, jaké těžké postavení měl zde br. Vác. Rubáček jako listonoš státní zaměstnanec, kterému hrozilo odsouzením ztráta zaměstnání, Tak byl ukončen proces a běh naší práce šel zase klidně dopředu, aniž by nás zastrašilo odsouzení bratří, ale s celou chutí jsme se vrhli do práce, by sbor mohl býti dostavěn ...

/Téhož roku byl dostavěn a kronikář končí kapitolu o sboru:/

...Slož zde každý svůj upřímný slib, že budeš dobrým Čechem, buď horlivým příslušníkem národní církve československé, což bude pak každému ke cti sloužiti.

Přijměte naše veliké dílo, které zde vyrostlo v touze po veliké lásce, vzpomínejte na všechny, kteří se o to dílo zasloužili jen v dobru, neb kdyby jich nebylo, neměli byste tento sbor.

Nechť je vám opravdovou svatyní lásky a útěchy, nechť nevládne v něm hněv a závist; pak budete se v něm cítiti šťastni a spokojeni ...“

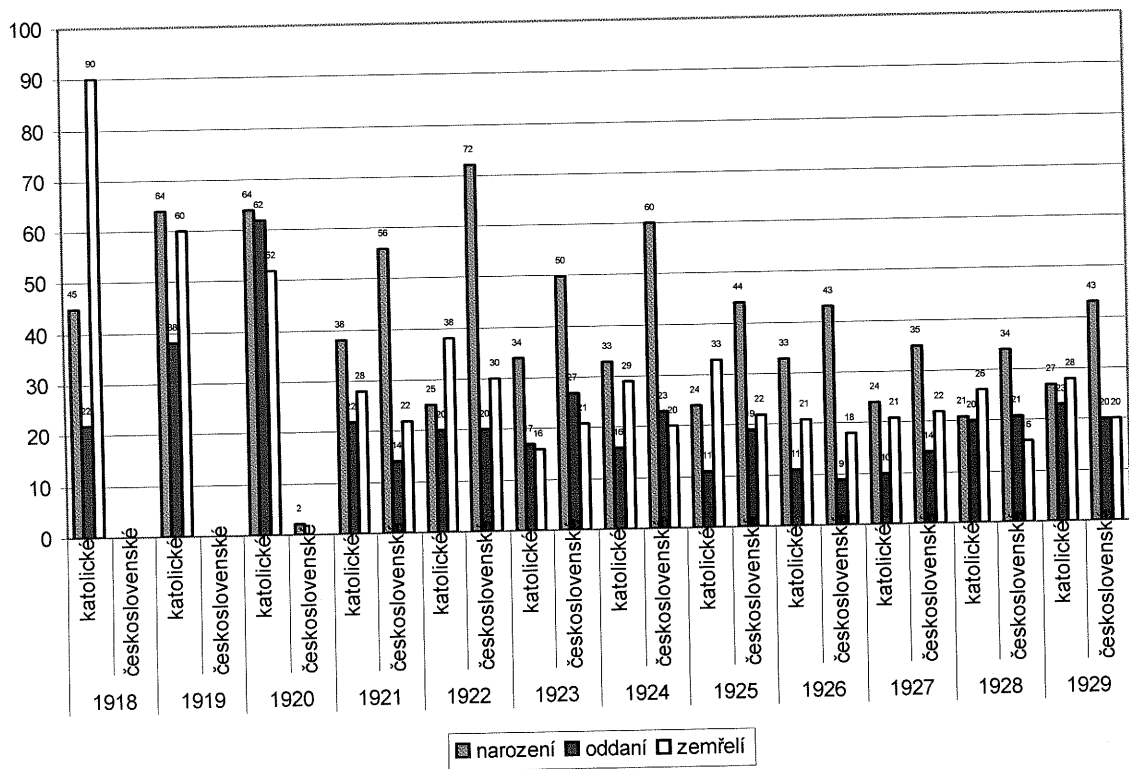
ooo 0 ooo

Tento dokument je doslovný přepis zápisu Karla Kolety. Dokument se nachází na faře Československé církve v Červeném Kostelci a byl mi zapůjčen pro doplnění pohledu na vývoj Československé církve ve Rtyni.

Originál je sepsán strojopisem na pěti stránkách.

43. Statistický přehled a graf narozených, oddaných a zemřelých občanů ve Rtyni ve sledovaném období 1918 – 1929

rok	vyznání	narození	oddaní	zemřelí
1918	katolické	45	22	90
	československé			
1919	katolické	64	38	60
	československé			
1920	katolické	64	62	52
	československé	2		
1921	katolické	38	22	28
	československé	56	14	22
1922	katolické	25	20	38
	československé	72	20	30
1923	katolické	34	17	16
	československé	50	27	21
1924	katolické	33	16	29
	československé	60	23	20
1925	katolické	24	11	33
	československé	44	19	22
1926	katolické	33	11	21
	československé	43	9	18
1927	katolické	24	10	21
	československé	35	14	22
1928	katolické	21	20	26
	československé	34	21	16
1929	katolické	27	23	28
	československé	43	20	20

368

³⁶⁸ Index narození, manželství, zemřelých římsko-katolický farní obvod Rtně, Strážkovice, Vodolov, Bohdašín, 1895-1949

Index k matici narozených církve československé Ve Rtni v Podkrkonoší 1920

Index k matici oddaných církve československé Ve Rtni v Podkrkonoší 1920

Index k matici zemřelých církve československé Ve Rtni v Podkrkonoší 1920

44. Vzpomínky Františka Ptáčka ze dne 8. 5. 2006 na Rtyni v Podkrkonoší

Opis dopisu od Františka Ptáčka, rodáka ze Rтынě v Podkrkonoší, který své mládí prožil právě v období počátku první republiky zde na rtyňských Zadech.³⁶⁹ Dopis byl napsán vlastnoručně dne 8. 5. 2006 ve Znojmě, kde F. Ptáček dnes žije a je již na zaslouženém odpočinku. Jedná se o doslovný přepis bez uprav gramatických, slohových a obsahových.

Milí přátelé

Znojmo 8. 5. 2006

Na své mládí ve Rtyni vzpomínám rád, zejména na Zadovské kamarády. Je to opravdu už tak dávno a přesto se vidím v jejich společnosti, jak téměř každou neděli odpoledne chodíme po okolí, nebo hrajeme fotbal. To ovšem bylo tak v roce 1923-1927; na ty toulky se celkem dobře pamatuji. Ovšem na dění v dřívějších letech už méně. Náš otec, který byl celou dobu ve válce a vrátil se až koncem roku 1918 napsal velmi pěkně celé své mládí, pobyt ve válce, ale začátky republiky já jsem už nedostal. Mám proto pěkně zpracované poznámky do konce války, dále už né.

Že ve Rtyni byl po převratě 1918 velký odklon od římskokatolické církve vím, ale co se všechno dělo, mám jen málo v paměti a moc se o tom později nemluvalo. Víím jen, že u našeho lesa je dodnes domek (dnes patří někomu z Hradce Králové), ve kterém bydlel pan Hejna (horník). Jeho paní byla velmi nábožná a říkala, když přestoupí na československou církev pan farář, tak že i ona přestoupí též. Pan farář nepřestoupil – oni také né. Mluvalo se o tom, že se původně jednalo o vzájemné využití kostela a byly nějaké přenice; to však tatínek nezaznamenal, já na to nepamatuji tak důvěryhodně to nemohu doložit. Poněvadž příznivců československé církve bylo hodně, došlo brzy ke stavbě kostela pro československou církev a tím se vše uklidnilo.

Pozn. pisatelky dipl. práce: pak pan Ptáček v dopise popisuje období až do současnosti, kdy žil a žije mimo rtyňskou farnost. Na závěr dopisu píše:

Takže o dění v našem kraji toho tak moc nevím. Tatínkovy vzpomínky mám dobře zpracované, ale právě oč máte zájem tam nemám. Moje vzpomínky také jsou až z pozdější doby.

S pozdravem všem Ptáček František

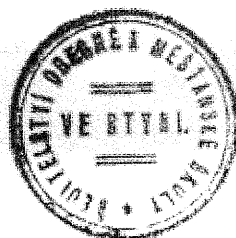
³⁶⁹ Zada - část Rтынě v Podkrkonoší

45. Používaná razítka v obecné a měšťanské škole před změnou názvu obce a po změně názvu obce

od r. 1909 do r. 1924

od r. 1924 do roku 1931

Razítko používané od roku 1931

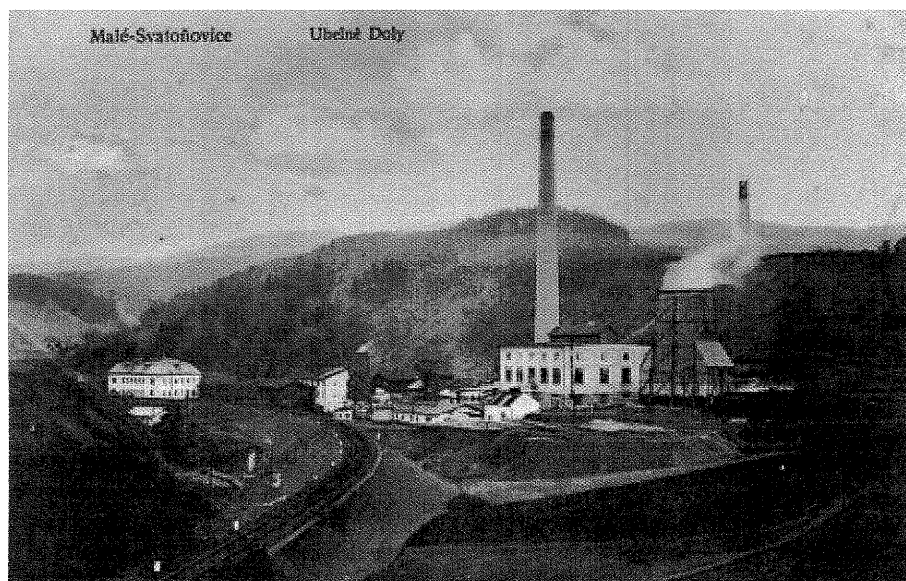

46. Opis zprávy o opravě kostela, zvonice a fary v roce 1932, Pamětní kniha

rok
 Léta Jaro 1932
 Oprava kostela, věže a fary
 Zemský úřad v Praze, 12 března 1932 č. 74 633/32-7/c 112/26-32
 vešla sobot. x 29. ledna 1932
 Okresnímu úřadu v Frutnově
 Předložený jsem předal za stavební opravy na kostele, farsě, zvonici ve Frutnově
 byl zde přeložen a penízem 66 830 Kč zpracován, shledán, tak že se jedná
 plně původně rozpočtením a výnosem ministerstva školství a národní osvěty
 z 10. srpna 1930 č. 57 267/30-7/c, kterým bylo rozhodnuto, že výnosem z 28. srpna
 1930 č. 336 345 od 80 - 7/c 25412.1 a č. 28. schválením nákladu přechodní o
 15 463.25 Kč
 Shledám k přezkoumání výsledku kolaudace schvaluji provedení těchto sta-
 vebních opatření a nežádám námitek proti tomu, aby náklad s tím spojený
 byl uhrázen tímto způsobem:
 44 367.20 Kč pl. zápisného změně farního kostela ve Frutnově a to k penězům
 odprodané mřížkové dřevě, plošných na skladní knížce místní spořitelny
 v Frutnově č. 9 - 185, vytkacího konce roku 1927 peněz 122 897 Kč -
 4000 Kč dobrovolnými příspěvky a dary, Křížová 15 463.25 Kč a po odečtení
 slíbené státní subvence v částce 8 500 Kč zůstává nehraný částka 6 960 Kč
 proti její úhradě z prostředků změně farního kostela ve Frutnově ve
 výši 6 960 Kč.

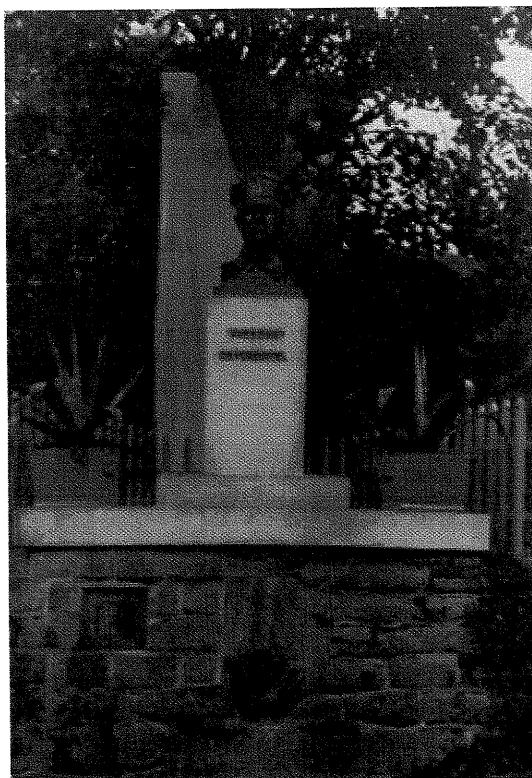
47. Doly Svatoňovické báňské společnosti, soukromý archiv, soukromý archiv

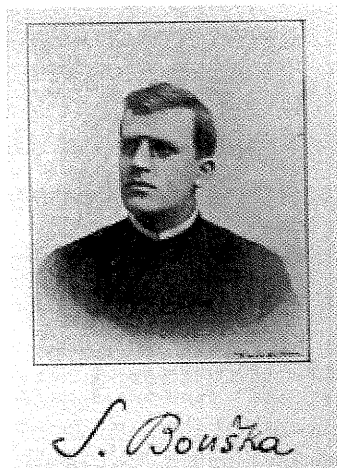
48. Strážkovice – statek č. p. 12, soukromý archiv, soukromý archiv

49. Pomník prezidenta T. G. Masaryka ve Strážkovicích z období první republiky, soukromý archiv

50. Portrét S. Boušky, O. S. B. z přelomu 19. a 20. století, soukromý archiv

51. P. Sigismund Bouška, O. S. B. – fotografie 40. léta 20. století, soukromý archiv

Apoštolský delegát, převor a konvent Benediktinského
opatství v Břevnově

oznamují smutnou zprávu, že byl povolán na věčnost jejich spolubratr
veledůstojný pán

P. Sigismund Ludvík Bouška, o. s. B.

Narodil se v Příbrami 25. srpna 1867, vstoupil do opatství břevnovského a složil zde řeholní sliby 6. října 1888 a 11. října 1891. Na kněze byl vysvěcen v Praze 13. července 1892 a působil pak v klášterech a na farách svého řádu v duchovní správě, naposled v Počaplech u Terezína. Odtud se r. 1936 odebral se svolením svých představených na odpočinek do Rýně v Podkrkonoší, kde žil až do poslední doby. Zemřel po delším utrpení v Okresní nemocnici v Náchodě v sobotu 29. srpna 1942 půl hodiny s půlnocí, zaopatřen svatými svátostmi.

Od mládí byl činný literárně a výtvarně. Vykonal rozsáhlou práci spisovatelskou a uměleckou a mnohonásobně se zasloužil o uplatnění křesťanských myšlenek v českém písemnictví. Byl členem mnoha učených a uměleckých společností domácích i zahraničních a dostalo se mu častěji poety i uznání jeho díla. Ještě nedávno byl jmenován konsistorním radou pražské arcidiecése a čestným občanem Rýně. Nedlouho před smrtí bylo mu dopřáno oslaviti 50. výročí kněžství a dovršiti 75. roku požehnaného života.

Dobrotivý Hospodin necht' milostivě přijme jeho duši a ušlechtilému bojnou odplatu za všechno dobré a ušlechtilé, co vykonal a kéž jej přidruží ke sboru blažených mnichů.

Tělesné pozůstatky v Pánu zesnulého budou převezeny do mateřského kláštera v Břevnově, a zde ve středu 2. září 1942 po slavné zádušní mši svaté v opatském kostele sv. Markéty, která započne v 10 hodin, budou uloženy na řádovém hřbitově k osloupím zesnulým členům konventu.

Veledůstojné Pány a všechny věřící prosíme, aby zesnulého vzpomenuli při mších svatých a ve svých modlitbách.

SVĚTLO VĚČNÉ AT MU SVÍTÍ.

V opatství břevnovském, dne 29. srpna 1942.

53. Výpověď pamětnice Františky Dostálové ze dne 12. 8. 2006

Narodila jsem se 24. července 1911, dívčím jménem Špuláková a celý svůj život jsem prožila v Machově č. p. 48. Jsem katolička. Vychodila jsem obecnou školu a jeden rok měšťanskou školu tady v Machově. V zimě se chodilo do školy na celý den, vzal se chleba a jablka, aby nebyl hlad a vydrželo se do večera. Nebyla ani elektrika a svítilo se karbidem. Ten dost často bouchal. Ve svém mládí jsem se ráda toulala s chasou. Za mládí tady bylo plno muzikantů. Nebáli jsme se být dlouho do noci venku. Byl to jiný svět, ale byl klidnější a poctivější. Otec mi zemřel v roce 1916 v Albánii maminka s šesti dětmi zůstala sama na 13 ha statku. Přišli cizí lidé a na poli pomohli. Dneska by to nikdo neudělal. Vydala jsem se 1931 za Josefa Dostála, osvojila jsem si syna a dceru svého manžela. S manželem jsem se nehádala, nebyl čas, pořád byla práce.

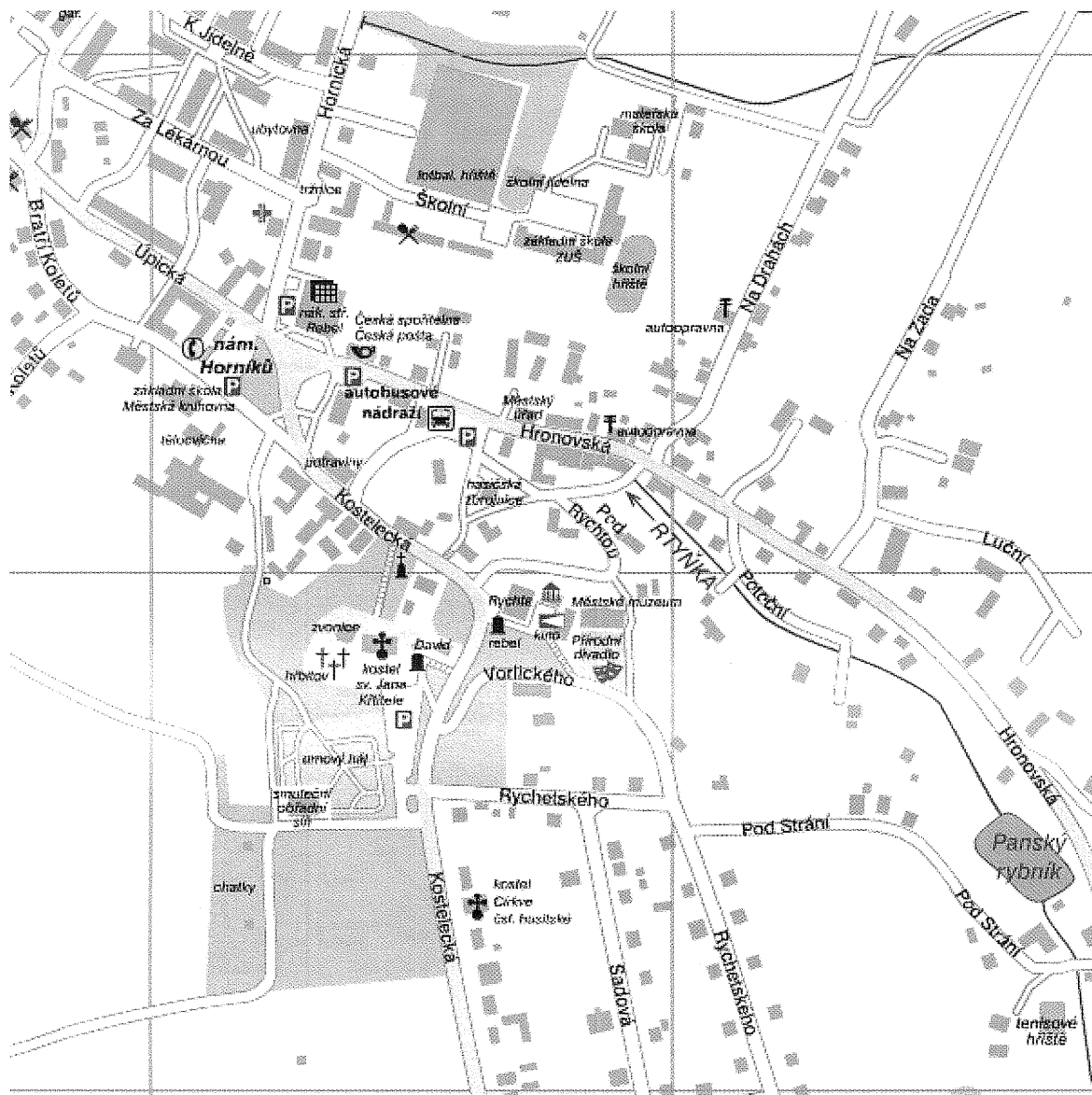
P. Boušku jsem znala od vidění. O soukromém životě Boušky jsme nic nevěděli. Byl to starší pán, měli jsme jej moc ve vážnosti! Do Machova chodil na náboženství a my jsme chodili do kostela do Bezděkova. Když šel Bouška do Machova, tak si šel pro pomoc k panu Švejdarovi, aby nemusel jít přes Machov sám, protože Čechoslováci (dělníci) na něj sprostě nadávali. Oni na katolíky plivali. Machov byl těmito poměry znám v okolí. Cizí lidé nám říkali, ať to moc neříkáme, že jsme z Machova kvůli tomu, že tady byli Čechoslováci. Farář Hulínský (zdejší kněz, který přešel k nové církvi) nejdříve odpadl od katolické církve, chtěl se oženit a tak podporoval vývoj československé církve v Machově. Pak poznal, že to je špatné, a chtěl vše napravit, zašel k Švejdarovi (patřil ke skupině lidí, kteří se více starali o kostel), aby vše pomohl napravit, ale už to nešlo.

Má teta, když nemohla jít do kostela, tak chodila v Suchodole do kaple, kde bylo zjevení. My jsme tam chodili každý rok. Dodnes se tam drží posvícení v pondělí, i za I. republiky se šlo nejdříve do kaple a pak s muzikou do hospody. Bába doľská (jednalo se o p. Dostálovou Josefínu z Machova, spisovatelka) říkala, že peníze, které se vybraly v kapli v Suchodole, tak kněží sebrali, protože to nepodporovali. Můj tatínek říkal, že dokud v Suchodole nebude kostel, tak nebude dobře na světě. A ten tam nestojí dodnes a ani stát nebude. A tak dobře zatím nebude. Pamatuji si, jak kněží jezdili s Police nad Metují na machovskou faru v kočáře. Byla to také šlechta. Pamatuji, že na 1. máje jako družičky jsme byli na faře a pak se šlo na májovou pobožnost. Maminka říkala, že by Boušku poslouchali lidé v kostele do rána, jak krásně mluvil o Panně Marii. Ta jej měla moc ráda.

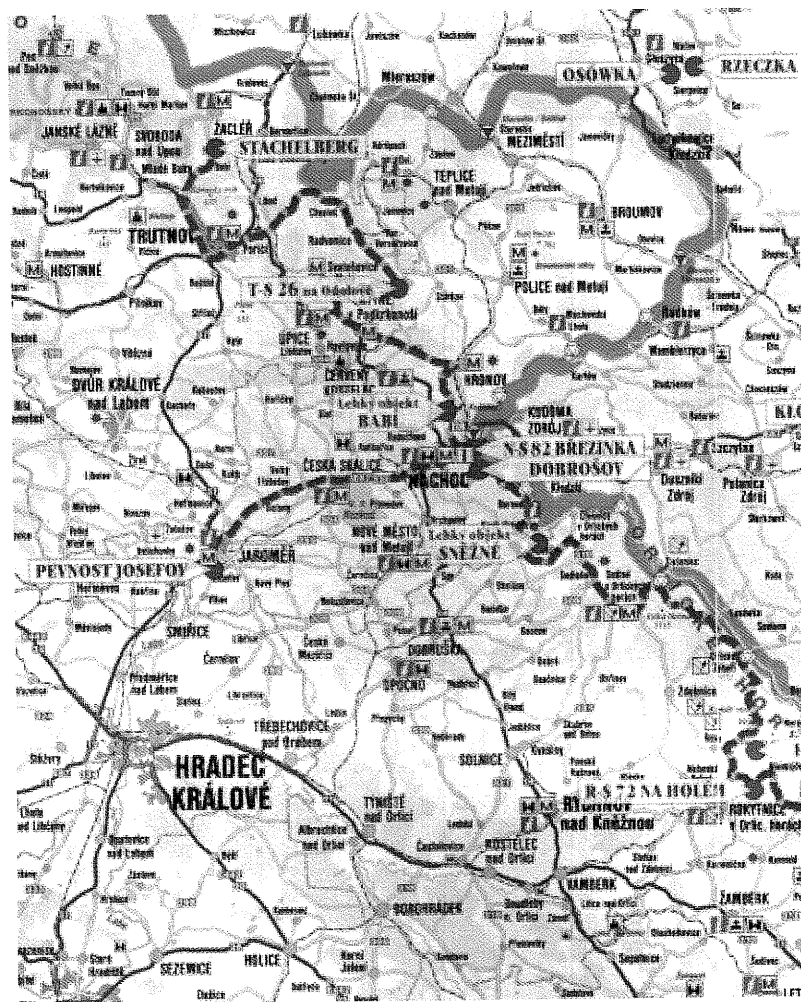
54. Emil Novák - zdejší farář od roku 1912 – 1939, Pamětní kniha

55. Detailní mapa obce Rtně v Podkrkonoší

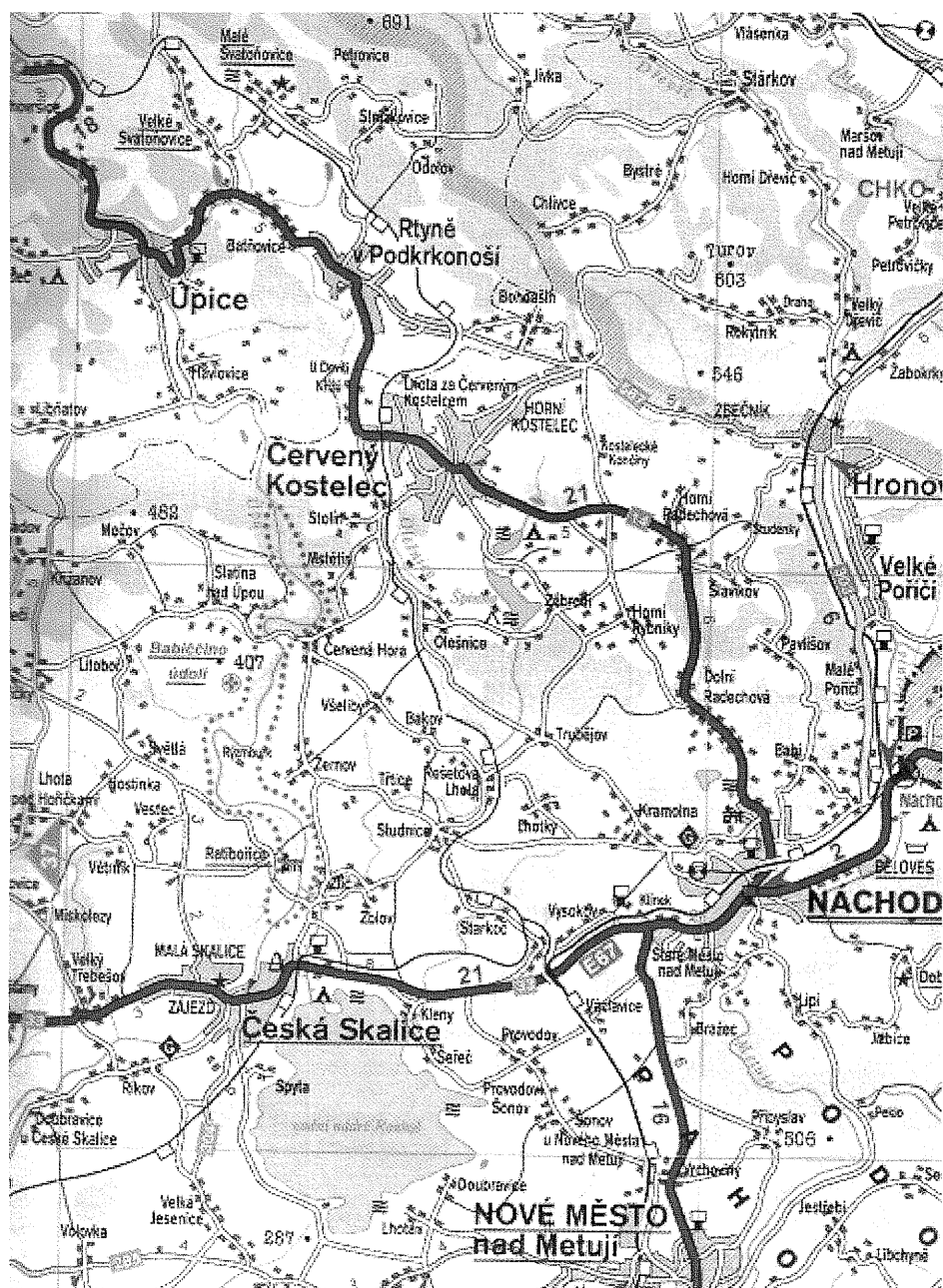

56. Systém opevnění budovaného ve zdejších kraji do roku 1938

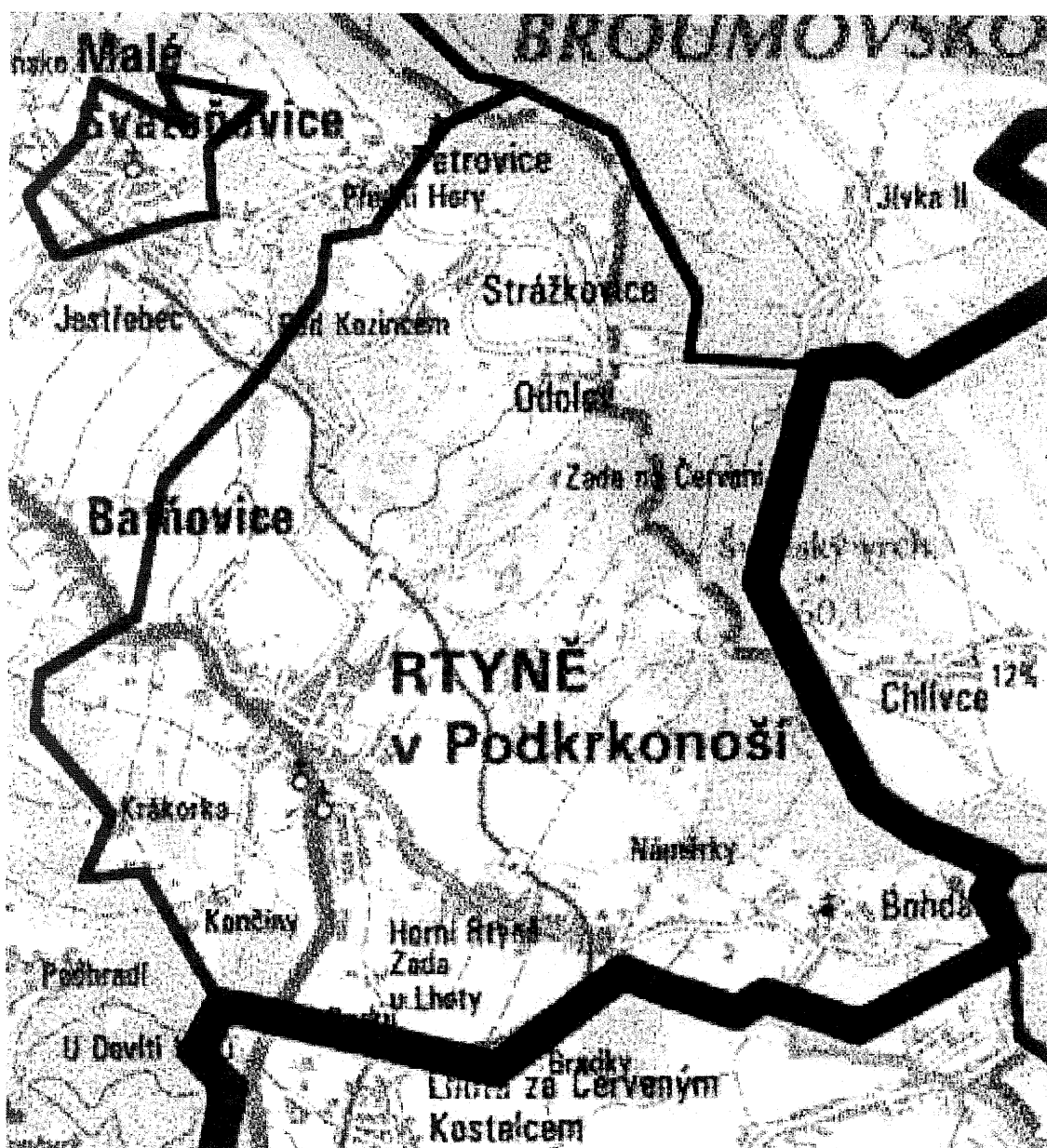

57. Mapa - Rtně s nejbližším okolím

58. Mapa s hranici farnosti Rtyně v Podkrkonoší

59. Báseň od P. S. Boušky, O. S. B. přátelům na vánoce 1938, farní úřad

Ó vlasti má, ty kříži ověčený,
jak servali ti korunu tvých hor,
kraj úkladně nám vzali poněmčený,
a smutně šumí, pláče sirý bor.
K těm horám zříme, ale naše lány
teď dvojí vydají nám úrodu,
vždyť větší láskou budou milovány
a dražší budou svému národu.
Sám svatý Václav nedá zahynouti
nám ani našim dětem budoucím,
my budem meč a budem pluh svůj kouti
se srdcem k vlasti horoucím.

60. Báseň P. S. Boušky, O. S. B. k prvnímu výročí úmrtí P. Emila Nováka, farní úřad

Proč tolik zvonků rozkvetlo
cestou do kostela,
že se jich tisíce rozlétlo,
Rtyně jich plnička celá?

Nevíme, kvítků se zeptáme,
ta vědí mnohem více,
ta vědí neznámé,
vždyť jsou to boží svíce.

Zvonečky zvoní: Bim, bam, bim!
radostně hlaholí Pánu:
„Já malý zvoneček něco vím
a proto hořím a planu.

Před rokem zemřel svatý kněz,
rád měl rtyňské zvony,
proto my jemu zvoníme dnes,
nebeské slyšíce zvony“.

Na staré slavné zvonici
zvony se rozhoupaly,
hlaholí ve květy zářící,
slyšet je dole i v dáli.

Stařeček kněz se usmívá,
a nebe se dívá spolu,
hlava mu láskou umdlívá
myšlenky jdou dolů.

Stále tě vidím: hlavu nekrytou
jdeš sněhem, blátem, nivou rozvitou
jdeš shrben, bílý svítí vlas
a nikdy tě nezastaví čas.

Žils jako žebrák, všecko rozdal jsi,
všem bez rozdílu srdce podal jsi,
ač mnozí odmítli je přec
jak bezcennou a prázdnu věc!

„Bláznovství kříže!“ v Římě říkali
když pohané tam Krista neznali,
Tys také jako blázen musel mřít,
by slepý lid Tě naučil zřít.

Dnes nádherný Ti zařídili hrob,
jenž nikdy nebude již bez ozdob,
a kolem něho modlí se tu dav.....
Tak po smrti jsi došel plných práv.....

15. Fotogalerie

Růžena Kubová

Augustina Prouzová

Antonie Škodová

Eliška Škodová

Františka Dostálová

16. Obsah

1.	Úvod	3
2.	Použité prameny	5
2.1.	Římskokatolická duchovní správa v Malých Svatoňovicích.....	5
2.2.	Římskokatolická duchovní správa v Polici nad Metují	6
2.3.	Státní okresní archiv Trutnov	7
2.4.	Státní okresní archiv Náchod.....	7
2.5.	Městský úřad Rтынě v Podkrkonoší.....	8
2.6.	Muzeum Rтынě v Podkrkonoší	8
2.7.	Muzeum Úpice.....	9
2.8.	Farní úřad církve československé ve Rтынi v Podkrkonoší	9
2.9.	Farní úřad církve československé v Červeném Kostelci	9
2.10.	Antonín Vorlický, Rтынská vlastivěda.....	9
2.11.	Pamětní kniha obce Rтынě v Podkrkonoší	10
2.12.	Kronika obce Strážkovice od roku 1922	10
2.13.	Pamětní kniha obce Odolov.....	10
2.14.	Pamětní kniha školy Rтынské 1865 – 1924.....	10
2.15.	Pamětní kniha měšťanské školy ve Rтынi.....	11
2.16.	Můj životopis, Václav Kuřák	11
2.17.	Pamětní kniha 1892, Sbor dobrovolných hasičů ve Vodolově.....	11
3.	Použitá literatura	12
3.1.	Šedesát let občanské záložny ve Rтынi v Podkrkonoší 1871 - 1931.....	12
3.2.	Vilém Schreiber, Sborník soudního okresu úpického	12
3.3.	Adolf Gréc, Zvony, zvonice a kostely ve Rтынi v Podkrkonoší	12
3.4.	Hana Benešová– Jaromír Kohl a kolektiv, Jak šly dějiny Bezděkovem n. M.12	
3.5.	Regionální časopisy	13
4.	Rтынě a farnost k roku 1918.....	14
4.1.	Obec a farnost	14
4.2.	Kostel a zvonice.....	15
4.3.	Duchovní správce	17
4.4.	Život obce a farnosti	19
5.	Rok 1918 -1920	20
5.1.	Celostátní poměry	20
5.2.	Církevní poměry.	20
5.3.	Poměry ve Rтынi	21
6.	1921 - 1924	30
6.1.	Celostátní poměry	30
6.2.	Poměry ve Rтынi	30
7.	1925 - 1929	45
7.1.	Celostátní poměry	45
7.2.	Poměry ve Rтынi	45
8.	1930 – 1934	55
8.1.	Celostátní poměry	55
8.2.	Poměry ve Rтынi	56
9.	1935 – 1939	67
9.1.	Celostátní poměry	67
9.2.	Poměry ve Rтынi v Podkrkonoší.....	68
9.3.	Život P. Sigismunda Ludvíka Boušky, O.S.B.	73
10.	Závěr	78

11.	Seznam pramenů.....	80
11.1.	Státní okresní archiv Trutnov	80
11.2.	Městský úřad Rtyně v Podkrkonoší.....	80
11.3.	Farní úřad římskokatolický Malé Svatoňovice.....	80
11.4.	Děkanský úřad římskokatolický v Polici nad Metují	81
11.5.	Farní úřad církve československé v Červeném Kostelci	81
12.	Seznam literatury	82
13.	Seznam příloh k textu:	84
14.	Přílohy k textu.....	86
15.	Fotogalerie	134
16.	Obsah	137
17.	Anotace	139

17. Anotace – Dějiny farnosti Rтынě v Podkrkonoší v letech 1918-1939

Cílem této diplomové práce je chronologická analýza historického vývoje vztahu římskokatolické církve a Církve československé v období let 1918 – 1939 ve Rтынi v Podkrkonoší. Podrobněji se práce zaměřuje na roli zdejšího faráře Emila Nováka v dějinném vývoji formování obou církví, který ve Rтынi v Podkrkonoší působil v celém sledovaném období. Základním pramenem badatelské práce je Pamětní kniha rтынské farnosti. Fakta jsou podložena a konfrontována dalšími prameny, zdroji a autentickými výpověďmi součastníků. Diplomová práce je uzavřena úmrtím faráře Emila Nováka a počátkem 2.světové války.

Klíčová slova: pamětní kniha, římskokatolická církev, Církev československá, prvorepublikové období, kostel sv. Jana Křtitele, rтынská farnost, Emil Novák

Annotation – The history of Rтынě v Podkrkonoší parish 1918-1939

The objective of this diploma thesis is to analyse a chronological and historical development of a relationship between the Roman-Catholic and the Czechoslovak Churches in the period of the first Czechoslovak Republic (1918-1938) in Rтынě v Podkrkonoší. More detailed attention is paid to a local rector Emil Novák who practised in Rтынě v Podkrkonoší in the course of the objective period and to his role in the historical development of formation of both the Churches. "Pamětní kniha" a chronicle of Rтынě parish served as the main source of information. Well-founded facts are confronted with other sources, various materials and authentic testimonies of contemporaries. The objective period of this diploma thesis ends with a death of the rector Emil Novák and the beginning of the Second World War.

Key words: a chronicle, the Roman-Catholic Church, the Czechoslovak Church, the first republic period, the St. John the Baptist's church, Rтынě parish, Emil Novák